

Библиотека
САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

Књига 517

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2024

(Приредио Ђорђе Оташевић)

Алма

Београд, 2025

I

ПРИЧЕ
PRIČE

Славица Азић

ПАЊ

– Хало, здраво, сине. Хтела сам ти рећи да би требало отићи обићи деду. Могао си данас доћи по мене па ме одвести.

– Данас не могу до тебе.

– А да одете ти и Невена?

– Не можемо никако.

– Халлоо. Здраво, сине. Опет ја. Да не сметам? Како сте, како Невена и деца? Знаш, хтела сам да ове недеље, ако можете, одемо до деде. Да га мало обиђемо. Да не испадне да на њега нико не мисли, да нема никога, да је сам к'о пањ.

– Е и ти га баш знаш рећи. Удараш по осећањима. Каква пањ! Их!

– Па мислим да не буде тужан. Сигурно нас се свију пожелео. Да му у Дому не кажу да за њега нико не мари, к'о да нема никога свога.

– Ма какви! Ко ће то рећи? Добро је њему тамо. Дружи се.

– Ах, како му је добро? Углавном лежи или мало седи. Не може ништа више, болестан, немоћан. Баш је остарио. Макар да нас види. Тешко је њему. Када је мени овако, што сам сама, а ипак сам колико-толико покретна, стално нешто радим по кући, имам и баштицу, могу и до продавнице. Добро да је близу. Искрено, да је мало даље, тешко би' отишла.

Погледам нешто и на телевизији. А ипак уби самоћа у ова четири зида.

– Добро, добро, доста си набрајала. Отићи ћемо. Само ми још кажи, на кога си мислила када си спомињала пањ?!

Алексић Златомир

УКОПНИК

Да смо се на Бога камењем бацали, не би нас оволиком кишом топио! Набио сам тол'ке године и у гузицу и у главу, ал' ово, брате, не памтим. Јок море! Десети дан пада, не предише. Вала ћу и ову, јубиларну, раку изашовити таман да ми је пошљедња. Јес да је више бунар пун воде нег вечна кућа за покојног Славомира, покој му души, ама ће у њу ко и сви пре њега.

Славомире тугомире, да ниси риба у онај ороскоп, Боже ми опрости? Шта гој да си, воде ти фалити неће!

Амин.

Снежана Алексић

ПОДЕШАВАЊЕ СТВАРНОСТИ

Некад човек дође у ситуацију да мора да подеси стварност према месту и времену дешавања. Мени то није тешко јер сам одувек измишљала. Измислила сам сопствено име, студије, по потреби и два факултета, а касније и професију којом се бавим. Једном речју *све сам измислила*, То су три речи, али се рачунају као једна. Мој патент.

Али, како је то почело? Како је почело подешавање стварности?

Одмалена сам исецала новинске фотографије и правила колаже. И тако, колаж по колаж, створила сам савршене слике свог живота.

Драги моји, немојте мислити да неко зна за то. Досад нико није посумњао у моје фантазмагорије. Слутим да ни Пекић не би могао.

Милош Алемпијевић

СЛЕПИЛО

А кожу раздвојише тупо али силно. И пре крви бол се јави. Месо кост заштити. Отровима пут су вене. Воде ће се гадити. Спречен живот. У демону демон. Љубав као ваздух у вакууму. Лице у јастуку и врисак. Песница удара о мекано а време не пролази. Иста јутра. Вечери без спаса. Дан невидљив. Крај је иза. Постојиш ни у чему. Бескрајан бели простор, у његовој средини треножац, на њему ти. Где год кренеш, ништа. Једину сигурност ти пружа треножац. Известан је. Извесно је и ван њега. Удаљи се превише, и нећеш умети да се вратиш. Чему би се вратио? Тонеш испод људи. Њихова су лица високо. Безвредност живота не напушта оне који су је достојни. Нису те хтели. Бирао си их. За прозор си помислио да је огледало. Кров скрива врх. Тешко је проценити позицију у односу ни на шта. Није ослобађајуће. Лоше је. И зидови се затресоше, и створи се пукотина, и слике попадаше.

Ванчо Арсов

ФОРМУЛА

Увек се дивио онима које нико не примећује. Друштво није марило за њих. Уопште!

Сваки дан је велика гужва у граду. Сви журе некуд, само они полако ходају, неприметно. Сви причају на мобилним телефонима, само ови зуре у земљу како би видели неки ситан новчић који је некоме испао! Понекад и ћорава кока... ха-ха, па знате да је то истина.

Тај дан је постао посебан. Најзад му је брада порасла толико да се није могао препознати у огледалу. Почео се спремати – обукао је све што има у сивој нијанси. Фармерке, кошуљу чак и неки заборављени џемпер. Наравно – и сиве патике.

Овај дан пун Сунца и лепоте природе је стварно посебан. Има да га памти читав живот.

Дан – када је постао Невидљив!

Милојка Бандука Јововић

ДОБРО СУ – ДОБРО СЛУШАЈУ

Човјек укоричен у радну линију „предузеће – породица“.

Вриједан радник, добар отац. Друштво ти тако одредило.

Рат претумба и коријење у земљи, а камоли оне са линије живота.

Дошло се и до неког посла, новог опредјељења гдје онај са линије мора бити машиновођа своје композиције.

Вози се породица, родбина, вози се ко се накачи, а таквих је много.

Машиновођа малакса. Није схватио да је само искористен. Да је најмању корист имала породица, а он све више личио на луталицу.

Уклопио се. Тај му је систем најбоље одговарао. Породицу или има, или нема на памети. Претворен у оруђе најближих, у оруђе „пријатеља“.

Сви га воле, тапшу. Одговара му. Главни.

Кад наврати кући, дјеца се почну пењати по њему, а он из мамурног сна циједи кроз зубе:

„Уморан сам... Пустите ме.“

Дјеца се одмакну. Ућуте.

Вријеме је допуњавано новим ликовима.

Не да се пије него лочеее... лоче... и не влада собом.

Дјеца расту, он све рјеђе навраћа. Не зна ни како су, ни који разред, ни за полуматуру, ни за матуру, а тек, екскурзије.

Кад га ко упита: „Како су ти дјеца“?

Смијешан одговор:

„Добро су, и добро ме слушају“.

Жељка Башановић Марковић

МРАВЉА ПРИЧА

На гелендеру терасе два мрава. Они црни, баштенски. Хитају носећи терет дупло већи од себе. Увек сам се питала знају ли где ће?! Иду по самом рубу металне шипке која уоквирује стакло терасе. Гледам има ли их још, али ни једног сем њих не видим. Милица седи са ногама под брадом док једе јагоде. Нервира ме што мљацка, али ћутим. Ипак је она само дете.

– Да им дам мало јагода, пита ме.

– Није њима до јела, кажем одсутно.

– Шта ли ово носе?, пита док устаје и сагиње главу тик уз мраве покушавајући да идентификује ту грудвицу нечега на њиховим плећима.

– Не знам, Милице, кажем јој.

– Нисам никад о томе размишљала... Узимам телефон и куцам на Гуглу шта носе мрави...

– Википедија каже да се међу њима према пословима и величини главе деле на раднике и војнике, кажем Милици.

– Види шта је занимљиво, кажем, укупни број мрава на свету је између једног и десет квадрилиона. По тој процени постоји око милион мрава на сваког човека на Земљи.

Милица ћути.

Устајем и кажипрстом их згњечим толико јако да је претварају у црне гомиле какве су носили до малопре.

– Зашто си их убила, пита ме Милица.

Нисам, кажем мирно, спасила сам их. Кога још брига за њих двоје кад их има два милиона на нас две.

Мислим да се Милица наљутила. Ћутала је цео дан а ја сам имала свој мир.

Јованка Бељански

БЕЗИМЕНИ ГРАДИТЕЉ И КРАЉ – СЕЋАЊА НА ЛУВР И ВЕРСАЈ –

Не да се лако камен. Већ дуго ломи његову тврдоћу, слама га, откида му комад по комад, круни га према својој замисли. Љут је што се он буни, опире. Сваким ударом чекића га убеђује да попусти. Овако је само један одбачени усамљеник. Он га претвара у предивну вазу. Неизмерно уложи напор и стрпљење да се тврди, безлични противник победи и направи од њега нову причу. Он остаје при своме. Не хаје за лепоту. Хоће да буде оно што јесте. Велика монолитна каменчица, ћутљива и хладна.

Боле га леђа, руке и ноге су му отежале и утрнуле. Непрекидно повијен, заборавио је како се усправља. Све то занемарује и не одустаје од борбе.

Краљ га редовно надгледа. Не види оно што он види, јер су му у очима муње. Пожурује га и замера му гласом пуним грмљавине. Обесан и бахат, баца на њега претњу, да га упозори каква га казна чека ако он, краљ, не буде био задовољан.

Увек када се краљ појави, он је ближи са каменом, срастају. Одувек је то тако. И биће. Камен је ближи човеку, него човек човеку.

Стиди се пред каменом. Неће се једнога дана знати ни за једнога од њих. Само ће име краља остати записано.

Покајнички му шапуће да ће краљу остати само празно име. О њима ће говорити ваза.

Камен и он су бит.

Ристо Блажевски Тоде

ЗА СВАКИ СЛУЧАЈ

Решио сам да истражим једно наше национално понашање, па сам почео да испитујем људе:

– Зашто када вам неко нешто каже, мислим нешто лепо, нешто за похвалу, нешто афирмативно, ви му не одговарате, ћутите, и ничим не показујете свој став, своје мишљење.

– Пааа! – сви су ми завлачили. – Паа, онако, мислимо – за сваки случај!

– Какав случај? – био сам упоран.

– Паа, знате, паа, мислимо, свакојаки ветрови дувају, а ми (као што смо овакви, стабилни људи, чврсти, непоколебљиви и људи од речи), не можемо да се залећемо, да истрчавамо и тиме да можемо и да погрешимо, па... па, да се после кајемо, повлачимо...

Ивана Бојовић

КАО ДА ЈЕ БИЛО НЕКАДА

Аутобус је нагло заочио и гомила путника полетела је напред. Зачуо се страшан тресак, ломљава стакла, цика и вриска. Пламен ватре је захватио предњи део каросерије. Из-безумљени, људи су похрлили ка вратима. Неки су се одмах стропоштали на земљу, а неки махнито кренули да трче новобеоградским кејом посрћући и падајући у бездан. Изнад њих земља је била влажна, растресита и зелена. Само се проф. Михајловић некако догегао до прве клупе. Пред њим усахла, празна ледина. Тек по које дрво свија своје гране ка Дунаву. Густ дим и мирис паљевине ширио се блоковима.

Бледолики средовечни човек полако је гурао старицу у колицима. Зачуђено је осмотрио крупног човека са наочарима и брадом, опрљене косе од ватре и у каљавој одећи.

– Извините, да ли се овде некада налазио хотел *Југославија*, лепи, бели хотел? – упитао је Михајловић. А ту близу биле су шине, препуне вагона и цистерни. Можда се њих сећате? Нисам могао да спавам од буке дизел локомотива. Ближе Дунаву било је разног растиња, највише платана.

Мушкарац сагну поглед. Старица још чвршће стегну марамицу, накашља се и одмахну главом.

– Хотел више не постоји, а и држава се давно распала. Оно што ви тражите јесу крхотине сећања или можда... заборава, културни миље једног култног новобеоградског простора, кога су разбили једним багером у парампарчад... као што и све разбијају! Заборавите...

– Нестварно. Ничега више нема... а дрвореди платана мора да су ту негде? *Немогуће је да успомене толико варају.*

Сутон је долазио са оближњих војвођанских равница. Небом су се смењивале нијансе бакрених боја, патуљасте облици, искричаве светлости, разне шаре и поднебеска знамења.

Олупину изгорелог аутобуса однела је машинерија. На крају ће прогутати и мене заједно са скакавцима.

Бранислава Бранковић

НАПУШТЕНИ ГРОБОВИ

Нико не зна ко је била Зорица. Нико се не сећа ко је била Зорица. Тек понекад, слика на мајчином зиду нас подсети. А Зорица је живела за друге. Зорица је живела да угоди мужу, родитељима, деци и околини. Нико није знао шта је њу чинило срећном и шта јој је душа желела. Нико није знао шта су јој били снови које је отац сасекао и закопао у најранијем детињству. Нико није знао зашто је трпела све. Вероватно јер тако мора. Каква срећа и какви њени снови?! Ко јој је дао право да буде срећна? Добила је живот а нико је није питао да ли га жели. Добила је хлеб, децу и мужа. Шта више може да пожели? Снови и срећа су за неке филозофе, дангубе и пробисвете. Зорица је морала све да трпи и да гута сузе јер је важно било да не обрука породицу. Ипак је очев образ најважнији.

Зорица се удала млада јер је побегла од оца, родила је троје деце. Сав посао њеног дивног мужа је био да излази свако вече са другом женом. И да уместо пољупца, замени оца у батинању. Био је низак човек округле мале главе. Имао је и стан који је наследио, мајчину пензију и Зорицу која га је служила и бринула о свему. Ништа јој није било тешко, од свог новца је покренула свој посао и радила по 20 сати дневно. Није се жалила јер она није смела да осети бол. Ни те ноћи када се срушила нико није био уз њу. Муж је пар пута прошетао до болнице па продужио у кафану, сигурно да је не гледа како пати. Он је једини осећао бол. Нису могла ни деца да гледају њену патњу. Она једина није проговарала, није се жалила, само се смејала и шалила уз обавезну цигарету. Није осећала ништа. Заправо само нагађања имамо јер је умрла са-

ма у старом болничком кревету са поцепаном постељином. Умрла је без мајчиног загрљаја, без осмеха своје деце, без мужевљеве руке да јој бар захвали за све што је урадила. Сама у соби са дрвеним прозорима кроз који је последњи пут угледала светлост.

На вечни починак ју је испратило пола града. Комбијем, у јефтином сандуку је стигла до сеоског гробља тридесет километара од града у ком је живела. Једини преостали становници села су птице и по која риба у полупресушеној реци. Газили смо траву која је откривала старе споменике на којима се више ни име не види. Парао ми је уши звук земље која пада на сандук, одјекује као цигле које опадају са старе куће. Муж тешка срца пусти коју сузу. То је цела суштина њеног постојања. Све што је била и што је могла да буде само да је имала храбрости је сада готово, закопано.

Пролазили су дани, лепи, сунчани, сунце је изродило нову траву, листове и цвеће само је душа отишла негде у заборав. Зорици су од силне љубави према њој подигли споменик у облику срца. Црно срце а са обе стране стоје њене најлепше слике. Како ставити на споменик ружну слику? Овако случајни пролазник погледа и каже, штета, млада и лепа. Важно је то да је неко леп. Људи не воле ружне људе. Иако ништа о њима не знају. Како су године одмицале, сурова планинска клима се одразила на споменик. Трава је избијала околу и кроз напуклу мермерну плочу. Срце је добило сузе, а пластика је попуцала испод које је њена слика која нас увек са осмехом гледа. Ветар је развлачио суво цвеће, празне шољице и изгореле свеће. Нема више становника у селу а човек који је одржавао гробље се утопио.

Живко Букоња

ПРЕОКРЕТ

Белу јелу, сребрну смрчу и црни бор, преузео сам у расаднику који више не постоји. Налазио се на лепом месту, крај леве обале Црног Тимока, близу раскрснице три пута. То је било време у коме је у Тимоку било довољно рибе за пецање, и баш у близини расадника налазила су се добра места за лов скобаља.

Белу јелу, сребрну смрчу и црни бор засадио сам у јесен, како се то препоручује због сигурнијег пријема, неговао их и пратио њихов развој. Кад су презимиле и када је дошло пролеће, запазио сам да смрча и бор напредују, али да бела јела заостаје у развоју. Нисам био забринут, оправих се, веровао сам. Али се она сушила и до краја године није била зелене, већ браон боје, онако како изгледа дрво које није више живо. Помислио сам да је бела јела преминула од туге за својим завичајем, и нисам имао срца да је извадим и бацим. Нека је, нека ту почива.

Наредне године, видео сам да се појавило неколико танких гранчица са зеленим листићима у виду иглица, што је пробудило моју наду да ће се опоравити, али она као да је онда застала, и остала је таква до зимског периода.

Треће године од садње догодио се преокрет. Бела јела је озеленела и очигледно се, убрзано развијала. Повремено сам јој прилазио и разговарао са њом. Помиловао бих јој гране и рекао да је волим. Мислим да ме је она чула и разумела шта јој говорим. Ускоро је надвисила остало дрвеће, и истакла лепоту свог стаса и витих грана.

Недавно сам опет разговарао са њом, али на нешто другачији начин. Рекао сам јој да ми време истиче и замолио је да не буде тужна када је напустим.

Верујем да ме бела јела разумела и да ће ми жељу испунити јер сам је засадио верујући у њену дуговечност.

Ивана Васић

ВУЧЈИ ДАНИ

У оне дане када се зима спрема да огрне плашт и крене по свету да обави шта јој је судба, људи су се преображавали у вукове, а вукови у људе. Седам дана трајало би то преобртаније, то вучјарење, то људовање. И младо и старо и мушко и женско имало је обавезу да испоштује своју другачију браћу и сестре и да да свој труд, мали али важан, како би се исправило све што је кроз пукотине света исцурело на ову или на ону страну. Вукови би живели у тим данима као људи у њиховим кућама, радили оно што раде људи; или бар оно што су мислили да људи раде; а људи би трчали шумом у чопору, завијали, ловили и режали као вукови.

Тешки су били ти дани. И једнима и другима то преображавање било је нешто најтеже што су морали да ураде током године. Али пукотине су се морале затворити или ће света до пролећа престати да постоји. Тај напор и труд био је подсетник и веза, корен који их је држао увезане са истом земљом, у истом времену, делећи судбину света, чинећи га целим, затварајући те провалије где истичу љубав, здравље и сви божји дарови.

Била је то чудна награда, која је истовремено и казна, онако како победа против злих духова даје осећај поноса, баш као што оставља горак укус и вечни страх у костима. Обреди које су упражњавали тим данима били су подсетник и веза да се одати почаст мора и лету и зими, да лето у колу летује што дуже и да зима у миру зимује што тише; да не изађу из коловрата.

И тако, од једних до других вучјих дана, као обред об-реда, заривали су, једни нокте, други канџе у кожу земље пред смирај дана, да их мрачни пастир не однесе.

Божјица Везмар

ДАЛЕКО ЈЕ САДА СВЕ

Дуг је пут до разумевања, све је далеко.

Када је кренуо путем слободе, наишао је на живот Тамничара. Тражио је помоћ, добио терет. Ропство, живот то је. Крампом на камен, мотиком на тврдо. Друго није ни имао. Терет угули чашом вина. Тугу дуплом чашом.

„Сиротињо и Богу си тешка“, говорио је. „Има ли нешто теже од тога? Упита се

„Има, болест!“, одговори сам себи

Тешио се, док је бака крајем мараме брисала сузе.

„Стара, не плачи, нећемо црћи гладни“, узне трећу чашу.

„Сине, не плачем због страха. Страх је пријатељ човеку. Молим се да нам да смирења.“

Убоги је човек, који иште више, неће Бог ни дати. Имамо доста, а роса на очи паде.

„Сећаш се стара моја, оне реке? Како смо се купали, Беше лепо...“

Баки не беше лакше. Би јој теже. Узне марамицу, везену, обриса сузе, рече:

„Хајде да се помолимо, па у конце.“

Насмеја се Јован, устаде, Оче наш, заједно изговараху.

„Име си добио по светом Јовану, помоли се.“

У молитвама помиње земљу коју нема више, родбину за коју и не зна где су. Нико никога и не зове, и не зна шта се догодило. Тешко је кад се огњиште растури, пламен се угули. Помолио се и за оне који су добротинитељи и оне који му не оставише ни камен на темељу. Коровом нараста свака стаза, путевци су невидљиви. Сваки ар је шибљем ограђен, а поток иза куће, пресушио је. Нема живота.

Стара је са ђедом окопавала винограде, ех, то сећање. Кренуше му сузе. Сетио се сеје ливадом како трчи, а онда га та тужна вест увек пресече. Зашто њу, она је цвет на тој ливади. Зашто? Плаче, а јаз дубљи.

Само стара да буде добро. Она је стена, ветар, Сунце, мајка, све. Тмина на души је тешка. Нема Старог, Сеје. Још она је ту. Моје шћери су с мајком, ретко су ту.

Да ли је теже бити сам, или пак сам међу својима. Упитно није, сигуран сам. Тешко је кад се врата отворе, а се-та влада. Једеш, ниси гладан, храбриш себе да се не угули нада.

Туђе све, од ваздуха до земље којој припадамо.

Утону у вечни сан.

Милан Влајковић

ХАЛУЦИНАЦИЈА

Оно што желиш да ти се деси, десиће се, говорили су мудри људи, што се овог пута и остварило.

Кола која су вукле краве, наша и спрежничка, натоварена буковим дрвима, труцкала се полако, уз напор, пољским прашњавим путем. Ја сам лежао на неким поњавама и чергама на крају терета, загледан у чисто небо осветљено необично великим бројем звезда. Била је ноћ, скоро поноћ, свежа, хладна. Колико због хладноће, још више због неизвесности која је била подгрејавана чињеницом да пролазимо поред сeosког гробља. Пут осветљен бројним небеским фењерима, нудио је језу и сумње да у њему све ври од кретања, померања, звукова, од нечег што није било природно и овоземаљско. Ја сам очекивао – вампира.

И одмах, чим сам то помислио, угледао сам... теле, на пристојној дистанци. Није убрзавало и прилазило. Трљао сам очи. Неког момента учинило ми се да је у питању сама треперава маса у форми... телета, и онда јасно видео гледао... теле, тако наизменично неколико пута. Довољно за дотле непознат облик страха. Сваки део мене је био у паници. Моја иначе оштра коса била је сада крајње наоштрена, до неслућених размера, па сам вероватно дословно изгледао као јеж. Корен главе ме је интензивно болео. Махнито сам једном руком трљао очи, другом враћао косу. Нисам могао да говорим. Осећао сам потребу да вриснем, али нисам имао гласа. С напором сам се трудио да видим да ли још неко види све ово што ја видим. Нико није исказивао никакву позорност на било шта видљиво, посебно невидљиво. Утвару сам видео само ја. А она, то јест теле, путем је ишло, не знам колико метара,

како се појављивао тако и нестајало. Неког момента је и не-стало.

Коса сва накострешена дуго је тако стајала. Срце ми је лупало јако, да искочи из тела. Свест се полако враћала. Али је реаговање било и даље неконтролисано и несвесно. Да ли сам видео теле или масу која на њега личи? Нисам знао, нити касније сазнао.

Љубинка Гавран

НЕШТО КАО НЕКРОЛОГ

сатируубицама

Бањалучког *Носорога* су, ваљда, спровели у зоо врт (ех, решетке...), јер је Африка предалеко. *Етна* из Малог Мокрог Луга се угасила божјом – или нечијом насупрот – вољом, сад само пућка покоји облачић. И тако је сатира изгубила уточиште. Преостало је једино стиснути се међу корице...

Али једном ће се животиње из зоо вртова ослободити, вулкани експлодирати, а књиге полетети...

Зоран Гужвић

С ДРУГЕ СТРАНЕ УЛИЦЕ

С друге стране улице: девојчица с делимичном параплегичном граби у јасном правцу и с непоколебљивом намером.

Ужурбано напредује преломљеним корацима, без ослонца, помагала и пратње.

Пролази крај пекаре, златаре, продавнице обуће и оптичарске радње – ход по мукама, оштро лелујање, додатна тежина у крутости хода.

Промиче крај продавнице фирмиране гардеробе, парфимерије, апотеке.

Далек је и мукотрпан тај пут, непрегледан и бескрајан, пробада срце посматрача.

Шта завређује подвижничко трпљење предвиђеног напора?

Пријатност и раскалашност летњег предвечерја повређује тегобу нама незнаног подухвата.

И видимо – у даљини, не гледајући излог, савлађује степенник, поребарке, тежином тела отварајући врата, улази – у књижару.

Сада је већ можемо замислити како стрпљиво, излажући се напору разгледања нових издања, грчевитим покретима узима, прелистава и враћа књиге на полицу.

Улази по живу воду, по наду из пера оних који пате за одабранике подмукле замршености бивства.

Улази да надигра неправедност пролазног и невољног, да потврди неважност крхкости,

да надвлада недостатак трајања које има милост само за поновљиву усклађеност нормалности.

Улази по тајну излечења у нерастумаченој слози бољих светова, по спознају светова у болести која је једна од могућих постојања у смисленој оправданости предзначења.

Док раскриљује корице књиге, зна да су неизлечивости крила једног постојања које се не да раздвојити од сагласја са савршенством привремених разлучености.

Саша Славица Д. Дамњановић

СА ДАНАШЊЕ ТАЧКЕ ГЛЕДИШТА

Био је почетак у крају приче жељама и надом писане. Ишао си стазом заноса и хтења. На почетку се спотакао. Још до краја ни стигао ниси. Године испред и иза тебе приче су низале. Исписивале потајне жеље. Сањао си. У машти живео. Одабрао стазе које су те другима одвеле. Побијао истину и стварност без храбрости да се суочиш са њима и избором својим. За све су ти криви туђи снови. Своје си препустио њиховом хиру. Без кајања научио ниси да живиш. Бесмислено са данашње тачке гледишта. Поклекао си на почетку пута. Пре краја завеле су те њихове речи лажне. Дозволио си да ти животом и сновима управљају. Помири се са тим. Друго ти ни не преостаје. А сновима и жељама коначно признај да си сам крив за избор свој и путеве своје. Неверица твоја и њихове речи лажне су те до њих довеле. Збогом снови. Збогом жеље. Надо давно изгубљена. Време је стигло да рачуне сведемо. Истином да те ослободим кривице, а себе до краја пута да доведем. Лаковеран сам био и дозволио да ме лажима обману. Храбрости имао нисам да се сам у истину уверим. Сада са кајањем живим без Наде и Снова, ал` жеља и даље у мени постоји. Постала је нераздвојиви друг, сапутник и сапатник. Још горе постане када сретнем њено око. Тада срце зна шта је пропустило и за сва времена изгубило. Збогом снови. Збогом Надо. Као затвореник у сопственој кожи бауљам животом. Ту и тамо њен осмех и њено око тугу у пролазу дотакну. Подсети ме на избор погрешан. Главу тада земљи приклоним. Сид ме је и самом себи признам да сам лаковеран и наиван био. Да сам дозволио да ме њихове лажи на погрешан пут одведу и одвоје ме од снова. И жеља. Од тебе.

Мија Драгиња Драгишић

БЕЛИ МАГ

Са пријатељицом улазим у собу у којој, за овалним столом на коме су поређане иконе, седи чувени „Бели маг.“

– У чему је проблем, пита ме.

– Ја сам само пратња.

– Вама се само чини да сте тужни, а у ствари нисте, опет се мени обрати.

– Ја имам проблема, пријатељица почиње.

– Све ћемо ми то средити, рече удворички, те узе оловку и поче да пише по комаду папира. Савија га и лепи.

Боље да нисам дошла, мислим док ми тело подрхтава од страха. Спопада ме нека црна слутња, опседају ме нејасне мисли о злоби и гатању...

– Ево, узмите ово и носите десет дана и онда дођите. Решићемо.

– Ово је глупо, кажем излазећи.

– Није. Увек има злих људи. Мени прави рођака на белини...

– Чему?

– У млеку, сиру.

– Долазим неких пет година. Муж ме туче. Много ми помаже..., обрати нам се нека жена кад је чула наш разговор.

– Више вас не туче?, питам.

– Ма туче, али мање.

– Па што се не разведете!?

Љутита, излазим.

Живко Ђуза

ОДИСЕЈА „СОКО ШТАРКОВЕ“ БОМБОЊЕРЕ

Не само да су родбински повезане, породице Срђеновић и Бабић се поврх свега тога узајамно поштују, пазе и обилазе. Вечерње посијело у кући Милене Бабић било је давно заказано, а Драго Срђен је с нестрпљењем чекао да посјети драге госте. Међутим, изненада, баш тога дана је морао промијенити план и отићи на службени пут. У питању су неодложни послови, које само он може да обави. Видно разочаран због тога што не може ићи у планирану посјету Драго бира поклоне да их пошаље по жени Данки. То је зачинио великом, декоративном „Соко Штарковом“ бомбоњером. Уздахну, па прошапута: „Дабетина фамилија је фина и заслужује најљепши поклон. Данка, извини се Милени у моје име. Стварно ми је жао, али посао је посао!“

Након пар дана, вечерње прело је било код Кристе Ракиће. Милена је мислила и мислила шта да понесе као поклон тетки и на крају се одлучи за декоративну кутију са бомбонама и пралинама, коју јој је послао Драго.

Бомбоњера није дуго мировала. Криста дође на прело код Ђуке Костић и шта ће друго да јој поклони већ луксузну кутију са пралинама и бомбонама, коју јој је донијела Милена.

Чинило се да је ту крај путешствију ово слатког поклона, али није било тако.

Након извјесног времена Ђука бану на сијело код Срђеновића, дође „са образом“ и донесе „Соко Штаркову“ бомбоњеру.

Када је гошћа отишла, Срђен дохвати бомбоњеру, превија се од смијеха и прича са њом као са живим бићем: „Значи, обиђе ти пола чаршије и врати се мени. Не кажу људи узалуд, кад платиш, дође ти цаба!“

Маја Букановић Османчевић

У ХЛАДУ СТАРЕ ТРЕШЊЕ

Петак је, пола девет ујутру. Данас имам договор са најбољом другарицом из детињства да се нађемо на нашој кафи.

Кад год од силних пословних обавеза уграбимо мало слободног времена само за нас, прво што ће и једној и дугој пасти на памет, то је да место нашег сусрета буде испред старе куће у улици Нушићевој број пет. То место зовемо наше место. И то не само због тога што нам је обема најближе, већ је и љубав која нас веже за кафе који је дуго смештен у овој кући нешто посебно. Од свега се највише обрадујемо лепом времену и пролећним данима када можемо да седимо у башти кафића. Конобари већ знају да је сто у дну дворишта испод старе трешње резервисан за нас две. Баш ту, на том месту, оживе сви мириси и боје које нас враћају у најраније детињство. У овој кући, у време када смо обе биле мале, безбрижне девојчице, а касније и школарке, живели су Маринини тетка и теча. Најсрећније смо биле када би нас родитељи пустили да се играмо у њиховом дворишту. Тетка и теча ни су имали своју децу па смо ми биле њихове мезимице. Уз обавезну напомену да будемо примерне и послушне, и да не ометамо те дивне људе који се одмарају после напорног рада у фабрици, родитељи су нас радо пуштали да се играмо у њиховом дворишту знајући да смо ту најсигурније и да нам се ништа лоше не може догодити. Најрадосније смо биле када би дошао крај маја, и то не само због школског распуста који се ближио, већ је срећу код нас будио поглед на гране старе трешње препуне сочних црвених плодова. Волеле смо да од тих плодова правимо наушнице. У нашим разговорима увек се сетимо како смо молиле тетку и течу да нас пусте да се

попнемо на дрво, у његову најгушћу крошњу. Такмичиле смо се која ће да дохвати плод са највише гране, и није нас било баш тако лако измолити да са трешње сиђемо. Силазиле бисмо тек када би кесе биле толико пуне да је претила опасност да се поцепају и да нам се плодови које су набрале вредне де-чије ручице проспу по трави.

Није ми била мила тема коју сам морала данас да споменем Марини. Пре неки дан, прочитала сам у новинама чланак о томе да је познати инвеститор купио овај плац и три куће до њега, како би на овом месту направио вишеспратницу. Наш разговор смо као и обично завршиле уз пољубац и обећање да ћемо се врло брзо срести опет на кафи са неким новим причама, али од тада на неком новом месту, свесне тога да ниједно место на свету никада неће бити довољно добро да замени хлад наше старе трешње.

Живота Ђурић

ПУСТЕ УСПОМЕНЕ

Полако је прешао праг врата офарбаних у бело и застао да погледа приказ, који је видео толико пута, али који сада делује нестварно. Нешто програмирано што му се појављује у глави сваки пут када дође. Јер... када је отишао, сцена је била другачија. Јесен, нормално када време стане, требало би да буде јесен! Труло лишће, кишне капи које висе на дрвећу а не падају, труле боје, мисли. Отворио је стара врата, која су шкрипањем направила праву буку, да алармирају сва сећања скривена у тој кући, да се пробуде и нападну га као никада раније. Беху три године борбе са овим пустим успоменама.

Осетили су његово присуство од тренутка када је скренуо иза угла и стао испред офарбаних врата у бело. Пробао је да дође таксијем до старих врата, али то није помогло. Прашњаве завесе су се полако померале и чинило се да је столица једина ствар на коју је могао да седне.

Изгледао је уморно и досадило му је да буде непријатељски расположен према целој кући која није желела његово присуство. Устао је и отишао до спаваће собе. Вечита јесен – помисли, како не дође неко друго доба, макар и зима. Врата поново зашкрипаше и његово срце почело је да удара болесним ритмом које дуго времена није осећао. Осим њега, само је још један човек могао ту доћи. Пожурио је у кухињу и видео да је ветар отворио врата на чијем прагу је већ стајала смрт заборава. Његова осуда уз опомену, коначно је проглашена, и сада његов заборављени глас долази да је погуби. Јесен и врата офарбана у бело, толико ми даде живот – помислио је. Боље ишта него ништа. Није имало више разлога да долази поново. Врата зашкрипаше и столица поче поново да

се тресе. Све ствари у тој кући сматрале су је издајницом што му је дозволила да седне на њој у кући тој. Било му је жао столице.

Драгиша Ераковић

НЕВИДЉИВИ ЉУДИ

Сео је у дворишту испод старог дрвета и нешто писао у своју малу свешчицу. Није ни приметио када му је пришао комшија и добар пријатељ, који прекину његово размишљање и писање.

- Шта радиш, песниче? – упита га он.
- Пишем.
- О чему?
- О тишини – одговори му овај скромно.
- Ко ће то читати?
- Невидљиви људи.
- А који су то?
- Они као ја и ти. Нико ме нису потребни, а живи су.
- Хоће ли разумети то што пишеш?
- Они хоће.

Ангелина Животић

ОНКРАЈ ОКА

Дечак хода прашњавим селом. Међу прсте му улазе ситни каменчићи, који га гребу својим деформисаним угловима. Стеже крхотину стакла у шапи. Нашао ју је пре неколико дана. Када је окрене ка сунцу, у њој се распрсну живе капи обојених мисли. Помало личи на око.

У истом тренутку, дубоко у савани, један стари слон спушта главу ка води. Површина затрепери, и у њој – око, које никако није његово. Дечаково. Постојано. Мирно.

Дечак застаје. Стакло му пулсира у длану. У њему златна зеница узвраћа поглед. Није људска. Пространа је и тиха.

Слон подиже сурлу, покретима распрскава снове Земље, сети се лица богова, сети се да понекад, преко великих даљина, нечији поглед може да се врати у фрагментима.

Дечаку срце успорава. Више није сам. Жуљају га каменчићи. Сећа се приче коју му је тетка шапутала у постељи: *Кад дете сања слона, дух га чува...*

Два огледала уместо очију. Време се савија у топли процеп. Више нису одвојени. Они су једно које гледа себе. У нервима дечака, стара сурла већ зна пут. У мрежњачи слона, ситна стопала остављају траг. Нечујно ходају по заједничким импулсима.

Можда је дечак Бог слону. Можда је слон Бог дечаку. Није важно. Важно је препознавање.

И у том тражењу и тихој размени, кроз стакло и воду, памћење и дах, они остају – гледајући...

Матеја Здравковић

РАЗГОВОР ИСПОД КИЛТА

Седам на клупу и осећам хладноћу како улази у моје тело. Мајка ме није научила како да седим у овој ношњи, али зар је и могла да очекује да ће ми такво знање икада бити потребно.

Колега ми одбројава и маше шакама да кренем са разговором. Чистим грло, отварам белешке и окрећем на страну где крупним словима стоје нашкрабана данашња питања. Моја вечерашња гошћа, Кокоро Мина, пензионисана гејша и градска уметница, седи на ивици фотеље, дамски укрштених ногу и чека моје прво питање.

– Конбанва Кокоро-сан. Опростите мој језик. Јесте ли имали шансу да се одморите од пута?

– Релативно.

– Да се приметити наш напредак и повезаност са светом. Који је разлог Ваше посете?

– Саветодавне је природе. Помоћ при реконструкцији културе.

– Лепо са Ваше стране, али да ли нам је то сада нужно? Људи би рекли да су нам руке пуне посла и без тога.

– Човек у гужви не примети да прави замак од живог песка.

– Да ли је то јапанска пословица?

– Само разум.

– Верујем онда да сте овде да пробудите нове уметнике, мислиоце нових времена.

– Никако. Уметник мора сам да се пробуди. Не смем ја пожуривати ничији ток.

– Како ћемо онда обновити културу?

– Тако што ћемо да пробудимо публику. Публика је заборавила своју улогу. Њу морамо оздравити.

– Где се крије лек за публику?

– У нашој вери. Зар се не бисте сложили да човек треба да тежи ка Светом Тројству, постојању уметника, музе и публике у једном телу?

– Да ли можете да нам демонстрирате ту промену?

Гђа Мина се спушта на колена, заузима позицију и прелази у стој на рукама. Њезина хаљина пада под гравитацијом и прекрива бледо лице, откривајући нову фацу са друге стране штофа.

Позива ме да покушам. Понављам кораке. Килт пада под својом тежином и на тренутак открива моје уметничко лице. Неувежбан, ја губим равнотежу и при паду, обарам камеру и превремено завршавам интервју.

Биљана Јаковљевић

НЕПОЗНАТА

Цица је била на каси и рекла касирки: „Их, погрешила сам, нисам хтела то да купим“.

„Већ сам откуцала.“

„Ви знате да не купујем ово него оно три пута јефтиније.“

„Како да знам. Ја вас први пут видим.“

„Купујем овде сваки дан. Сигурно ме знате.“

„Ја вас не познајем. Вероватно долазите у другу смену.“

„Долазим подједнако у обе смене. Сваки дан причам са Вама.“

„Ја причам са сваким, не загледам лица. Кад бих могла да памтим ко шта купује, била бих геније.“

„Знам све о Вама. Име вам је Славица, ћерка је Весна, зет Милорад, унук Бранко. Бивши муж Василије је отишао у Француску и тамо се оженио удовицом а када је она умрла, њеном ћерком са којом је добио близанце који имају аутизам. Ви сте рекли да га је казнио Бог.“

Касирка је устала и отишла до шефа и нешто му шапнула.

Цици је пришао шеф: „Госпођо, који сте проблем имали са запосленом?“

„Ја купујем деценијама сваки дан, а Славица каже да ме не познаје. И Вас знам. Ви сте овде шеф три године. Почели сте у магацину. Причала ми је ваша мајка која је радила на деликатесу. Ваш отац био у затвору па Вас је сама подигла и била веома поносна на Вас.“

„Не знам одакле Вам информације, али ми Вас не познајемо“, рекао је шеф Цици.

„Весну је Милорад преварио са секретарицом...”

„Зваћемо полицију“, шеф је узео телефон.

Цица је ишла полако кући и срела комшиницу: „Добар дан, Миро!”

Мира је збуњено погледала, одмерила од главе до пете и промрмљала: „Добар дан.“

Цица је ушла у стан и кренула према кухињи да остави цегер. Био је празан јер она ништа није купила.

Села је на фотељу у дневној соби а поглед јој је привукла стара фотографија њених родитеља са њом када је имала годину дана. Њена мајка је имала њено садашње лице. Цица је стала пред огледало и вриснула. Носила је лице своје мајке и то црно-бело. Као гротескну маску.

Дејан Јањић

@VRLINOVISVET

@drvoljubac

Диван дан. Искористио сам га да урадим нешто корисно. Посадио сам лук. Црни и бели. И решио сам да га ове године плевим. Не желим хемију на столу.

@Samotnjakušumi

Браво!!!

@vilaravijojla

Ја сам то урадила прошле недеље. Већ ниче:)

@milošveliki

М'см да је прерано за садњу. Ја чекам Младенце.

@seljakveseljak

Може и пре младенаца. Лук не мрзне.

@nikanorpravdoljubiv

Боли ме к. . за твој лук

@zavisnikodmreže

Ко о чему баба о уштипцима.

@šumskičovek

Тешко ћеш се најести ако не користиш хемију.

@bajazit

Ludaci!

@milivanili

Ехе, брале, ја сам лукчиће засадио још јесенас. Ево, баш сад чупам.

@zadrtnihilista

Daj malo, što si takav!!

@brhdrs3212

‘бем ти ‘ваки разговор! Ај здраво, морони!

@kolumbo

Будалетина! Цео свет гори, а он сади лук! Блок си, морону!

@peacemaker

Не разумем зашто без хемије. Каренца за хербицид истиче давно пре браћа. А штеди ти време и живце.

@dokholidej

Па он плевећи лук лечи живце. Капиш?

@snupišou

Šta je to karenca?

@vzionar

Чупка травке, хехехехе! Сади травке, будало!

@pticanažici

Који свет гори? Овај наш или њихов?

@snupišou

Šta je to karenca?

@bikojisedi

Докон човек. Сади лук. Ја радије пијем пиво!

@dr

Може и без хемије али потопа коприву, додај пециво и ванилу па тиме попрскај. Убица корова

@sonestraneduge

Хахахаха! Торта у башти.

@mikimaus

Нема нашег и њиховог света. Свет је један и великим корацима иде у ПМ.

@miloradprvi

Ni mi nismo bolji.

@staracmiloje

Стаћемо сви под једну шљиву. Чито ја Тарабиће.

@početnik

Који су ти, сад па ти Тарабићи?

@crvenibaron

Sve bi ovo trebalo pred zid! Stvarno smo propali!

@zloduh

Слажем се! Људи су одлепили. Еј, бре, све пуца по шавовима, он о луку.

@Zelenilo

Sem vanile i peciva ja dodam i malo bibera.

@maslačci

Види ове будале!??? Не зна ко су Тарабићи? Јес' ти ишло у школу, морону?

@biljojed

Karenca je vreme koje je potrebno biljci da apsorbuje hemiju kojom je tretiraš.

@Ironičniparanoičar

Стварно? Ово бре, боље од факса.

@drvoljubac

Da li stvarno želite da deaktivirate svoj nalog?

Горан Кљајић

ПРОБЛЕМ

Испао човеку проблем.

Наиђоше три краве.

Прва само подсмешљиво мукну:

– Мууу!

Човек се љуто тргну, али друга крава не обрати пажњу на ту љутину, него му рече:

– А кад смо ти ми нудиле, ниси хтио! Ето ти сад.

Човек се скоро разгоропади:

– И да сам хтио, шта би било?!

Трећа мирно (мада су све три биле веома мирне, и сијале од неког задовољства) објасни:

– Не би ти испао проблем.

Предраг Крајиновић

НЕЋУ ДА ЧУЈЕМ НИ А

Живели су у сасвим малом изнајмљеном стану са својим четворогодишњим сином. Уз своју постељу и мали стоичић успели су да сместе дечији креветац. Били су срећна млада породица. Обоје су били запослени. Морали су рано устајати да би одвезли сина на чување и потом благовремено стигли на посао. То је захтевало приличан напор. Крајем дана, након свих обавеза, једва су чекали да уроне у постељу и утону у заслужени сан.

Једног дана је њихов синчић био на прослави рођендана свог, нешто старијег, рођака. Било је пуно деце и разних забавних игара. Увече, када су га сместили у његову постељу, пун утисака, није престајао да прича шта је све доживео.

Са пуно нежности су га слушали, али их је умор савладавао и отац је на крају рекао:

– Причаћеш нам сутра, а сада те молим те да прекинеш.

Упркос молби, синчић је наставио да говори. Отац је изгубио стрпљење и строго рекао:

– Нећу више ни А да чујем.

Настала је тишина, коју је након десетак секунди прекинуо тихи, али одлучни детињи глас:

– Б!

Обоје су се насмејали. Мајка је благо помиловала дете, нашта су све троје мирно и задовољно уснули.

Немања Лагунџин

1, 2 И 38

1 се невешто одгурује ногом

други је загрио корман
и вуче свом снагом

они више лебде
н'о што се котрљају

обојица се смеју
и то више дечачић који гура

није ми јасно

ја сам одрастао
немам тротинет
нити осмех

Драгана Лисић

CRINIS

Највише новца уложила сам у одржавање косе. Од малена не слуша. Између татине ћелавости и мамине куштровости, прошла сам боље. И скупље.

Пред крај средње имала сам неговану косу до струка. Златну. Златокоса новог времена. Заштитни знак. Самсон женског тела. Ботичелијева Венера данашњице. А Венера ми је и владајућа планета – обиље женске енергије. И би ми, заиста, у животу најважније да се удам.

Све моје везе демантовале су тврдњу о женској енергији. Налазила сам партнере женственије од мене. Више боје гласа, заобљеније, бољих кулинарских способности, више усмерене на породицу, мање амбициозне, мање одсечне, мањег либида.

Косу сам због оштећења све чешће морала да скраћујем. Сваки милиметар бих ожалила.

Фризери тврде да је за бржи раст косе неопходно редовно шишање. Лажу. Или сам ја, као и обично, изузетак.

Коса је бивала све краћа. Никако да досегне струк. Никако до циља.

Моја мушка енергија бивала је све присутнија. Каријера све важнија. Мушко све непотребније. Породица све незамисливија.

Наступала сам као песникиња. Скупило се доста света. Понешто талентованих и много аматера. Казивала сам своју песму поносито, завршивши стиховима који су ме обележили: *Ти си, ћерко, татин син, са тобом се поносим*. Добила је стравично гласан аплауз. Тако се то ради, смртници. Стандарди су постављени, а ви добаците.

Пред сам крај, појавила се Она.

Имала је косу до струка. Име као ја. Била је мајка.

Прво је неку песмицу казивала њена Викторија, потом она. Публика је урлала. Емоцијама одувани са столица. Чак је и мом камен-срцу навлажило очи.

Звала се као ја. Била је мајка. А ја сам само писала лошу поезију. Побрала је највећи аплауз.

Родила је своју Победу. А ја сам само писала лошу поезију.

Звала се као ја. Била је Мајка. А ја сам своју победу пропустила.

Коса ми никад неће толико порастати.

Гордана Љубичић

Ствари се мењају, ново замењује старо, прогрес на сваком пољу. Осведочени љубитељ кафе као ја, цезву за кафу сматра неизоставним делом свог свакодневног личног прибора. Моја омиљена цезва већ стара, боја јој је испуцала, мало је накривљена и никада не делује сасвим чисто. Зато што никада и није. Ко би сваки час прао посуду која ће се мало затим опет ставити на ватру. Али, ове нове године, у виду поклона уз кафу, стиже мени нова, и то стаклена, цезва. Испрва неповерљиво и крајње уверено да ће при првој употреби речени предмет прснути у хиљаду комадића, стављам је на ринглу. Али, цезва ради, и то одлично. Ускоро страх попусти, поче редовна и честа употреба, и заборавих на материјал који делује крајње неприкладно. Уосталом, зар то није ватро-стално стакло, као и оне тепсије и чиније које свако мало иду у рерну? И тако месецима, све како ваља, док јутрос нова цезва једноставно не испусти сву воду по шпорету. Шта се догодило? Отпало дно, и цезва се поделила на два дела. Гледам и не верујем! Држим стаклену ручку у руци, а дно клопара по рингли. Нема поправке, дабоме. А из угла се цери моја стара, олупана цезва, и без речи преузима дужност. Само што не каже: „Јесам ти рекла!“ И додаје: „Вредело је чекати!“

Славица Максић

ВЕЛИЧИНА

Није било касно када сам стигла синоћ, али сам од јутрос успорена. У мом случају, уобичајена реакција организма на било какве напоре. Док се наливам кафом, размишљама како да направим нову научну грану од онога што радим, па да ме по томе памте будуће генерације. Подстакла ме једна учесница конференције, на којој сам била.

Реч је о скупу о нашем великану, наравно да не могу рећи о коме се ради. Могла би да се препозна и да ме тужи за угрожавање личног идентитета и нарушавање интегритета и бог те пита чега још. Немам паре за казну, а то што имам, морам да чувам за зубара. На питање о доприносима поменутог великана у области, дама је започела одговор истицањем значаја теме скупа. Главни аргумент је њена посвећеност томе, а врхунски доказ представља докторат који је урадила на дату тему. Ово се зове самопоуздање!

Заједљиво примећујем како је жена научник, док се ја само бавим науком. Имаш обавезу да слушаш шта ко говори, посматраш ствари аналитички, стављаш их у контекст и изводиш закључке. Све горе од горег! Није ни чудо што је већини људи наука досадна. Изузетак су неки који траже истину. Можда зато што немају паметнија посла?

Данко Б. Марин

БИО ЈЕДНОМ ЈЕДАН МИША

Био једном један успешан обавештајац. Чин, генерал-пуковник. Улазио је као јунак у књижевна дела, филмове – био омиљен у обавештајном животу, чак и код колега, непријатеља претворених у бенигне противнике за надмудривање.

Би то током најстрашнијих, најподлијих обавештајних ратова који су владали на планети Земљи. Хладни рат део је историје.

Непријатеље је један моћни генерал третирао као интелектуалне супарнике, људска бића природних људских нагона и потреба. Нису му били дехуманизовани објекти. „Митски“ моћник живео је у једној држави која више не постоји. Отишла је у мит као и он.

Генерал је радио за страшну организацију, које као ни државе више нема. Помињу га данас као неку моћну авет. Страшило из данас непостојећег Варшавског војног пакта.

Заиста све личи на бајку, увод у готски роман, измишљену причу за успављивање, анестезирајући пут у снове, али није.

Главни лик био је стваран, СЛАВАН и поред тога што најмоћније службе Запада нису имале његових фотографија!?

Док је био активан у служби – јесу једну али мутну, снимљену у Стокхолму 1978. године на којој не личи на себе. „The Man Without a Face“ – прозваше га западно од DDR. Свезнајући НАТО обавештајци Запада запали су у професионалне муке...

ПОЗНАТ као „ЧОВЕК БЕЗ ЛИЦА“ у обавештајној једначини од безброј непознатих, прави „тврди“ комуниста умире са сликама свог лика глобално дистрибуираног у вре-

мену тоталног заборава некадашње „комунистичке претње“ човечанству.

И незван је зван хипокористиком „Миша“ – није рођен у Тобољску, Суздаљу, Смоленску него у Хехингену (19. јануара 1923) код Штутгарта. Била је то Немачка, створена у Вајмару 1919. године. Име нашег јунака (митског хероја?) је Маркус Јоханес Волф.

Његов физички отац Фридрих је немачки Јеврејин, комуниста, лекар и писац „прве истинске драме социјалистичког реализма“ (драма „Которски морнари“ је везана за наше тло, описује побуну аустроугарских морнара 1918. г.) . Миша је био човек веома истанчаног осећаја за зло време у ком је живео...

Не смем даље. Оптужиће ме да прекомерно лажем и маштам.

Татјана Марковић

ЧЕЗНАТ

Синоћ јој је мало писао. Писао је први, много пута отварао и затварао чет пре него што је ишта послао. Духовиту, оншалантну поруку која је по принципу настајања била све само не то, јер ју је дотеривао у глави целог поподнева, додавао и одузимао, знајући да оно што не настане из спонтаности не може никада да звучи опуштено. Одговорила је срдечно, пријемчиво, продубила разговор, винула га у небеса.

И сада је опет размишљао о истој ствари. Колико може овај фикс да траје? Месец? Два? Опет целог лета? Виђања и разговори су им толико спорадични, али је један поглед умео да га држи и читаво годишње доба. Осећао је неко задовољство у томе, неко готово књижевно уздигнуће и величанство, као да је викторијански лик који шаље писма љубљеној, па месецима чека одговор, па целе сезоне чека бал на коме ће се коначно сусрести. Да, било је нечег узвишеног у том чекању кога данас никада и нигде нема. Као да су одломии део историје и успевају да га проживе наместо да само читају о њему.

А реткост и чекање чинили су све и чистијим. Када је жеља сувише прљава, када је контекст бизаран, онда само некакав аскетизам и одрицања могу мало да је прочисте. Нечастиво је што њу жели. То је цивилизацијска датост. Јер они су... Ма, никад ни у мислима није изговарао шта му она дође. Терапеут му је рекао да не жели заиста њу, она само представља неку његову неиспуњену потребу из детињства којој је наменио и учитао неке особине да што више на то детињство подсећа. Ипак, када се мало удубиш у те мртвосане фразе,

његова потреба из детињства је она универзална људска, да воли и буде вољен, виђен. Ако тако постави ствари, ипак је она нешто посебно јер је воли, јер га можда воли, јер га види. Међутим, временски психо буцко је био у праву у једном, заиста није тачно знао ко је она. То га је можда и највише заробило. Имала је некакве необјашњиве флукутације у понашању и велике контрадикције које су сваки пут могле припадати другачијој структури личности. Некад, када је сва дрвена и одузета, чинила му се прозаично, исувише питомо и неснађено. Није волео несигурност, никад је себи није допуштао па му је тешко било да је трпи у другима. Некада је била гласна и готово вулгарна, тада је деловала као јако добар провод, али толико супротстављена неким својим другим издањима да је било тешко поверовати да је и то уистину она. Није веровао да је нешто од тога била маска, него ју је замишљао тако широку и нестабилну као океан. Напослетку, није ни било битно ко је и шта је јер су то тако небитне одреднице које смо стекли од свих других, од упорних мајки преко недоступних очева до друштва и државе и уређења, ту има тако мало нас., „The eyes, Chico, they never lie.“ То. Имала је про-духовљење, видело се у очима и на лицу, знао је да има свој свет, паралелни свет, као и он. Већина живи само свакодневицу, препознају се они који нису увек ту.

Жена му говори да мора по дете.

Размишља да јој предложи да ипак преспава код бабе. Брзо се преомишља, боље је да има нешто да му скрене па-жњу. Кренуло је лето, све мисли су му упрте у њу, а кад осећао чужност предуго и превише, она почне да боли, болуцка, тачно, тачно ту, мало изнад желуца. Што је више стежеш, више се пење, до грла, одатле нема куд.

Пали кола. Коначно летња врелина. И зими је осећао врућину те чежње, али је она деловала нормалније када је по-

стојала и споља, као да онда не долази изнутра, него је све вруће, без смисла и разлога.

Кроз напола отворен прозор кола осетио се лахор, врућ као фен, прелазио му је тачно преко грла, где је стајала кнедла. Повремено би та промаја од вожње унела покоји летњи мирис. Неко усрано сено. Јоргован. Саобраћај. Неки отужан мирис жбуна који се препекао на сунцу.

Душан Мијајловић Адски

ИЗМЕЋУ ОВОСТРАНОГ И ОНОСТРАНОГ

Дефинитивно, смрт! Онострани свет. Веза сам између овостраног и оностраног. Ево свих мојих умрлих рођака. Седе у кругу. Ја седим у средини.

Влада апсолутна тишина. Једни другима читамо мисли. Све је тако чисто, некако, свечано. Док ја седим у средини, они ће, један по један, читати моје мисли.

Значи, нема лагања. Како им многи појмови не могу бити јасни, ту су *небески тумачи*. Они су упућени у векове миленијуме, епохе...

Апсолутну тишину, наруши прасак. Онда наста мукло добовање. Са ужасом схватих, па то они изнад раке бацају прво грумење земље на поклопац нечијег мртвачког сандука – познато ми је то ужасно добовање. Али, овог пута сам ја у сандуку. Малопре мртав, а сада жив. Где живог да ме сахрањују. Сетих се клетве удовице Марије.

– Ако ме не ожениш, дабогда те живог сахранили.

Реших да се борим. Свом нагом одупрех се ногама и рукама о поклопац сандука. И ... угледао сам познате фаце изнад јаме, и парче плавог неба. Благосиљао сам тишљара Синишу што је, онако припит, закуцао само два-три ексера. Уследи општа бежанија.

У моју раку упалоше поп и Марија. Поп дрхти, Марија се окаменила.

Читам им мисли. Поп мисли:

– Верујем у Господа, али, сад верујем и да ђаво постоји. Марија и даље тера по своме:

– Једном баксуз, увек баксуз. Ово је намерно урадио, због оне моје клетве. Повлачим је, да ме нешто слично не снађе.

После тог дана почео сам да сакупљам све податке о ближњима и комшијама – посебно о себи. Разочарење ћу задржати за себе.

Драгица Миленковић

ЧЕКАЊА

На каменом зидићу крај капије, замишљена и помало уплашена, седела је моја мајка и чекала, чекала... Увек када бих касно долазила кући. А онда, када ме угледа, радосно устаје, смеје се и широм отвара капију.

– Ова ружа је много лепа и лепо мирише. Села сам поред ње, мало да одморим.

– Зато је, мајко, и посађена. Да лепо мирише и ти крај ње да одмараш.

– И башту нам је улепшала...

Весео, раздрагани смех.

И данас касним. На каменом зидићу, крај капије, две црно-беле маце дремају и чекају. А онда устају, протежу се и радосно трче ка мени. Ружа лепо мирише, башта је предивна. Али капија се широм не отвара.

– Одбор за дочек, комшинице!

– Да, моји другарићи, Милане...

Грмљавина баритона Укија, мог пса, који на стази, пред кућом, радосно шени на задњим ногама.

Само нема раздраганог, веселог смеха... Нема више моје мајке... да чека, чека... И капију широм да ми отвори...

Наташа Милић

ЧОВЕК И ПТИЦА

Тек проходили дечак јури голуба. Не зна да је тешко ухватити птицу. Није сигуран на ногама па кривуда, посрће и напоскон падне – да се сети где је човеку место под звездама. Сад ће да заплаче, мислим, али суза нема. Дечко устаје и показује ми да сам га погрешно проценила. Трчи даље.

Искусни птицоловац лиже шапу. Посматра подухват са безгласним одобравањем. Не руга се неспретном почетнику. Зна да је одустајање коначни пораз под звездама.

Љиљана Милосављевић

О ДОБРУ

Да ли смо до краја живота дужни својим родитељима? Прва реакција – како глупо питање, са програма омиљеног ми радија. Срећом, од најаве до реализације програма дели ме неколико минута програма емисије за децу и музичка пауза на шпанском. Ритам који волим. Дует, вероватно певају о љубави, а зар се љубав мери? Враћа ме питање на прво питање. Нису дужни, наравно. Ако су родитељи подигли добре људе, кроз унуке враћа им се љубав.

Жељко Н. Митровић

ПРИЧА ПРАВНИХ АФОРИЗАМА
(О СТОГОДИШЊИЦИ РОЂЕЊА АКАДЕМИКА
ЉУБОМИРА ТАДИЋА, ПРАВНОГ ФИЛОЗОФА
И ПОЛИТИЧКОГ ТЕОРЕТИЧАРА)

Правда нема ослонац у актуелном свету. Подривају је и Зло и Добро. Зато нема темељ на Земљи. Пошто није земаљска појава, преостаје јој да буде – небеска; то јест, да тражи ослонац у виртуелном свету – започе афористичар, па осети да се за афоризам превише распричао. (*Право је најкрућа културна творевина* (Радбрух), а афоризам – најкраћа!)

А онда – као гром из ведре неба:

– Правда ће победити. Макар погинула!?!

Па настави:

– Правда није недостижна, него је престижна. Све друго је престиже!

Јер:

Правници масовно немају трунке етике. Уместо да бране сужње, они су изабрали да буду слуге – да служе сваком режиму, бранећи господара. За друго већином немају дара.

Овде се опет распричао... Превише за једног економисту. Као да је социолог...

– Правници раде левом, а економисти десном, при чему не зна десна шта ради лева!

Још један у истој теми:

– Подсетимо се: право су углавном изабрали зато што нису знали математику. После им то није сметало да постану – „рачунције“...

Заправо:

– Правници су десна рука политичара. Док им је лева рука у џепу...

А могло би и овако:

– Правници су најближи сарадници политичара. Они им креирају „рупе у законима“, да би имали шта даље да буше, запушавају, забушавају...

Када смо код рупа:

– Правна празнина мора се попунити. Празно радно место – не мора!

А када је у питању радно место правног саветника:

– Правно културан и политички успешан *саветник* лепо пита шефа какав савет жели!

Онда *саветник* припреми подобан правни акт; при чему:

– Правни акти делују *erga omnes* (једнако према свима) тек када се објаве у службеном молитвенику; па још мало су-тра!

Бранислав Мишић

ВЕШИНА ЗА МА'Ш

Незадовољна животом, на који се накарикаше свакакви болови, морала сам да потражим лекарску помоћ. Докторка ми је преписала Стратомицин. Други лекови подижу из мртвих, а овај, по њеним речима, подиже из живих. Живот у мојој мансарди на Комарчевом брду требало је да се тако подигне на још виши ниво, али се пред тим планом испречила моја навика да са столњаком истресем све што се затекне на њему и посејем то у башти испод мог прозора. Даљински управљачи су толико пута летели из виса у даљ, да је комшиница из приземља, вредна сакупљачица одбачених и добачених ствари, одавно поставила у башти заштитну мрежу, како би имала већу фајду од онога што истресем. У међувремену сам научила да даљинце треба чувати у неисправној машини за веш (дуго је већ, због њеног хронично раштелованог рада, називам вешином за ма'ш, а она се због тога не буни) или барем у исправном фрижидеру. Ништа од тога, међутим, није помогло таблетама Стратомицина, које је моја следећа брзоплетост расула по целој башти. Мрежа није била довољно густа да би их зауставила. Весела песма која се чула из стана у приземљу указивала је на то да је бар једна таблета завршила на бетону и тако нашла свој пут до Сакупљачице. Дефинитивно ју је подигла из живих, али њеном слуху, који никад није био жив, помоћи и подизања није било. Од тада затварам прозоре, чак и по врућини и спарини. Мирис липе се ионако некуд изгубио, још од дана када сам посејала таблете, али зато липа убрзано расте, тако да озбиљно размишљам да јој се придружим. Ако неко има при руци готов пројекат за кућу на дрвету, бићу захвална ако га што пре пошаље на моју

адресу, у комшилук усправне липе у улици Водоравних. Пишите крупним словима јер су се и моје наочаре после једног летења претвориле у монокл. Пронађите ме, како бих и ја пронашла себе.

Јелена Недељковић

КЊИГА БЕЗ НАСЛОВА

Касниш. Место на коме Те чекам није ми познато. Никада до сада нисам видела такво зеленило ни у једном од „наших“ градова и ни у једном од „наших“ паркова.

Као да си ме намерно позвао баш на то место иако се нисмо договорили где ћемо се срести. Увек је тако било са нама. Све што бисмо започели, остајало је недовршено, попут прича са више крајева. Сећам се како смо их читали у „Политикином забавнику“.

Конобар ми прилази и желећи да оживим сећања на париска јутра, наручујем две кафе с млеком. Арома Твог парфема меша се с аромом недостајања. Две године су пролетеле а да нисмо разменили ни реч. Поставио си зид ћутања између нас и требало је много воде да протекне Дунавом да бисмо опет почели да разговарамо. Желим да Ти кажем да си баш леп, да имам потребу да ме поново загрлиш. Ипак, не проговарам. Без речи ми пружаш књигу која нема наслова.

„Нова књига?“ – питам.

„Да“ – одговараш ми кратко.

„Зашто нема наслова?“

„Не знам како ће се звати. Нисам још одлучио.“

„О чему говори?“ – настављам да Те запиткујем, надајући се да ће шкољка у коју си се затворио, коначно почети да се отвара.

„О борби са демонима. Онима око нас и онима у нама“ – одговараш невољно.

„Умеш ли Ти да пишеш о нечему другом?“ – не одустајем од намере да Те ситном провокацијом натерам да причаш.

„Не, јер живот је борба. Дошао сам само да ти донесем књигу. Извини, журиш, морам да идем.“

„Наручила сам нам кафу са млеком, зар нећеш остати да је попијемо?“

„Попиј ти. Морам да кренем.“ Исто тако нечујно као што си и дошао – одлазиш, а ја остајем да листам књигу без наслова. Када сам отворила очи, нисам могла да престанем да се питам шта си овим сном желео да ми кажеш.

Драган Недимовић

ДОБРИ ПАС ЖУЋА

Био је то млад, леп, чист, весео и сналажљив пас. Личио је на златног ретривера, а можда је заиста то и био. Био је мали када су га неки дрипачки љубитељи животиња довели, избацили из аута и отишли.

Растао је на улици окружен другим луталицама и људима који су почели да га примећују. Јурцао је по цео дан, играо се са свима, спавао којекуда и јео шта год је нашао или шта су му добри људи давали. Волео је свакога и сви су волели њега.

А онда је једног дана, онако блентав какав је био, ускочио у ауто човека коме се завршио одмор. Човек је волео лепе и паметне псе, није га избацио и повео га је својој кући у други град.

Добио је добри Жућа кров који не прокишњава и свој креветац и редовну храну и посете ветеринару и фризеру, добио је своје играчке и сву љубав. Добио је и свој поводац, леп, јак и дугачак поводац, али је изгубио слободу.

Не би било изненађење када бих га угледао на месту одакле је одведен.

Паметан је то пас.

Бојана Николетић

ТРИПТИХ О НЕСНАЛАЖЕЊУ

Сама икона каткад није довољна – иза иконе се зато крије низ анђела који ваш дух преводе у даљине. Ти се анђели могу и смењивати, знате! могу уступати своје место другима, ко зна како изабраним, па можете завршити у овом или оном крају Универзума, и тамо где се нисте надали.

* * *

Има ствари које су просто неодољиве, као – подсмехнути се некоме. Само, деси се или да се тај смртно увреди, или да сте увредили кога не треба.

Ако је за утеху, свака птица своје јату лети, кажу. Ионако се на крају морате декларисати, не можете ништа као НПС – *неидентификовани политички субјекат*.

* * *

Све чешће се понегде појаве она два-три дана на крају месеца кад апсолутно више новца нема. И, парадоксално, управо се тад пажња надуго може посветити писању, прављењу видео радова и сличном. Читању.

И време се продужи, тако изнутра, и буде чак и пријатно. Исто и у посту (или гладовању) дођете до осећаја воде, изнутра.

Осећај је леп као рано јутро.

Зоран Николић Мали

ЉУДИ

Све су ово празне речи. Јесу ли то наша обећања, пуна заборављених речи предака. Буде осећања људи. Не кварите пролећно шаренило и те тужне кише што падају. Пролазност је ако ти срце увене као жути лист. Не гуши разиграно срце животом да ти не сакрије боре и годове. Лице ти зари и сија и ти покажи другима пут.

Свако има своју причу.

Динко Османчевић

ПОШТЕНИ ЛОПОВ

„Господине, господине“, пробијао се кроз масу људи на пијаци живахни чичица од својих близу седамдесет љета. Јурио је колико су га ноге носиле, док најзад није стигао дебелушкастог проћелавог човјека, око педесетак година старог и преко стотину килограма тешког. Стомак му је откопчао дугме кошуље и извиривао ван, овог врелог јулског дана.

„Мени се обраћате,“ осврну се дебелко.

„Да, ух, ма да, мислим да сте ви изгубили ово,“ рече чича показујући црни излизани и надути новчаник у руци. Другом руком брисао је знојем орошено чело.

Мушкарац руком као какав револвераш маши се задњег цепа хлача. Цеп бјеше празан.

„Јооој, па ви сте ме спасили, ух, носим много пара, имам дооста тога да пазарим.“

„Погледајте, молим вас, да ли је све у новчанику?“

Дебелим прстима ћелавко угрубо изброја новац. Све је штимало. Затим узе новчаницу од стотину марака и пружи је чичи. Он се мало нећкао, али дебелко му на крају готово угура новац у цеп кошуље. Потапша свог спасиоца по рамену и срећан што је сачувао близу двије хиљаде марака одгега даље пијацом.

*

„Синовац, мене полако сустижу године, ако желиш, вријеме је да наслиједиш мој занат. И није то неки посао, више хоби, или што би ова балавурдија рекла, адреналин.“

Пред чичом и човјеком који је тек почео да сиједи богата је трпеза у пијачном ресторану, уз печење бројни су прилози, делиције и скупо вино у чашама.

„Научићу те свим финесама и триковима.“

„Ммммм, да, ни ја нисам тако наиван, знам и ја свашта чико“ мљацкао је синовац.

„Само, синко, запамти, немој бити похлепан, један добар ручак мјесечно и мало џепарца. За више, постао би уочљив и сумњив. Ја то тако радим деценијама.“

„Знам, чича, знам. Значи, овај ручак нам плаћа твој дебељко, коме си најприје мазнуо новчаник, а онда глумио поштеноса налазача. А, шта да ти није дао лову?“

„И то се догађало, то је све ризик, али мораш бити психолог кад бираш жртву. Мада, није нам он ово платио.“

„Није?“

„Малоприје је конобар наплаћивао ручак оној дружини до нашег стола. Заврнуо их је за једну туру пића, све сам испратио.“

„Да.“

„Док је он оперисао њих, ја сам обрадио њега. Он нам плаћа овај ручак. А остаће и да му дамо бакшиш!“

Божидар Пешев

НЕПОЗНАТИ

Гледам слику на зиду. Година давна. Неко нестварно време у коме сам веровао да сам срећан и био срећан. Ништа није реметило склад или ми се само тако чини. Човек има потребу да заборави лоше ствари, уколико нису толико болне да се урежу дубоко у свест. Тада... не сећам се ничега што би покварило задовољство које буди неку тиху срећу прекривену велом заорава.

Младост... Доба веровања у себе, у будућност која доноси успех, срећу и самоостварење. Звезде су тако близу, готово их можеш додирнути. И узети, закачити за ревер капута или кошуљу, осетити њихову топлоту која носи, гура на острво наде.

Осећаш мирис борова, мирно море, реку, или језеро. Планине и пропланке на којима пасу стада, цвеће, цветне ливаде и жубор планинских врела. Тишину и љубав. Једину њу понекад ремети песма цврчака и зуј пчела, док љубав као огромни талас заплјускује са свих страна будећи снове и маштања. Понекад тишину, на кратко, прекине крик срца, бол или понека суза. Али, то брзо утихне као ехо који се изгуби и нестане у налету нових жеља, додира и музике живота који опија.

А онда се човек пробуди, као да је прошла једна ноћ, и схвати да тога више нема. Једино сећања још призивају тај кратки сан за кога верујемо да ће вечно трајати.

Уздахнух. Горки осмех се појави на лицу. Окретох главу од огледала у коме спазих лик неког мени непознатог човека како у мене зуре.

Драган Поп Драган

МИСТЕРИЈА

Данима га нико није видео, а онда је у селу пукла вест:
– Нашли су га! Удавио се у реци.

Место где је пронађен није било изненађење. Десетак година, од кад се вратио из града, тумарао је по околини села и сликао пејзаже. Највише оне са реком, као мотивом. Изненађујуће је било што се удавио јер сви знају да је био одличан пливач.

Неки су одмах имали рационално објашњење:

– Па, зна се какви су уметници. Склони су чашици. Вероватно је Сликара потегао мало више, па упао у реку и у таквом стању није успео из ње да изађе.

Други су били софистициранији:

– Често је говорио да је светло важан елемент слике, али никако не може четкицом да дочара оне сунчеве зраке које сребрнкасте рибе одбијају и кроз бистру воду враћају на површину реке. Можда је заронио да би то проучио... и нешто се десило?

Трећи су само ћутали и повремено одмахивали главом. Сумња се да они знају истину, али не желе, или не смеју да је поделе са јавношћу.

Зора Поповић-Паповић

ПРОГОВОРИ ПА ЋЕШ ЧУТИ

Платила је рачун за воду и пошла ка излазу из ходника. Ту је застала да среди ташну. Виде да из дворишта излазу прилази висока црнка с великим тамним наочарама и коњским репом на глави. Учинила јој се симпатичном па се осмехнула:

„Хоћемо ли се нас две заглавити у вратима?“

„Нећемо. Ми смо згодне“, каза црнка наглашено ходајући и већ се створи у ходнику да однесе смех ка шалтеру за наплату. Она се смејала пред вратима осећајући снагу у читавој себи.

Тако оснажена дошла је на пијац за каранфил и ударила на гомилицу жена са једним високим мушкарцем.

„Жив си, Петре!“

„И ти си жива!“

Диге се врисак оних жена. Она осети да јој Петар однесе пола образа. Поздравио је и наставио:

„Ја до деведесет.“

„И ја до деведесет“, зачудила се што још неко мисли као она.

„Сећаш ли се да смо код учитељице...“ он изговара имена неких мушкараца која она тек сада чује. Зажирила је и гледала га једним оком: „И код учитељице је био овако висок и са овим дубоким борама. Код учитељице нисмо учили то што он каже!“

Збор жена није престајао да говори и смеје се.

„Ово ми је ћерка, ово ми је ћерка,“ осмехнути Петар је показивао на женицу иза чијих леђа је она стајала.

„Је ли, је ли ти жив муж?“

„Није, умро је...”

Петар није чекао крај њене реченице:

„Таман да се нас двоје узмемо!”

Нови врисак оних жена удари у ваздух. И она се смејала вриском. Гурала је леђа његове кћерке и понављала:

„Води га, води га!”

Они су се померили. И она се померила. Гледала је по пијаци да се сети зашто је дошла.

Предраг Радак

ДОСТОЈАНСТВЕНИ ПРОСЈАК

Сећањем, овог пута, досежем до времена када сам имао око десет година.

У стану, у центру града, живело нас је шесторо. Нисмо били ни богати ни сиромашни. Двоје је радило а бака је добијала дедину пензију. Излазило се некако на крај, на крају месеца је обично било мало густо, али се и то превазилазило вештим планирањем.

Ту око Нове године су долазили на врата ђубретари са оним већ познатим представљањем: *Ми смо ваши ђубретари*. Обичај је био да их частиш новчаним прилогом. Да ли су они заиста били наши ђубретари или не, тешко би то неко знао, али би било нехумано игнорисати их. Они се нису никада бунили оним што су од нас добили и тако је то било сваке године. Обично би била двојица у својим, препознатљивим, наранџастим прслуцима.

Они су долазили једном годишње, али је једном месечно долазио просјак на наша врата.

Уљудно би позвонио, јавио се и затражио малу помоћ. Тај човек је увек био у оделу, пристојно обријан и увек озбиљан. Морам да признам да сам га се бојао. Не знам зашто. Можда због његове озбиљности. Како било, ја врата нисам отварао, али сам увек знатижељно вирио преко нечијег рамена. Желео сам да будем сведок да ће све проћи добро. А ево и зашто. Очигледно се радило о особи која је имала неку своју рачуницу. Тај, како сам га назвао, достојанствени просјак, увек је тачно знао минимални износ новца који је требао да добије од нас. Ако би се десило да је то мање од очекиваног, он би новац, после нашег затварања улазних врата, оставио

на нашем отирачу. Први који је излазио из стана видео би умотан или згужван новац.

Требало нам је неко време да схватимо шта се дешава. У почетку је било и љутње са наше стране, неког беса, јер је његов поступак био прилично дрзак. Временом смо се навикли и није нас претерано узбуђивало ако би он поступао по некој својој етици.

Наравно да је он наставио да долази, увек уљудан, а и ми бисмо се понашали као да увек све у реду. Радило се о некоме ко је врло плански рачунао време када ће се поново појавити и који је минимум испод ког он не узима помоћ. Чисто књиговодство.

Никада нисмо ништа питали, па самим тим, ни сазнали о том човеку. Ко је био он и како је постао просјак. Тек једнога дана више није долазио. Када би неко позвонио на наша врата, често бих помислио да се он вратио, од негде, где је у мојој машти отпутовао. Носио је са собом, или у себи, неки други живот, другачији од мог и људи око мене. Носио је одело, можда нађено на некој канти за ђубре и ту неку његову озбиљност која се више не среће.

Драган Ј. Ристић

МОБИЛНИ

Пошао сам на море. Или сам то бар планирао. Возом. Улазим у воз. Пун је неке дечице. Један купе је полупразан и улазим. Нека госпођа је ту. Чини ми се да је згодна иако пуначка, осредњих година. Лепо нашминка, изгледа ми млађа. Као да ми даје знаке симпатије. Ту је и неки млађи човек. Нисам ни ја много старији.

Седам поред госпође. Необавезно чаврљамо. Рече да је удата. Сада има двадесет осморо деце. На мој запрепашћен израз лица смешка се и каже да ћемо се разјаснити кад стигнемо. Ни мени то није важно. Важно да ми је руку, која ми је случајно одлутала под њену сукњу, само нехајно одгурнула.

Испоставља се да воде децу на море. Боравиће у једном одмаралишту. Имам понуду да будем један од васпитача. Недостаје им. У приземљу су девојчице, на првом спрату дечаки. Половина дечака је под надзором оног млађег човека из купеа. Негде на средини спрата је соба за управницу и нас двојицу. Упознајем се са дечакима под мојим надзором, распоређујем их и обећавам им добар провод. То се надам и за себе. Управница делује обећавајуће мада ми није јасно како ћемо у соби нас утроје. Договарамо се да ноћу у ходнику дежура један од нас двојице. Остајем сам са управницом. Завољиво је легла угасивши светло. Устајем и...

Зазвони ми мобилни. Звонио је дуго. Морам да се јавим. Ова модерна стварчица може, брате, да поквари човеку и најлепши сан! Баш у одсудном тренутку. Сада не знам шта би било даље. Претпостављам нешто пријатно. Псујем овај двадесет први век.

Иван Русјаков

ЗАГОНЕТКЕ

Како би могли да се споје они који се разумеју у културу и они који воле спорт и осталу разоноду можемо да искористимо ове загонетке у виду анаграма. Тако на пример за оне који воле да летују и истовремено да гледају позоришну представу о Ромео и Јулији могу то да споје тиме што на море иду у јулу, јер када разместимо слова од њих истовремено добијамо одједном и име представе и време летовања (Ромео и Јулија = о, море и (у) јули ја). Али, уколико желите да то остварите, због високе цене летовања после тога може лако да Вам се деси Содоме и Гомора, односно да останете само на со дома и го мора да идете (Содома и Гомора = со дома и го мора). Уколико сте досетљивији, паре за летовање можете да сакупите тиме што три стана издате некоме, пре него што идете да гледате претставу Тристан и Изолда (Тристан и Изолда=о, три стан(а) издали). Што се тиче љубитеља позоришта и фудбала, онда они који воле комад Пелиас и Мелисанда истовремено могу да прате и утакмицу у коју је лопту Пеле Ас додао на ногу Месију (Пелеас и Мелисанда = Пеле Ас дал на Меси). И тако у недоглед са жељом да се заједнички забављамо у веселој разбигриги решавањем ових загонетки у виду анаграма...

Слободанка Стаменковић

ТАОЦИ (И ХИПЕРБОРЕЈЦИ)

Када таоци дођу кући (ако се неким чудом извуку из пакла) и са собом у очима донесу ужас 21. века, онемеће оног момента када угледају праг своје куће – који морају да пређу, пољубиће га, и ако не падну одмах, више неће проговорити.

Јер како може да се опише страх и ноћ када је дан, опипљиво дрхтање тела, свест о могућем крају.

Зато ће се сусрети претворити у дуго путовање уназад са само једном жељом – да сви једног дана постанемо – подхитно – Хиперборејци.

Израел, 2025.

Соња Сте Лазовић

КОД ЗУБАРА

Рече ми човек окрњеног осмеха да је у крвавој борби у новоотвореном супермаркету пазарио оптимизам на акцији, по 20% нижој цени. „И градски зубари имају разлога за оптимизам, макар 80% више.“ Прећутах...

Татјана Сумрах

ГРЕХ

Били смо ту негде, у самоћи, у гладној неизвесности о будућности. Промакао нам је век, миленијум, можда и целокупно постојање. Ти си тамо, а ја сам овде. Као да слутим да ћемо се поново срести, без икаквих планова о месту и времену, у вакуму средишњег безименог света.

Вечност је ту негде, између наше две стварности. Знам да и даље постојиш, али да си на оном месту где нестају срећни крајеви свих прича, бајки, жеља и молитви. Боравиш у некој одаји мог ума, у вечним тајнама оностраног. Стваран си и бивствујеш, тамо где се сви шапати гласно чују. Где наши страхови више не постоје. Тамо где је оно што је немогуће, свако чудо, свакодневица.

Између две крајности, у немирним сновима, испуњеним страховима, ја знам да си ти крај мене. Однекуд ме посматраш и мислиш да ме можеш додирнути, осетити мирис мог бића, загрљај мог беса, судар мојих сећања и моје сопствено растројство.

И када плачем, обраћам се теби. Јер сам била ту, када је било потребно нешто рећи, учинити, али сам нестајала у својим теоремама о небитности. Осећала сам сваки твој уздах немоћи, немушти бол и резигнирану патњу.

Опрости ми, јер ја себи нисам.

Биљана Тасић

ЗАПИСИ СА ОБАЛЕ ГОЕ (ИНДИЈЕ) – БРОЈАЊЕ

Мирише немирно море Гое. Грлати таласи чести. Долазе на 4 секунде, отприлике.

За 1 минут, то је 15 таласа. За 10 минута, то је 150 таласа. За 1 сат, то је 900 таласа.

Дневно проводим око 4 сата у води. То је 3600 таласа. За 24 дана, то је 86400 таласа.

86400 таласа је прошло кроз мене.

Постала сам талас, рекох ти.

Стефан Теодор

ГУБИТНИК

Невољно пишем о трешњама, неће вам се свидети, до-нео ми их је јутрос Мата док сам хранио псе, појео сам скоро целу кесу, знао сам да су са плантаже, али сам веровао да луди Мата не може нанети зло, задесио сам се испред хотела кад сам осетио турбуленцију у стомаку, утрчао сам у ресторан, згрчио се у углу, конобар је прилазио ноншалантно, видео је у мени уљеза, због одеће а и фризура ми је била збрчкана, недостајало ми је и дугме на кошуљи, зато наручих дупли пелинковац пре него што се приближио и упитах га за шифру тоалета, каза ми и примети да нисам прикладно одевен, нисам имао времена за расправу, јурнух, дочека ме мирис хемије који ћу убрзо променити, волео сам промене, нисам волео хемију.

Враћао сам се са блаженим осмехом, цео свет је био мој и дупли пелинковац приде, за дотичним столом је седео пријатељ кога не видех деценију или две, знам да је изградио мотел на језеру, о томе је маштао док смо се дружили, живео је удобно, виши средњи сталеж или нижи виши сталеж, тек деловао је расејано, рече да послује добро, да је са породицом задовољан, да је све у реду осим што последњих година види себе као губитника, све те податке једва сам успео да извучем из њега, цедио је слоге, одважи се и упита ме како бих ја решио његов проблем и натера ме да му испричам причу.

Три су старца седели у убогој кафани, ја сам одлазио једном месечно или ређе, волео сам да их слушам, али никад нисам сео за њихов сто, након неког времена била су двојица а затим један, тек тада сам сео, рекао ми је да су живи и здра-

ви, да се нису свађали, али се не појављују више, приметих да су се удаљили једни од других, беше то глупа примедба. Не, рећи ће мој саговорник, удаљили смо се од себе.

То је мишљење које си тражио од мене, кад се човек удаљи од себе, осећа се као губитник.

Ana Atanasković

SENKE ISTROSA

Argo je plovio Istrosom a boginja Atina je pratila njegove mornare skrivajući se u senkama vrba. Istros je Dunav a Dunav je Istros. Jedno su, u dva imena.

Argo je plovio tada, a Ana ga je sanjala sinoć. Snovi su stvarni. Ponavljaju matricu prošlosti. Ana je sanjala zlatan brod i glasove koji šapuću sa druge strane istorije, sa druge strane jastuka.

Sutradan se desilo čudo. U antikvarnici u suturenu, u ulici bočno od Kneza, gde knjige mirišu na mirhu, našla je list sa rukopisom koji ne pripada ovom veku.

„Prihvati ono što si već bila“ – pisalo je.

Otrčala je do Kalemegdana. Senke drveća su zašuštale. Zvuk tramvaja broj dva je odjekivao poput ratnih pokliča.

„Budi ratnica!“, čula je reči kroz šuštanje. Slog po slog. „Ne protiv drugih, već protiv onog što ćuti u tebi.“

„Atina?“, zapitala se u sebi. Dunav se pretvarao da ne čuje.

„Bežala si od zapisanog. Ali ne možeš opravdati nasleđenu krv ako zapisano ne prihvatiš“, rekla je boginja ne potvrdivši svoje ime.

Na tren je nastala tišina. Kalemegdanske zidine kao da su se gibale.

U tom trenutku, Ana je znala: kad zakorači u senku prvog nadolazećeg stabla, neće više biti ista. Ipak je zakoračila osetivši da se nešto migolji u njoj – to stanje nije bilo ni prošlost ni budućnost, već nešto što je nosila pre nego što je izgovorena prva ljudska reč. Bila je spremna da to migoljenje prepozna i prigrlji.

Kada je pružila ruku izvan senke drveta, čekala ju je kaciga – ne od bronzе, već od svetla. I tri reči koje su titraji u optičkom spektru:

„Sada si ja.“

Marijana Balog-Parazajda

SAKUPLJAM STRAH

Pronalazim ga na neobičnim mjestima. Taložim ga duboko u sebi.

Imam strah od njegovih ruku. Omotane oko moga vrata pokušavaju mi oduzeti dah, bit. On ima to pravo. Njegovo je lice maska, ispod koje spava čelična žica. Sve dok se bura u njemu ne utiša. Smiri se more.

Prvo me voli da se naviknem i opustim, a onda mi sve to nekako oduzme. Strah me večeri kad se vratim kući i nađem ga okružena njegovim strahom. Suludih misli nabraja i optužuje. Možda i on zbog svog unutarnjeg straha ne zna i ne može drugačije. Postupci i okolina traže od nas da postanemo okorjeli, da očvrsnemo od svih silnih razočaranja.

Moj strah postaje težak dok koračam. Pomišljam da na tračnicama pričekam vlak, pa da se rasplinem i raspršim u tisuću sitnih strahova, koji više ne mogu nikome ništa.

Zbog kvara na pruzi, vlak ne dolazi. Promrzla vraćam se kući.

Gabrijel Barišić

NEPRAVDA

Ja, Julije Monardić, vratio sam se na Hvar. Ni u mojim srednjim godinama nije prestalo odjekivati u mojoj glavi: „Nije preživio!“

Imali smo samo jedanaest godina, a moj problem bješe u tome što sam bio ružan i siromašan. I sve takav, podrazumijevalo se da, kao i svi, volim ambicioznu i lijepu Rominu Klaudielu.

Bojao sam se velike vode, a baš udriješe da nas uče plivati! Potrajalo je to nekoliko dana. I kada smo „naučili“, valjalo je to i pokazati! Trebalo je skočiti s mola, otplivati mali krug i doplivati do obale. Izgleda da nitko nije primijetio da ja jedini nisam naučio. Kako ću sada? Čuvao sam se kako bih bio posljednji. I tako... dok sam se saginjao da skočim, a ne skočim... iznenada me obuze zahvalnost, shvaćajući da je netko – znao! Moj „mrski“ neprijatelj po defaultu i brat vrlo nam Romine, Ante, skočio je za mnom! A svi su mislili da me je gurnuo dok me je pokušavao zaustaviti. U vodi je izgledalo kao da se borimo. Mislio sam da sam gotov i rekoh: da olakšam ovu smrtnu dušu. Na uho rekoh mu ovako: „Volim tebe, majmune!“ Tek tada je nastala borba. Činilo se da je sada on htio izaći sam. Ja sam svakako i samo imao umrijeti. „Dobro! Onda nećeš ni ti!“

Sljedeće čega sam se sjećao bilo je u bolnici: „Nije preživio!“

I tako, nitko nije saznao moju tajnu!

Dok sam si na istom molu sada za vrat vezao nekakvo sidro, mislio sam: „Što ja to želim?“

Borislav Batin

PRIPOVEDAČ

Pročulo se u nekom selu, o nekom čo'eku iz priče, uz priču s kolena na koleno išla je priča o pripovedaču, koji neprestano priča priče neispričane i nepričane nikom do samo njemu pričalici, a zvao se:

Pričan Pričalica, da takvog imena i prezimena on beše. I dođe ti on jednared u naše selo, baš na prelo, pred baš taj praznik beše u vreme posta učutanija, a naše selo baš tako i beše zvano: Nepričava. Sedi ti on tako, oko njega se skupila čeljad, stara i mlada, muškinje i ženskinje, frule bez piska i doboši bez koža. Povata se narod u nemo kolo, pa trupa bosonogo po posutom nečujnom pesku i sve podvriskuje, iz stomaka ugutava zvuke, sve zaigralo, svi zapevali i otvaraju usta, govore, mrdaju usnama nasmejanim i nemim. Tad će ti, Pričan Pričalica ustati, podići ruku u znak da obrate pažnju, te svi začute i osluhnu tu njegovu priču ispričanu u glasu tišine duboko u njemu. Ene, krene ta njegova nečujna priča iz Nepričave. Ljudi ne dišu, osluškuju tu njegovu tišinu ispunjenu i pretočenu u priču; svi najedared u nemi glas smeju se nečujno, te nakon toga, ridaju, plaču bezglasno, klimaju glavom, mršte se, bol boluju, te na kraju priče, svi zagrljeni, rukuju se, mire i ljube. Prođe i taj post učutanija u selu Nepričavi, te i sav narod sve u do narednog posta učutanija priča tu njegovu ispričanu priču, koju neosluhnu i ne ču niko, a svi su je otad znali i pričali duboko u tišini sebe. A on otide dalje, ko će ga znati gde i kome u kom sad selu on priča njegove priče, na nekom poselu pred neki praznik, što ih ima vazda, više nego i danica u godini.

Čim se sastanu dva čo'eka iz dva sela, oni prečute o njemu, sve znajući da je i kod njih bio i sve im potanko učutio pripovedajući.

I evo ga, ide putem mi u susret lično on: Pričan Pričalica, čim me spazi, mesto pozdrava on poče da mi pripoveda, priču mimoilaznicu ućutanu u prolazu nezastajkujuću.

I eto, ne ču ni ja tu priču namenjenu meni, uspričanu u njemu.

A vi, ukoliko niste još nečuli taku priču, od tak'a čo'eka, osluhnite, svakog u prolazu, mimoilazeći se š njim zapitajte ga ćuteći da l' se možda zove: Pričan Pričalica, te ako oćuti, znajte to je on...

Ensar Bukarić

ŠTETA ZA PRIČU

Stigla struja! Super! Vraćam se svakodnevnim poslovnim obavezama. Palim kompjuter i otvaram Excel tabelu sa upisanim poslovnim obavezama. Već kasnim sa realizacijom današnjeg plana.

A šteta sa druge, one profinjenije, umjetničke strane! Bio sam koncipirao priču od koje bi čitaocu zastao dah čitajući je, priču koja bi bila zrela za velike književne nagrade.

Preostaje mi samo da čekam neku drugu priliku, možda neki novi nestanak struje.

Šteta za priču! Nije joj bilo suđeno da ugleda svjetlo dana.

Svetlana Cvijanović

ZABORAVLJENA

Sneg je tiho prekrivao staru brvnaru na kraju zaboravljenog sela. U kutu sobe sedela je Mara, sklupčana pod izbledelim ćebetom, gledajući kroz zamagljeni prozor.

„Vratićemo se po tebe čim se snađemo u gradu“, rekli su joj pre dve zime. Deca. Njena deca.

Nosili su je u kolima, ćuteći, govoreći da joj treba mir, vazduh, tišina. Ostavljena je uz napuklu peć i nekoliko konzervi. Rečeno joj je da će to biti samo privremeno. Samo dok se „ne organizuju.“

Godine su prošle. Niko više nije dolazio. Telefon nije zvonio. Sela više nije bilo. Ni komšija. Samo vetar i koraci lisica.

Ipak, svakog jutra, Mara bi ustala, zategla postelju, zavezala kosu, skuvala sebi slab čaj — kao da će neko stići, pokucati, zagrliti je.

„Možda danas,“ šaptala bi, brišući staklo rukavom.

Ali danas je bilo poslednje jutro. Srce joj je zaigralo poslednji put dok je gledala sneg kako pleše. Otišla je tiho, s verom da će doći.

Deca su ostala daleko, zauzeta sopstvenim životima. A majka je nestala, zaboravljena — tamo gde civilizacija više ne traži ni put.

Maid Čorbić

ČUDNOVATA VREMENA

Ništa više nije isto kao nekada prije. Ljudi se naglo mijenjaju i sve ono što nekada je bilo normalno, danas je samo pusti san. Sve se promijenilo. I način ponašanja i tradicionalne vrijednosti danas padaju u vodu. Sve mi se više čini da su vremena čudnovata i da niko nikoga ne poštuje od starijih osoba. A sve je to bilo bolje kada se slušala stara muzika i sve vrijednosti bile drugačije od današnjice. Vremena prolaze, ljudi ostaju isti. Pitam se da li ikada će biti promjene ili je to samo odraz onoga od čega bježimo. I dok pitanje postavljam sebi, shvatam da novi dan dolazi i da nijedan drugi ne ide nazad. Život je nit koja se olako prekine samo onda kada zaustavi se bioritam čovjeka. A u razmišljanju prolazi život koji nema povratka.

Donata Dumičić

BIRAJ

Ono što vidiš, to se događa, ali ono što osjećaš, o tome sam biraš. Davno mi je majka rekla: „Zlato moje, dovoljno si odrasla da zapamtiš, teško je onima što duše nemaju“. Tek mnogo godina poslije, negdje tamo prije tridesete, u potpuno sam shvatila da baš jest tako.

Često kad mi se čini da se netko ne usudi bar pokušati ono što želi i to samo radi tamo nekih drugih ljudi, kažem: „Pleši svoj ples, ionako kako god da plešeš, neće se svima svidjeti“. I baš me briga ako kažu „previše priča“ Pa šta? Ne odustajem lako, pokušavam, pa ako ne uspijem, znam da barem sam pokušala i duša je mirna. Dragi moji, u vrtlogu vremena najveće bogatstvo je mir.

Miroslav Duraković

DRAGI MOJI

Sedim uvaljen u stolici, umotan od glave do pete, kao da sam šeik. Noge mi same klecaju kao da su od pihtija.

Dragi moji, dok ovo pišem, hladan znoj mi obliva čelo. Ruke mi baš ne funkcionišu. Kao

da mi groznica okupira celo telo. Ako počnem da buncam, nema veze, i to je za ljude. Telo mi polako otkazuje, hladno mi je kao da je zima, a tek je početak jeseni. Do zime je još daleko. Noge su me skoro izdale, ne osećam ih više. Sada ostajem nepokretan, zakovan za stolicu. Da sam barem odmah legao u krevet, u krevetu se lakše umire nego u stolici. Još mogu pisati, mada mi ruke se tresu. Oduzetost još nije stigla do ruku. Koja je ovo bolest, znam da korona hara svetom. Ja nisam u tom svetu, ja sam u jednom malom stanu u malom gradiću. Do juče zdrav, čitav i srećan, što sam živ i postojim još. Pokušavam nekako ustati, ali ne ide, kao da nemam kosti u sebi. Samo neko mlitavo tkivo. Meni se nešto kao da mrači pred očima, znam da je još dan. Usta mi se suše, čudno se osećam. Kad bi mi neko pružio barem čašu vode, nema nikoga u stanu, a nje ovde nikada nikoga ni bilo. Sa roditeljima sam u svađi, drugare neke imam, a od svih njih slaba vajda. Za neku rodbinu i ne znam, šta bi mi vredelo i da znam nekoga kad sam bespomoćan i ne mogu nikoga dozvati. Ostao sam potpuno sam i pri kraju života. Mlad sam, tek sam trebao početi da živim.

Noć se polako spušta, srce nemoguće kuca, kao da hoće da iskoči. Osećam vlažnost među nogama, upiškio sam se kao neka mala beba. Sram me je samoga sebe. Ne znam hoću li dočekati sutrašnji dan. Setio sam se roditelja i bi mi žao što sam u svađi sa njima. Sigurno bi mi pomogli, ne bi dozvolili da umrem ovako

napušten od svih samo zbog malog nesporazuma. Majka bi sigurno pomogla, ona me je volela. Sve majke pomažu svojoj deci. Žao mi je, puno mi je žao. Gde si sad, majko moja. Pomozi sinu svome.

Snaga me izdaje, celo telo me boli, nekako sam pao na pod sa stolice. Širim polako ruke, dozivam majku i oca, pomozite mi, ja sam vaš sin. Nema nikoga, moju molbu za pomoć niko nije čuo.

Ostajem tako sam da umrem u samoći. Telo mi se trza, nešto se u meni čudno dešava. Mrak me je potpuno obuzeo, sve je crno i nekuda padam, padam sve dublje. Otvoriše se neka vrata i jaka svetlost obasja mi put. Anđeli su svuda oko mene, ja i dalje padam u neki ambis...

Vrata na stanu se s treskom otvoriše. Otac i majka uđoše u stan, upališe svetlo a onda ugledaše njihovog sina jedinca, uzdignutih ruku prema gore. Sigurno je tražio pomoć, majci bi odmah sve jasno.

Nažalost, sve je bilo kasno.

Vesna Đukanović

NA KRAJU

Na kraju malog grada koji je više ličio na selo, a i stanovnika u njemu je bilo sve manje, nalazio se niz kuća – ušoren. Kuće kao kuće, velike, nove, ciglene, zemljane, sa ili bez stanovnika. U njoj je bila kuća bez boje, oronula. Najmanja, sa davno izgubljenom prednjom stranom. Prolaznik bi jasno video zemljanu paorsku peć u prednjoj sobi. Ona je znala najviše. Krila je mudrost u svojoj tišini i samo retkima je dozvoljavala da prodru u njenu unutrašnjost. Ona je davala toplotu. Pored nje se začinjao i rastao život. Pored nje je nestajao život. Pored nje su se radovali i pričali priče. Dok su ostale kuće bile bez posetilaca, kod nje, na prostoru do zida, gde se moglo spavati u zimskim noćima kada su polja bila pokrivena snegom, dolazio je prugasti mačak praćen bezglasnom muzikom koju su stvarala dva patuljka, nevidljiva ljudima i zlim dušama. Mačak bi tada preo, a patuljci bi svojim vrednim rukama otkali mrežu od mesečine i praha dalekih zvezda. Nju su svakoga jutra darivali jatima divljih gusaka i patkama gluvarama kao bi izbegli pucnje lovaca. Kuća bez boje bi tada tonula u miran san ne obazirući se na grdnje ostalih kuća u ulici koje nisu znale šta se dešava pod njenim istrošenim crepovima. Ponosno je živela svoje poslednje dane uz znanje da je trajanje zemaljsko kratko, da se otišli vlasnici neće vratiti, da nije daleko njihovo potonuće u tamu i da će se kada je jednom ne bude bilo, preko njenih temelja dugo zadržavati severni vetar na svojim putovanjima i da će još dugo slušati onako usnula njegove priče.

Margit Đurin

SUMNJIČAVOST

Kada je otvorila unukovu pernicu, ugledala je pažljivo smotanu novčanicu od sto evra.

„Otkud to detetu od sedam godina? Da ih nije dobio od deke i bake? Kojim povodom? Nije mu skoro bio rođendan, niti neki praznik. I godišnji odmori su još daleko. Da nije negde ukrao te novce? Da se nije možda spetljao s nekim starijim prevarantima?“

Drhtavim rukama razmota pedantno, na četvoro, smotanu novčanicu i ote joj se „Aaaa...“

Biće joj potrebno izvesno vreme da se smiri. Ono što je ona mislila da je novčanica od sto evra, u stvari je karirana stranica iz nekog notesa čija je poledina nalik novčanici. Takvi notesi, a i lažne novčanice, mogu da se kupe po kineskim marketima.

Amir El Hindaoui

SMISAO

Nije video smisao u ovom besmislu koju neki nazivaju životom. Pa na Balkanu se nikad nije ni nazirao. Nesrećni ljudi u „kući na promaji“, analizirao je svojoj glavi Đ. On odavno nema strpljenja da čeka pad sistema jer smešno je reći „vlast“, posmatrajući svojim očima već trideset godina taj javašluk koji mu je išao na živce. Jedino kad se uradi „crnom gandžom“, on pripadajući generaciji 90', kada kažu da je sve počelo, a jasno mu je da to nije bio početak, već onda kada mu se prvi predak rodio. Posao, neka čeka! On je obožavao gluvarenje i širinu, mada mu je grad postao tesan, a ljudi nametljivi i proždrljivi na novac koga, jel'te, nema, pa nema. Odlučio je na preporuku Nje da ode kod lokalnog psihića, lekara, ali samo po struci.

– Zašto ste došli, šta vas muči? – upita ga on krmeljivim očima kao da je bio u delirijumu celoga života.

– Pa ništa specijalno. Možda suštinsko pitanje: „Ima li smisla ovaj život, pošto ga ja ne vidim?“.

Umesto odgovora i razgovora koji je očekivao, dobio je odgovor: „Pa nema smisla“ – pa uze odmah pisaću mašinu da sastavlja drogu koju će mu prepisati.

„Au, al sam se zajebao što sam je poslušao“ – mislio je Đ.

Izašao je na ulicu udišući smog punim plućima, zapalio pljugu a preko puta ga je pozdravio tip, vidi se da je iz svemirskog broda, rečima: „Gde si, braćala, šta ima?“ Ima K. Odgovori u sebi Đ. I uputi se u obližnju crkvu. Nešto ga je vuklo, verovatno jer je kiša počela da pada a crkva nije bila daleko. Zgužvao je one papire koje je mislio da čuva kao uspomenu. Dijagnoza: „Ubiću se uskoro!“

Ulazeći u crkvu, koju, mora priznati, nije baš posećivao često, video je jednu ženu kako priča s popom, kako nazivaju sve-

štenika ovi „nevernici“. Verovatno je i ona tražila neki smisao, jebem li ga. Oprosti, Bože, što psujem u crkvi, to je od demona, ne od mene.

– Oče, hteo bih da popričam sa vama – zavapi Đ. Čuo je da oslovljavaju duhovne ljude. On ima samo jednog oca, neće se on uvrediti, uveliko pije ispred neke prodavnice, a pomoć mu je bila potrebna.

– Recite – smirenim će tonom sveštenik.

– Pa u gadnoj sam nevolji i živim po navici!

– Daj da očitamo molitvu za zdravlje.

Dok je čitao molitvu, Đ. ništa nije osećao osim praznine, ali ni po koju cenu nije hteo da se ofira. Kad se ovaj ritual završio, okrete mu se sveštenik i reče: „Samo vera u Boga ima smisao!“ Jedan se upravo zamonašio i našao sebe u veri.

– Pa ja bih, oče, da živim punim plućima, ne predlažete mi valjda monaštvo kao izlaz?

– Ne, radi kako te Bog vodi!

– E, pa idem kod Nje u stan – pomisli Đ.

Kad je pozvonio na vrata, pošto se jedva popeo na peti sprat, psujući lift u kvaru, ona je onako izazovna izašla i kad mu je otvorila vrata, nasmejala se i i odmah ga upitala: „Jesi li našao ono što si tražio?!

– Da, upravo ga gledam, cacklele su mu se oči. Ti si moj smisao!

– Opet si došao napušten, ugasi ga jednom rečju.

Nije mu poverovala, ali je ostavila otvorena vrata. Dalje znate...

Kad je izašao na ulicu, odlučio je da promeni život. „Prestaću da pravim budalu od sebe, onaj sveštenik je bio u pravu, ali da smotam još samo jedan pa da me radi kao i ovo nezadovoljstvo u meni“.

Đ. je čovek od akcije!

Petar Golubović

ĐOKOVIĆ PROTIV NADALA

Bio jednom jedan mladi Đoković na stadionu Filip Šatrijer. I udari servis on snažno, direktno na T-liniju. Dvesta i jedan na sat.

Bio jednom i jedan nešto stariji Nadal. I skoči on kao mačka ka toj loptici i udari je bekendom po paraleli, jedva je prebacivši preko mreže.

Zatim Đoković udari plitku forhend-dijagonalu. Dok loptica leti, Đoković osvaja svoj prvi grend slem, na šesnaest hiljada sedamsto osamdeset jedan kilometar od mesta na kome trenutno igra meč.

Nadal iskoristi tu plitku dijagonalu da se izvuče na forhend, pa udara paralelu na Đokovićev bekend. Dok loptica leti svojom prepoznatljivom banana putanjom, Nadal koristi to vreme da skрати svoju dugu kosu i osvoji svoju petu titulu na istom terenu na kome trenutno igra poen.

Đoković jedva ukroti tu lopticu zbog jakog odskoka, ali nekako uspe da se namesti i udari visok i spor dvoručni bekend po dijagonali. Đoković sumnja da će bekend završiti u polju, ali bez obzira na tu sumnju pušta se u trk da se postavi već za sledeći udarac. Na putu ka sredini osnovne linije uzima drugo dete u ruke po prvi put.

Nadal trkne najbrže što može ka drugoj strani terena. Nije više brz kao u mladim danima, ali uspe nekako da stigne lopticu i pošalje je visoko u vazduh. Dok gleda sporu putanju loptice, mukotrpno se vraća na teren nakon teške povrede u potrazi za svezim titulama. Kolena klecaju.

Ceo stadion ustane na noge. Šljaka se zatrese.

Đoković odlučno smečuje lopticu i kreće ka mreži da se rukuje sa svojim velikim rivalom po poslednji put.

Vreme nema strpljenja ni za koga, čak ni za takve šampione kakvi su Đoković i Nadal.

Sada već dugo vremena ni Nadal ni Đoković lopticu udarili nisu. Stadiona na kome su igrali više nema.

Ali eho udaraca se i dalje čuje.

Taradi Gorkić

ŠTAP ZA DJEDA

U kasno poslijepodne, dok su se sunčeve zrake igrale kroz grane kestena, djed i njegova unučica Mila šetali su poljskim putem iza sela. Djed je išao polako kao da ne želi propustiti nijednu travku, nijednu ptičicu što cvrkuće iz žbunja. Mila je poskakivala pored njega s rukama raširenim kao da leti.

– Polako, ptičice moja, da se ne spotakneš – rekao je djed nježno.

– Ne brini, djede! Ja sam brza kao vjetar! – nasmijala se Mila i okrenula se oko sebe kao da želi uhvatiti baš taj vjetar o kojem je pričala.

Hodali su šutke neko vrijeme. Mila je tu i tamo pitala kako se zove koje cvijeće, zašto trava šušti kad se gazi i gdje spavaju ježevi. Djed je odgovarao strpljivo, s osmijehom koji je bio više u očima nego na usnama.

Nedaleko, kraj jarka, Mila je spazila jedan krivudavi štap, malo duži od nje same. Podigla ga je s obje ruke, protrljala ga o suknjicu da skine zemlju i ponosno ponijela k djedu.

– Djede, evo! Ovo je za tebe!

– Za mene? – iznenadio se djed. – Pa što će mi to?

Mila je stala ispred njega, ozbiljna kao što zna biti samo dijete koje misli da čini nešto jako važno.

– Pa ti si star, djede. Stariji od mame, i stariji od svih u vrtiću. I ideš sporo. Treba ti štap da ti pomogne.

Djed je na trenutak zanijemio. U grlu mu je zadrhtalo nešto, ali nije bila tuga. Bila je to toplina. Toplina koja boli, ali na onaj dobar način. Pogledao je štap, pa Milu. Uzeo ga je i naslonio se na njega kao da je oduvijek bio njegov.

– Hvala ti, mila moja. Znaš, nisam ni znao da mi treba. Sad ćemo hodati istim korakom, ti i ja.

Mila je zadovoljno kimnula i uhvatila djeda za ruku. Krenuli su dalje, korak po korak, djed sa štapom, unučica s osmijehom.

Djed je znao – taj štap nije bio samo komad drveta. Bio je to čin ljubavi. Dječje, iskrene i nježne.

Mladen Hinić

STOPE BEZ TRAGOVA

Uz sir i rakiju, i nekoliko suze, provodio je i tu noć bez sna.

Kada je video u tim očima da se one nikada više neće vratiti, na srcu mu se stvorila senka zbog koje je naglo ostario; prestao je da želi. Nije više želeo ništa. Nije mu trebalo više ništa. Nije osećao više ništa osim praznine koja ga je usisavala u sebe svakim treptajem njegovih očiju.

Dosuo je još rakije, dugo odležale šljivove rakije, koju je nekada baš voleo. Sada je rakiju samo pio, bez ljubavi. Nije više ništa voleo. Ni sebe ni druge. Nije više voleo ni život jer je znao da je tu bio kraj tom njegovom životu, bez obzira koliko on još bude disao i hodao prašinama svoga vremena.

Njegove su stope, od ove noći, ostale bez tragova, i nikuda ga više nisu mogle odvesti.

Ljutina koju je osećao u ustima zbog snažnog i posebnog ukusa rakije mu je nagrizzala jezik lagano i pričajući sa samim sobom, morao je da se zapitkuje ponekad jer nije razumeo šta je hteo to samom sebi da kaže. Mučila ga je tuga, a nju nije mogao da objasni trezan. Trebalo mu je još rakije.

Na oči mu se navlačila patina dok je dopunjavao čašu, a pogled mu je, znao je, ostao u onom mraku, na rubu njene haljine u kojoj je nikada ranije nije video.

Popio je i poslednje kapi iz čaše, setio se zagrljaja i otišao iz svog života, onako bosonog, ne ostavljajući nikakve tragove za sobom, osim suza kojima su njegovi tabani rosili staze koje još ne postoje.

Dragan Ivanović

PLASTIČNA KAPSULA

Budim se. Čujem kucanje, ali ne ustajem. Kucanje se zaustavilo, okrenuo sam se na stranu i pokušao da zaspim. Baš kad sam utonuo u san, ponovo sam čuo kucanje na vratima.

– Otvaraj!

Bilo je pet sati ujutro.

– Policija! Otvaraj!

Ustao sam. Mutno mi je pred očima, još se nisam razbudio. Otvorio sam vrata i ugledao izobličeno lice policajca i njegovog radnog kolege.

– Imamo nalog za pretres!

– Pretres čega?

Najbolji način da pričaš s policijom je baš kao s komšijom. Stajao sam na pragu i zaklonio ulaz. Izgurili su me na stranu i ušli.

– Pregledaj svaki ćošak – rekao je policajac.

Stajao sam pored vrata i gledao kako mi pretresaju stvari.

– Ima li nešto?

Pripravnik odmahnu glavom.

– Onda, traži dalje! – drao se, kao da je uživao u tome, dok je samo posmatrao i nije prstom makao.

Pripravnik se užurbano kretao i sve brže prevrtao po stvarima. Trebalo mu je nekoliko minuta brzog hoda da sve pregleda.

– Kolega, nema ništa ovdje.

– Nisam ti ja kolega. Idemo!

Policajac je krenuo da izlazi, ali pripravnik se vratio.

– Čekaj, nešto nisam pogledao! – prišao je komodi.

– Na polici su dvije plastične kapsule od kinder-jaja.

– Gubiš vrijeme! – rekao je kolega. Pripravnik je izabrao jednu žutu kapsulu i otvorio je.

– Unutra je samo igračka! – rekao je razočarano. Ostavio je kapsulu. Igračka se rasula po stolu.

– Rekao sam ti, budalo! – kudio ga je radni kolega i udario po potiljku dok je izlazio. Pripravnik je samo prošao pored mene. Nije me ni pogledao, kao da je nešto nanjušio, kao pas!

– Uvijek ste dobro došli! – rekao sam. Uzeo sam drugu kapsulu u ruku. Smotao cigaru i gledao kroz prozor kako odlaze.

Čedomir Janičić

ČOVEK S GLINENIM NOGAMA

Zvao se Borovski. Imao je lep stas i ozbiljno, inteligentno lice, možda baš lice nekog heroja. Ipak, bio je kao ono čudo iz vizije proroka Danila, od vrha do dna u sve lošijem materijalu, da bi, na kraju, stopala od gline popustila, dok su zlatni i gvozdeni delovi ubeđivali sve i svakog da se radi o nekom na kog se možeš i te kako osloniti. Na kraju bi od njega ostajao šut, gomila krša bez poente, neko naravoučenje koje bi istovremeno pokazivalo suprotne pravce. Ubrzo bi se taj Golem iznova sastavljao u dlaku isti kao što je bio. Upornost na vraćanje dokazano neuspešnom obrascu donela mu je gadljivu lasku: „Stari dobri...“, i sasvim skromna očekivanja sredine. Nada osramoćenih se nije obnavljala, ali Borovski jeste. Rekosmo, u dlaku isti, spreman za nove uzlete i strmoglavljenja. Zašto su se takve prilike tako često ukazivale Borovskom? Možda zato što Borovski sebe nikada nije doživljavao previše ozbiljno. Delovalo je da on živi samo za uzlete, mladinu nade i prvo cveće ustreptalih očekivanja. Vrhunac tog leta za Borovskog uvek je bio očaravajući. Tada bi se sve utišalo i u vazduhu bi pucketala neka elektrika, doslovni dodir viših sfera, nazovimo ga ponekad i poljupcem viših sila – jer takav dodir nije bez erotskog doživljaja – i sva nada i domašaji napetih očekivanja bili bi na svom vrhuncu. Onda bi se sve sjurilo u propast.

I, napokon, kada bismo napravili spomenik Borovskom, njegova stopala bila bi od gline i on bi se posle sjajnih prigodničarskih govora zlatnoga doba, gvozdene volje u trpljenju dugih, asketskih oskudica, što ratnih, što mirnodopskih, neminovno srušio sam od sebe, kao i svako podsećanje, kao i svaki mit o večnosti.

Branko M. Jovanović

PROŠĆE

Došao poštar u selo i uručio telegram mom dedi, kome je sin bio ozbiljno bolestan, a živio je u gradu. Celo selo je bilo upoznato sa situacijom.

Moj deda je bio nizak čovek, nežan, al' stvarno, prema svima. Pročitao je telegram, uhvatio se za prošće i počeo da kuka. Moja baba ga ništa nije pitala. Dotrčao njegov rođeni brat. Brvnara do brvnare. Stamen, za Šumadince visok i jak. Počeo da nariče sa sve bratom. Kad se i on do'vatio prošća i kad su ga bratski drimali napred nazad, sva živina se po polju razbežala. Kukali su oni u dva glasa, k'o kad pevaju u crkvenom horu. Trajalo je to. Prošće je bilo na izdisaju. U neko doba Stanoje upita: „Šta je bilo?“ Brat mu odgovori: „Javili da je Branko operis'o slepo crevo!“ Taj sam ja, Mlađov sin a Desov unuk. Odvoji se Stanoje od prošća i viknu: „Jebo te i Branko i slepo crevo, ja mislio Mlađo umro!“

Dragana Jovanović

TRKA ŽIVOTA

Oduvek sam volela trčanje. Jedno vreme, kao devojčica, čak sam i trenirala atletiku. Zahvaljujući tim treninzima, postala sam zaista dobra, posebno kada su kratke staze u pitanju. Ta sinhronizacija pokreta, način na koji rukama sečeš vazduh, ritam uzdaha i izdaha dok se približavaš cilju, sve je to opet oživelo u meni. Sve je kao nekada. Sve, osim pejzaža. Obično trčim danju, a sada me prati uštap koji, uz povike onih od kojih me deli samo železnička pruga, izgleda još jezivije.

Izvesnost užasa koji čitam sa njihovih lica, izvitoperenih od alkohola i droge, čini da trčim kao nikad ranije. Trčim da umaknem ovim i stignem pre onih drugih kola koja su otišla prečicom da mi prepreče put. Samo još petsto metara da izdržim, govorim sebi, dok me polako izdaje dah. „Nika, možeš ti to”, čujem u sebi glas svog trenera i više od svega želim da mu verujem.

Marijana Lj. Jovanović

NEMAM VIŠE VREMENA

Ove godine sam napunila šezdeset godina. Ozbiljna cifra. Svikla sam se da sebe stavljam na začelje kolone jer svoje najbliže uvek stavljam ispred sebe.

Nerado sebi priznajem da sam umorna od takvog života. Volim ja sve moje, nije ih teško voleti, dobri su ljudi, ali je ponekad teško sa njima živeti. Vreme mi brže prolazi nego ranije. Mnogo štošta uskraćujem sebi i nepotrebno, jer to tako treba. Sve više dolazim u situaciju da umesto da se družim sa ljudima koji mi pričaju, ja drugujem sa tišinom jer mi je ona najsigurnija i najlakša. Kad se, pak, odlučim da odem negde, bude mi lepo i redovno pomislim kako bi bilo glupo da sam to propustila.

Izuzetno drag čovek, poklonio mi je triplet, okruglu, džepnu lupu, da se sa njom duboko zagledam u svoju dušu. Koristim je sve više.

Nemam više vremena da se ljutim na drage ljude jer ću se i ovako odljutiti kako već sutra. Od nebitnih se bez reči samo oparam, i nije me briga šta misle. Ne čekam više specijalnu priliku da obučem neku svoju svečanu haljinu. Više se ne dokazujem nikom. Trudim se koliko mogu da u svakom danu bar malo uživam. Dovoljno mi je ako se u njemu nije ništa ružno desilo. Retko kad krijem emocije. Shvatila sam da mi skrivanje emocija mnogo snage odnosi. Sve više sam svesna značenja rečenice: „Nije sutra novi dan, sutra je dan manje.“ Nemam puno vremena da čekam bolje sutra ili neku bolju priliku. Moram da letim dok su mi krila još jaka, da mogu bezbedno da odletim i kući da doletim. Znam da ću tako i moje usrećiti.

Do sada sam gledala kako da neke ljude samo ćutke prerastem. Odlučila sam konačno da sad prerastem i sebe. Nije lako, ali ako ne probam, neću ni uspeti.

Prvo što sam uradila, priuštila sam sebi vožnju skuterom na moru. To sam želela preko trideset godina. Jako sam uživala! Krenula sam...

Saša Jovičić Eks

UBOJITA TIŠINA

Rano proleće i noćni sati opustele sobe. Stojao je odmaknut od prozora i zagledan u duboki mrak isprekidan svetlošću sa bandera čiji se lukovi nadvijaju nad starim napuklim asfaltom. Zrake svetlosti pomešane sa žutilom prozora stanova obližnjih solitera. Tišina u mraku bez nade.

Pogledao je na zidni sat – devet sati. Na plafonu se čuju koraci. Zar je moguće da je to jedini signal nečijeg postojanja. Ne, sigurno još neko postoji. Neko sada negde pije, veseli se, plače, spasava umiruće pacijente, propušta umorne putnike, gleda u zvezde. Ima li uopšte ljudi u okruženju?

Pas laje, ali ne napolju nego kod komšije u stanu iznad. Dok ga izvodi iz hola stambene zgrade, pas se raduje očekujući privremenu slobodu, makar i na povocu. U susretu sa drugim ljudima komšija je srećan kada se obraćaju psu, a ne njemu.

N. je pre dvadesetak godina jednog sličnog imao u svojoj, nekada otetoj a danas nepostojećoj kući, zvao se Mićo. Znao je da isturi glavu kroz metalnu ogradu posmatrajući prolaznike i automobile. Trčao prostranim dvorištem u kojem je bilo desetak okalemljenih crvenih, belih i žutih ruža. Zujanje insekata oko rododendrona ga je najviše zabavljalo i nerviralo. Onaj pas u stanu nema sreće da uživa u prirodi kad poželi, već je kažnjen da na parketu ostavlja svoje ožutele tragove i da čeka kada će gazda biti raspoložen da ga ponovo prošetata (ili ovaj njega) .

Iz daleka se čuje nekakvo zujanje koje prelazi u pomalo iritantno brujanje. Odmaknut od prozora N. gleda put na kojem se pojavio čovek na vozilu sličnom biciklu. Izlazeći iz magnovenja sećanja o psu Mići primećuje da tišinu na kratko razbija uniformi-

sani motociklista koji prolazi sa jednog kraja okna prozora do drugog, uz čiji odlazak i sve tiše brujanje motora dolaze novi sati ubojite tišine.

Duška Kontić

OTUŽNI MIRIS DJETINJSTVA

Probudilo me dobovanje kiše po okapnicama. Ne volim dosadne prolječne kiše, mirišu na tugu. Vrate neka sjećanja i jutro zaboli.

Još kao djevojčica gajila sam sklonost ka pisanoj riječi. Otac je dugo u novčaniku nosio moju pjesmu, „Malo mače“, bio je ponosan što je objavljena u tadašnjem časopisu, „Poznanstva“. Hvalio se mojim darom. Sa druge strane moj talenat majka je smatrala velikom sramotom i nije odobravala čak ni spomenare, leksikone. Ako bi ih pronašla, odmah bi završavali u starom sme-derevcu, pravo u vatru.

U sedmom razredu sam odlučila da kupim predivnu, sku-pu, zelenu svesku i zapisujem svoja stihovanja. Morala sam da potražim neko dobro skrovište za izuzetnu dragocjenost. Stara natkasna sa fiokom u kojoj je tata držao nekakve potvrde, spise i račune učinjela mi se idealnim mjestom za skrivanje.

U osmom razredu sam već imala simpatiju. Često smo igrali odbojku iza željezarskih zgrada, nas petnaestak. Dječak azurno plavih očiju uvijek mi je dodavao loptu. Baš meni! Mom ushićenju nije bilo kraja. Sve je to moralo da se zabilježi, pa su moje pisanije postale ozbiljnije, prepune emocija. Živa poezija! Sveska se punila pjesmama, pričama, zapažanjima, tajnim želja-ma, strahovanjima, ostala su još samo nekoliko listića. Vratila sam se iz škole i na vratima me dočekala razgoropađena majka sa mojim zelenom sveskom u ruci koja je ubrzo završila u pepelu, dok sam ja lila krokodilske suze.

Neslavno se završilo moje putovanje u svijet pisane riječi. Dugo vremena mi nije padalo na um da nešto zapišem. Pa opet pišem, lakše mi je da živim.

Jasmina Malešević

TROKRAKI JUG

Dok more diše, za nebesku mrežu, hvataju se školjke. Tek poneka, ostaje na dnu da večno ćuti, stisnuta i neotvoriva za bilo kakvo sećanje, osećaj ili zvuk.

Olimp miriše na masline. Na kamene kade u kojima su se kupali bogovi, pre nego što su postali ljudi.

Miljana Marić

IZA OSMEHA

Bila si dobro dete. Poslušno i milo. Nisi se žalila, nisi prigovarala, ni starijima odgovarala. Radila si sve što se od tebe očekuje, pa i više od toga. Sve si to činila sa osmehom. Izrasla si u ljupku devojkicu. Urednu i smernu. Saosećajnu, brižnu i nežnu. Uvek si znala da kažeš ono što drugi žele da čuju. Vagala si svaku reč, da nekog nehotice ne povrediš. Krila si kad povrede tebe. Postala si žena i majka. I dalje si se smešila, pa su ljudi mislili da si priglupa i prazna. Površna i nezrela. Slutila si to, pa si se noću grizla, ali više te je mučilo što nisi uspela drugima da ugodiš, što si se o nekog možda ogrešila. Gorki crvići sumnje nisu grickali samo tvoj san, već i jednu žlezdu na tvom vratu koja bi trebalo da te štiti. Jedno jutro si se probudila i više nisi bila ni mlada ni lepa. Ni osmeh ti nije bio blistav kao pre. Telo te nije slušalo, pred očima ti se mutilo. Trebalo je da izađeš iz kuće, da pokušaš da usrećiš ljude, da ih razumeš, da im se daš. Ako te uopšte iko hoće. Umornu i tužnu, ispranog osmeha. Otišla si u butik i krišom utisnula žvaku u najskuplju haljinu u koju ne bi mogla da staneš čak i kad bi imala para da je kupiš. Iscedila si toniranu kremu na glavu taksisti čije priče, ni boju glasa nisi mogla da podneseš. Na treningu si prdnula u oko treneru dok te je istežao i izgovarao otegnuto i lažno „braaavo“. Iz zaleta si šutnula kutiju s novcem prosjaku koji je klečao na ulici. Toliko puta si u tu istu kutiju spuštala novčanice, ali nikad nisi kao sad iščekivala da se čudo deci i da hromi prosjak potrči da sakupi novac. Videla si dete čistog, nevinog osmeha. Opalila si mu šamar. Brz, neočekivan, snažan. Još su tragovi smeška bili tu dok mu je obraz pulsirao. Učinila si mu uslugu. Probudila si ga.

Snežana Marko-Musinov

PENZIONERSKI RAZGOVOR

Prestoničko letnje pre podne ispunjeno stalnom mogućnošću kiše. Početak avgusta.

Oglasi se fiksni telefon. Kad se muškarac javio, s one strane žice usledilo je pitanje da li je po sredi sin.

„Nije, zet je.”

Ispričaše se.

Zapravo je tražila, nju, njenu prijateljicu, bivšu koleginicu. Iako prisutna u prostoriji, za razgovor putem telefona nije bila upotrebljiva. Njene komunikacione sposobnosti su se smanjivale na dnevnom nivou. Svakog novog dana, manje je razumevala, manje uspevala da objasni šta hoće. I kad se jogunila, nisi bio siguran kakav je razlog, sem osnovne bolesti, demencije. Možda bi joj u nekom trenutku i kvrcnulo da je zove Vera, njena draga koleginica, s kojom je do Pančeva toliko puta putovala na putu od kuće do škole i obrnuto, i skoro komšinica sa Novog Beograda, gde je dugo stanovala... Možda i bi, ali ko će je opterećivati.

A dok je bila pri svojoj pameti, često je spominjala. Bile su drugarice, obe sa dvoje raznog polne dece, obe doživle unuke... Istoj deci su predavale.

Dejan Milenković

ODISEJA

Zaustavljen u trenutku; prekinut u zamahu; zaleđen u pokretu. Posmatram. Sve oko sebe, svet oko sebe. Ne znam kako da poverujem i ne znam kako da prihvatim. Sve se vrti, dešava, raste; topi. Svetlost je jaka, a ovaj ringišpil misli i pitanja bez odgovora... kad bi samo malo usporio,

malo zastao; da predahne, da predahnem.

Teško je stajati u centru. Teže je spoznati. Najteže je biti. Od najsvetlijih tonova, preko šarenila, do svih nijansi crne – putujem sobom. Da li?

Ošamućen sam. Ako zažmurim... pašću.

Sanja Milenković

KOMŠINICA MICA

Živim u Zemunu. Moram uvek proći kroz Zemunski park kada izlazim na Glavnu ulicu. Svakodnevna šetnja kroz park na neki način je i privilegija, a ja obožavam parkove. Kada iz parka izađem, uvek skrenem u istu ulicu iz posebnog razloga. Naime, u prvoj kući na čošku živi jedna maca koju uvek želim pozdraviti. Ona stoji na prozoru i kroz staklo posmatra svet. Sa prvim lepim vremenom otvore joj prozor, zaglave ga jednim mesinganim ukrasom u obliku mace, a ona se onda proteže na simsu s prvim proletnjim sunčevim zracima. Crno-bele je boje i vrlo je druželjiva. Pruža svoje šapice kroz mrežicu na prozoru jer je stan u prizemlju, pa je tako obezbeđena da ne skoči na ulicu, izgubi se i nikad se više ne vrati. Uvek kada izlazim iz parka, očekujem je tu na prozoru, da je pozdravim i pomazim kroz mrežicu. Možda i ona čeka mene...

Stiglo proleće, bila sam sigurna da ću je tog dana ugledati, pogotovo kada sam iz daleka ugledala da je prozor otvoren. Međutim, sims prazan, mrežica stoji, a onda na prozoru ugledam za-lepljen beli papir na kome je pisalo krupnim slovima:

„MACA MICA JE UDOMLJENA.“

??!!

Milan Nedić

LOV NA ZECA

U šumi iznad kuće čuo se lavež psa. Otac se spremao. Obuvao je čizme i stezao fišeklije. Uzeo je pušku, okačio je o rame i krenuo uzbrdo. Lavež psa je bio sve glasniji. Ubrzo se čuo pucanj. Golubovi, koji su dremali ispod strehe, poleteli su. Ovce u toru su se uznemirile. Čulo se klepetanje zvona. U štali je zanjistaio konj. Lavež psa je utihnuo. Na uzbrdici su se pojavili Milorad i moj otac. Otac je nosio zeca. Oko njih je trčkarao pas.

Otac je stavio zeca na drveni sto u dvorištu, uzeo nož i krenuo da dere kožu sa njega. Milorad je seo na kladu i posmatrao.

„Dijeliš ga na pola, tebi ide glava, ti si pucao”, rekao je.

„Tako ću uraditi”, rekao je moj otac.

„Ja nikad ne bih pucao na životinju dok stoji. ” Mazio je Milorad psa po glavi.

Majka je iznela rakiju.

„Nema boljeg kera nadaleko, kad god ga pustim u šumu, išćera nešto. Ali ja nikad ne pucam na životinju dok stoji. ”

„Hoćeš li ipak da glava ide tebi? ”, upita moj otac.

„Ma jok, ti si pucao. ”

Otac je okačio kožu o klin na šupi. Zatim je rasporio zeca i krenuo da vadi drob.

„Mora se životinji dati šansa. ” Nategao je iz flaše Milorad.

„Neka glava ide tebi”, reče moj otac .

„Ma jok, ti si pucao. ”

Otac je rasekao zeca uzduž. Polovinu bez glave zamotao je u papir od vreće za brašno i stavio u najlonsku kesu.

Milorad je ustao, uzeo kesu sa svojom polovinom, pozdravio se i krenuo kući.

Vida Nenadić

TRAVNIČKA KIŠA

Padala je teška kiša toga dana po broju 9, po mahali Zenjak i po celom gradu Travniku. Gradu dragulju. Ulazila je i na još vidljive tragove gelera po zidovima kuća. I prala je ulice, krovove i prašinom zaprljana prozorska stakla. A ja volim kišu. Kiša me, uvek, inspiriše.

Kako sve naše rodne kuće čuvaju naše tragove, tako je i sa ovom kućom, koju sam upravo posetila. Uvideh da i njen prag u sebi krije putokaze.

I dok sam ispijala crnu kafu, držeći u jednoj ruci džezvu a u drugoj fildžan, pojavila su se niotkuda moja dva anđela. A onda im se, kroz prozorsko staklo, po kome je prvo kap po kap ritmično, a potom i u mlazevima dobošala kiša, pridružio i treći anđeo, kao da je pravo iz temelja svoje kuće izronio u ovo nebesko prozorsko staklo. I po njegovom licu su se slivale te kapi. I lepo su mu stajale.

Uspeo je, za tili čas, da izroni iz zemlje i iz prevoda svojih dela na strane jezike i da progovori. A govorio je i očima. Ne samo rečima.

Prošaptah tiho:

– Dobro mi došao, moj dobri duše.

I bejah neizmerno srećna jer si mi se pojavio kao znak na ovom putu. Čitala sam reči sa tvojih usana, onu toplu dobrodošlicu domaćina kuće i poruku pisca da вреди pisati iako često izgleda da nije tako.

Nisi ti nimalo slučajno rekao da se u Bosni „dram radosti plaća dušom“.

I ne, nisi samo „epskom snagom oblikovao teme, već si majstorstvom svedene rečenice, zapravo se ne obazirući na meri-

dijane i druge geografske odrednice, od jedne stare ćuprije i jedne zaboravljene bosanske kasabe napravio pupak sveta...”

U spletu zamršenih istorijskih okolnosti dugo sam putovala dovde. A putovala sam i ovde i u ovim „mutnim vremenima kada vlast prestaje da razaznaje pravog od krivog“ dok si mi pričao o tome „kako istorije huje nad našim glavama i kako se vekovi čudesno sučeljavaju i približavaju“.

Dragi dobri duše Ivo, hvala ti na svakoj napisanoj reči. I na ovoj kafi. I srećno ti bilo dugih sto.

A Travniku želim da nikad više ne meri vreme od jednog do drugog rata.

Hvala ti i na onom zelenom vojničkom sanduku koji videh u tvojoj kući. On me je podsetio da i ja imam jedan takav. Ostao mi od oca. U njemu će ostati neke moje knjige.

Što bi moj otac rekao:

– Još ćemo mi pričati.

A nije pričao ni on a ni Ćamil, sa kojim je delio poslednje dane i bolesničku sobu. Ćamil bi, samo, pošto mu odu posetioći, za vreme čije posete je ili spavao ili tonuo u komu, iznenada pogledao u mene i rekao:

– Odoše, a ne stigoh ni da se pozdravim.

I ja dodajem:

– Još ćemo mi pričati. I još ću Vam pisati, jer pričanje nije kao život. Pričanju nema kraja.

Odlazim dalje, u ovom danu obučenom u jesen i moju žutu, kišnu kabanicu. Sad ti, ona, moja druga dva anđela i ja zajedno koračamo strmim ulicama ovog grada umivenog kišom.

Grada vezira.

Toliko ovom prilikom životu. I o smrti. A još ćemo mi pričati.

Vedrana Nikolić

KORNET

Okupili su se oko mene kao alavi mačići. Kao Jodić i Maci Mac koji su deset minuta ranije jeli, a sada žele ljudovsku hranu.

Samo što ne znam kada su oni prethodni put jeli.

„Seko, da nam kupiš sladoled“.

Suviše mala da bi mi rekla „ti“ i „seko“. Prvo mi ne smeta, drugo me zabavlja.

Suviše naivni da bi prilazili neznancima. To me brine.

„Hajde, birajte“.

„Hvala, seko“, najmlađa i najdrčnija deluje kao vođa.

Da li su brat i sestre ili samo „kolege“?

Da li je najstarija, još prilično daleko od punoletstva, zaista trudna?

„Ja tebe, seko, znam“.

„Već sam vam kupovala sladoled“.

„Jesi, seko. Hvala ti“.

Njih tri su zaokupljene svojim kornetima. Skrećem pogled ka dečaku ozbiljnih očiju.

„Pazite se, nisu svi dobri“.

„Znamo, hvala Vam“.

Krećem da prestignem suze.

Mihajlo Palić

SMOKOVINA

– Mali, imam za tebe specijalan zadatak...

– Da, na raspolaganju sam, gospon uredniče...

– Dobro, nećemo tako zvanično. Ideš u Smokovinu, treba mi reportaža, tako sat, sat i po.

– U Smokovinu?! Ne znam ni gde je to. I o čemu reportaža?

– Pa o Smokovini, je l' slušaš ti mene?

I tako se nađem na putu za tamo, za Smokovinu, hvala Google-u, hvala GPS-u. Sopstveni prevoz, sopstvena kamera, sopstvene finansije. Urednik kaže da smo mala redakcija i da mora tako. I da razbijem tamo, u Smokovini.

I tako, malo drumom, malo makadamom, turskom kaldrmom i šumskim putem, ispred mene se pojavi koliba, na njoj piše Smokovina, na oba pisma. I još piše – ovde je i bog rekao... ali samo ćirilicom. Ukupno 5, i slovima pet, duša. Uredniče, gde si me to poslao? I, da razbijem. Kažu nekad ih je bilo mnogo više, možda i trideset. A kuda su otišli, pitam, mada znam odgovor. Ili su u gradu, ili pomrli, sad je svejedno. Ovih petoro ne razgovara međusobno. Niko ni sa kim. Je l' ste se posvađali? Nismo, možda, ne znamo, ne sećamo se. A o čemu i da razgovaramo? Sve je rečeno.

Pa, otkud Smokovina pitam, tek da pokrenem neku priču. A, ne znamo ni to, tako je odvajkada, pa što mi sad da menjamo. Ne kažem da menjate, samo me zanima poreklo reči, što se odma' ljutite, odgovorim ja njima, kao uvređen. A ko je tebe poslao, upita me jedina žena među njima, da nije možda u pitanju neka zavera. Ma urednik me poslao, ne znam ni ja zašto. I još mi rekao da razbijem. Pa što nije on sam došao, nastavi žena. I nema tu šta da se razbija, sve smo mi to već obavili, ma vidiš i sam.

Ali, ljudi, zavapim, pa kako da se vratim u redakciju bez priče. Istim putem kojim si i došao, i ne skreći nikuda, odgovori neko od njih.

Tada mi je sinulo – to je zapravo urednik hteo da mi poruči. Pa, hvala ti uredniče, sve mi je jasno.

Bojan Palkovljević

TEORIJA PONOĆI

Da li ste ikad pokušali uhvatiti vreme? Ako jeste, onda ste se i sami uverili da je ono jedina neuhvatljiva stvar. Taman kada pomislite da ste ga uhvatili, osetite kako vam lagano klizi kroz prste, kroz celo telo. Odjednom ste opet na početku, vijate ga, lagano mu se približavate, sustižete ga. I na kraju isti učinak – pokušaj dodira odnet laganim tokom kroz prste. Ti pokušaji se mogu protezati beskonačno jer vreme samo je esencija beskonačnosti. Mi možemo uhvatiti jedan tren tog vremena. Staviti ga na sliku, upisati u knjigu. Ali to je samo delić vremena, a vreme kao celina odlazi u nepovrat. Svaki tren koji uspemo tako uhvatiti prestaje da bude deo vremena. On postaje predmet kojim smo ga uhvatili. Taj tren od tada više neće pripadati vremenu, jer vreme će, baš kao kroz naše prste, samo prolaziti kroz njega dok ga ne prepusti zaboravu. Jer sve će jednog dana ostati u zaboravu, sve osim vremena. Kažem sve osim vremena zato što zaborav čini samo jedan njegov mali deo. Taj deo pripada većoj celini koju mi kao ljudi nazivamo prošlost. Jer dobro je poznato svima nama da se vreme deli na tri celine. Prvoj od te tri celine pripada svaki deo vremena koji je bio, koji je prošao. Drugoj celini pripada svaki tren, svaki sekund, minut, dan, mesec, godina, vek koji će tek proći. Dok trećoj celini ostaje ono što se događa u ovome trenutku. Mnogi bi pomislili da je ta treća celina najmanja celina, ali to nije tačno jer svaki tren koji je prošao nalazi se u tom trenu. A sa druge strane sve što će tek doći mora proći kroz taj tren. Dakle ta celina se nalazi u jednom trenu. Takav stav možemo potkrepiti jednom teorijom koja je do sada najbliža odgovoru šta je vreme. Takav stav

izvodimo u jednom poznatom činiocu vremena kakvog ga mi poznajemo ili kako ga mi pratimo, kroz sat, tačnije kroz sekund ponoći. Ponoć, kraj i početak dana.

Nedeljko Paunović

STARINE KOJE ZNAČE

Šta mi вреди što budan sam je sanjao, snen buncao njeno ime?

A isto je zavolela što i ja.

Gramofonske ploče, audio kasete, postere...

Brdo vinila išaranih, pogužvanih omota, koji su mirisali na prošlost detinjstva.

Dok je nisam upoznao sa dražima starine, sve bezosećajno bacala.

Čudio, kako je ništa baš ne vezuje za neku davnu žvrljotinu, uspomenu, datum, poklon...?

I tako, u praskozorje Bogojavljenja, odbaci mene.

Baš pred taj sveti dan reši, jer rođena nevernica. Nije verovala u moje snove, maštu...

Bacila naše planove, tajne, nadanja, naša šaputanja, ogovaranja kvazi prijatelja...

Neka je, imam stari kišobran, sa rezbarenim, drvenim rukohvatom.

Podariću, da je zaštititi od suza razočarenja i vetrova kajanja, koje će je zateći nespremnu. Iako sa par pokidanih žica, preko će joj trebati.

Nek' iskoristi u nepogodi, potom baci.

Greškom je nazvao, namerno odbila poziv. Vešta je ona, ne zna šta radi!

Po tacni krugove od kafe pravim, borim da svane... Miriše na glad...

Damjan Pejović

DILEMA EUTIFRONA

Jednog običnog dana čovek prosečne pameti i obrazovanja je na Fejsbukovoj stranici „Misliti svojom glavom“ pročitao koja je bila Eutifronova dilema – *Da li bogovi vole ono što je sveto, ili je to sveto zato što ga oni vole*. Sam se Eutifron nakon tog Sokratovog pitanja spetljao kao pile u kućinama mada se, po sumnjivoj Platonovoj tvrdnji, ni ranije nije pokazao kao vrstan besednik.

Našem prosečnom junaku dođe neočekivan momenat lucidnosti. Da li je to Bog progovorio iz njega, možda se smisao njegovog osrednjeg postojanja svodio na to da čovečanstvu pruži jednostavan odgovor na dilemu tešku dva i kusur milenijuma, da li je svaki istinit odgovor na komplikovana pitanja uvek jednostavan, ili sve to beše najobičnija besmislica ne usuđujem se tvrditi. Bez obzira na malopredašnje nedoumice mogu vam reći da je junak pomislio – *I jedno i drugo*, što i napisa u komentaru. Misao mu je ubrzo zaokupio snimak šarenih mačketina koje se zabavljaju tako što obaraju vazne sa cvećem, neke lončice, lampe, toalet papir, jedan časovnik sa klatnom... uz muzičku podršku Betovenove pete simfonije.

Rešenje zagonetke stajalo je nepročitano sve dok ga Koma, administrator stranice posvećene kritičkom mišljenju za početnike i veterane, nije obrisao. Koma je zakleti ateista koji smatra da Bog i Razum ne mogu smisleno obitavati u istoj rečenici osim kao sušta suprotnost tako da bi nekakav drugi odnos sam po sebi bio oksimoron. Našeg je junaka odmah blokirao štiteći time čovečanstvo od malignog uticaja verskog fanatizma. Kasnije je otišao do tržnog centra u Ušću da kupi torbicu u obliku belog zeke veza-

nog sa dva crna kožna kaiša, ukrašenog aluminijumskim kopčama i metalnim bodljama crvene boje, modne kuće „Balensijaga“ pošto je to bilo moderno a on je držao da je bitno biti u trendu.

Hristo Petreski

STAN

Čitao sam.

Jedna ptica udari u prozor.

Istrčah kroz vrata, bila je noć a ptica je ležala mrtva.

Sa raskrvavljenim i poluotvorenim kljunom, kao čovek na samrti.

Možda je, zaista, sova htela da uđe u moj stan?!

Kristina Pivaš

GAJA

Mnoge tajne su bile samo naše, možda drugi to ne razumeju, kakve su to tajne kad ih svi znaju. Ja se pitam kakva je to istina i koliko grozna kad smo je samo mi delili. Sada te nema više, nema tvog cvrkuta, nema tvog šarenog perja, obrašćića uvek rumenih, sada uvenulih. Dvadeset i šest godina nije malo, tvoja vrsta obično i ne živi toliko ali tebi je valjda bilo lepo sa nama, koliko god je to bilo moguće kroz one trule godine. Godine bačene u vodu pod crnim lažima, one koje su me najviše povredile i ostavile ove ožiljke, koje su samo tvoje boje mogle da razvesele i uteše. Godine u kojima sam znala da nikad nisam sama, sve dok je pored mene, moj omiljeni papagaj Gaja.

Dragan Radovančević

HIČKOK 2025.

Video sam ih oko deset sati pre podne, kako padaju sa neba kao kamenje, ove beonjače ptica — zgrčene, razrogačene, kao da ne znaju za milost božiju, ni za kakvu milost ovoga sveta. Bile su raspoređene po dvorištu kao reči nekog jezika koji niko više ne zna da čita, kao da je to poslednje što čovek vidi pre nego što ga stvarnost raspori svojim kandžama i pokaže mu šta se krije iza zavesa ovoga sveta.

Kljun nije kljun. Bilo je to pero koje je odustalo od pisanja, jer više nema šta da piše o ovome svetu koji je izgubio svaku lepotu i svaku istinu. Svet više ne traži smisao — on traži otvoreno tkivo, mesto gde se istina ušiva bez anestezije, gde se rana otvara da bi se u nju ulila sva patnja koju nosimo.

Ove ptice ne pevaju kao one što su nekad pevale u mojim snovima. One grebu božju tišinu svojim mrtvim kandžama, jer je i sama tišina umrla kada je Bog okrenuo glavu od nas. I to je molitva koju još niko nije preživeo — molitva bez reči, bez boga, bez nade, molitva koja se sastoji samo od grčenja i umiranja.

Petra Rapać

PUTNIK KROZ VREME

Kosta svaki dan putuje kroz vreme. Unapred, po utvrđenom rasporedu. Ni sporije ni brže od ostalih. Sekund po sekund, iako se čini da ih nekad gubi a nekad nikako da ih se otrese. Ponekad poželi da stane, posebno kad na red dođu vrlo naporni ponedeljci. Ili da teče brže.

Jednog dana Kosta je stao. Vreme je nastavilo da teče.

Sanda Ristić Stojanović

AUTOPORTRET 2

Čovek na raskršću svih skrivenosti. Njegov vidljiv deo daje u ovoj noći tuđim koracima kompletnu filozofiju noći. Njegov nevidljiv deo razmenjuje sa svim noćnim trgovima originalan rukopis nesanice, nevernost metafizike.

Njegovo prisustvo je verno vratolomijama noći da mu pokaže da je on, da je usklik civilizacije.

Dragana Sepe

MOJ PAS I JA

Ležimo zajedno. Samo što nismo zaspale. Osećam njen dah. Njena njuškica je odmah do moje glave. Ona oseća kako ja dišem. Noć je, mirno je, tiho. To traje nekih desetak minuta, taman dok obe ne zaspemo. Najlepših deset minuta svakog dana.

Radmila Stojadinović

MIRIS VEČNOSTI

U selu zaboravljenom od sveta, pod senkom planine što je disala kroz maglu, živela je baka Milica. Njene oči bile su kao dve prolećne bare – duboke, umorne, a pune odraza onih kojih više nema. U njenoj kući nije bilo televizora, ali su zidovi pamtili reči. Svaka pukotina na plafonu bila je jedna izgubljena uspomena, a svaka škripa daske korak koji više nikad neće odzvanjati.

Uskrs je dolazio, a ona je, kao i svake godine, bojila jaja. Ne onim modernim farbama, već lukovinom, detelinom, cvećem. Svako jaje bilo je pesma, molitva, suza. Jedno je ukrašavala posebno – to je bilo „njegovo“.

Njen sin, Marko, nikada se nije vratio iz rata. Nestao. Bez groba, bez krsta. Samo praznina koja je krvarila između otkucaja njenog srca. I svake godine, kad bi uzela to jaje u ruke, nežno kao da drži dete, šaputala bi:

– Ako ga nađeš, Gospode, daj mu svetlost. Ako je tu, među tvojima, nek' zna da ga čekam.

Te godine, nebo je bilo posebno tiho. Kao da je post držalo sa svetom. Kada je došao Uskrs, bila je sama, kao i uvek. Tri jajeta – za sebe, za muža pokojnog, i za Marka.

Zatvorila je oči, podigla jaje prema usnama, i tiho rekla:

– Hristos vaskrse, sine moj.

I tada se desilo. Jaje u njenim rukama – puklo je. Nije ispalilo, nije udareno – samo je puklo. Kao da je nešto iznutra želelo da izađe. Iz pukotine – kap crvene boje. Ne krv. Boja, kao mastilo ljubavi što je godinama ćutalo.

U trenutku joj je prošla kroz glavu slika: Marko, nasmejan, u beloj košulji, stoji na obronku, maše joj. Oko njega – mir. Tišina koja ne boli.

Nije znala da li je to sen, suze su joj se kotrljale niz obraze, dok je tiho govorila:

– Vaskrsao si u meni, sine.

Toga dana, prvi put nakon dvadeset i dve godine, nije jela sama. U tom jabetu, u toj pukotini, nije bilo smrti. Bio je život. Obnavljanje. Bio je Vaskrs.

Snežana Šolkotović

KONTEJNER

U komšiluku je važio za bahatog čoveka. Nezgrapan, visok, podužeg nosa, milio je ulicom ne krijući znatiželjan pogled. Sve ga je interesovalo. Retko je ko govorio sa njim znajući da se od takvih najbolje skloniti na vreme. Zvali su ga Kurka. Podsećao je na ćurana koji bi šetao tamo-amo šepureći se samo da dâ sebi na značaju. Njegova ćud je bila više izraženija od kada su selom rasporedili pored kuća kontejnere. Jedan je bio smešten blizu njegove. Kontejner je odmah prisvojio za sebe. Nije dozvoljavao nikom iz komšiluka da u njega baca smeće.

– Ama, čoveče, radi toga su ga i postavili tu – negodovala je komšinica Joana.

– Nema šta vi da bacite u njemu...– brecao se. – Mora biti prazan i čist.

Zbog njegove nezgodne naravi, da ne bi došlo do obračuna, komšije su išli da bacaju smeće dalje, do drugih udaljenijih kontejnera.

Kuraka se hvalio selom kako je kontejner koji je bio tik do njegove ograde prazan i čist.

Ljudi su negodovali, smejali, zbijali su šale na njegov račun dok je Kurka likovao kao da je ostvario bogzna kakav podvig.

Nazvali su ga ubrzo Kurka Kontejner.

Živeo je sam iako je imao sina, snaju i unuke. Nisu ga obilazili u strahu da ne završe u kontejneru...

Jelena Tasić

KAP PO KAP

Kiša na prozoru. Kap po kap briše misli. Šta na kraju ostaje?

Maja Tomić

TRAŽEĆI PROZOR U LETO

Otvaram prozor u dnevnoj sobi – zapljusne me huk ulice, hladan vetar mi zalepi pramen kose za obraz. Ljudi žure pod kišobranima, kao štitovima protiv sveta. Želim more, talase koji se lome o stene.

Otvaram kuhinjski prozor – miris hleba i izduvnih gasova. Haotični parking, blatnjave barice i umorna stabla bez lišća. Umesto galebova, čujem sirene. Umesto plavetnila, sivilo.

U spavaćoj sobi otvaram treći. Tramvaj klizi niz ulicu ostavljajući za sobom oblake pare. Zamišljam blistav horizont bez kraja. Ali ispred mene počinje sneg... gust i uporan. Za sada stvarnost pobeđuje.

Otvaram poslednji, najmanji prozor u kupatilu. Na moment bljesne moje lice u zrnastom staklu, oči bez pogleda. Cigle i tamni ćošak. Ne očekujem ništa, ali... u jednoj pukotini zida je crna mačka. Gleda me i mrdne repom, kao da kaže: „Još uvek si ovde. I u tebi sija sunce. Negde, između prozora i mašte, ti si već tamo.“

Marjan Urekar

KUĆA BEZ KROVA

Puzla je bila tužna. Govorili su joj da je skoro potpuna, da je lepa, da joj je dobro. Da je onih 999 delova sasvim dovoljno. Ali njoj je nedostajao onaj jedan, hiljaditi delić.

I čekala je da neko nađe taj zagubljeni deo. Da se neko čudo desi. Da je neko kompletira. Ali ne, nikom nije bila bitna. Jednom su je sastavili, uramili čak, posle sklonili. Ram je pukao, deo je ispao i zauvek, izgleda, nestao. I onda su je sklonili ispod kreveta, da ne smeta. Nekoliko puta bi je se neko i setio, ali bi video da nedostaje deo, pa bi odustajali. Druge puzle su bile pune reči ohrabrenja i podrške, ali njima je bilo lako, njih bi složili, izložili ili poklonili.

Probala je da nađe taj deo na društvenim mrežama. Ali to je bilo traumatično iskustvo. Anonimni likovi sa anime avatarima su nudili delove očigledno pogrešnih oblika i boja. Slali su i opscene ručno isečene papiriće, naslađujući se njenom mukom i očajem. Komentari su bili užasni, i sve užasniji, podsmeh sociopatski i užitak psihopatski.

Ali, dela nije bilo. Vreme je prolazilo, živopisne boje uspanovanog obalskog gradića u Provansi su bledele, prašina je sakrivala fine detalje, vlaga pravila razmuljane pege, a paučina tanki film sivila. I taj jedan, nesretni upražnjeni kvadratić blještavo bele praznine.

Jednom je sanjala osobu u crvenom kostimu, nejasnog lica skrivenog senkom neprepoznatljivosti, kako dolazi i rukom briše prašinu sa nje. „Da li je to ovaj?“, upita prilika uz zajedljiv osmeh, vrteći *onaj* delić. Puzla se sećala kako plače u snu, moli za milost. Za dobrotu. Za sreću. I seća se iskričavih očiju od od-

sjaja plamena upaljača, dok je plamen gutao mali deo. I smeh koji je odzvanjao.

I tako se Puzla svako veče uz drhtaj prepuštala snu, uz odjek zlokobnih reči koje je poslednje čula:

„Sigurna sam da će sve biti u redu.“

Veronika Veljić

VAŽNA STVAR

Dok je još bila granica između Italije i Nemačke po sred okupirane Ljubljane, javio je ženi da dođe na granicu – na određeno tajno mesto zbog važne stvari. Ona je bila začuđena, ali je otišla u dogovoreno vreme. Rizik za njih tada nije bio prepreka. Bio je rat! Kad su se sastali, poljubio je preko žice i čestitao joj rođendan. Njen rođendan – to je bila ta „važna“ stvar zbog koje je vredelo rizikovati život.

Angelina Vlajković

BOGATSTVO

Bogatstvo, relativan pojam. Postoje veoma različita shvatanja o tom pojmu.

Zamislite 1932. godine su bile bogatstvo tri flaše od po jedan litar. Naime, bile su dve jetrve a tri flaše. Trebalo je nekako podeliti to bogatstvo. Mlađi brat je morao da se odvoji i stvori sebi novo domaćinstvo. Dobio je deo imovine u dogovoru sa starijim bratom i roditeljima. A jetrvama je ostalo u zadatak da podele tri flaše. Nekako se mlađa izborila za dve flaše, ali zato više nikad nisu progovorile ni reč jedna sa drugom.

U današnje vreme, 2024. godine, skoro svakodnevno posle upotrebe bacamo bar jednu flašu ili teglu u smeće, nismo ni svesni da zapravo bacamo bogatstvo i trujemo sredinu u kojoj živimo. Priroda će prestati da „priča“ sa nama. Reciklaža nas zove da sa njom „porazgovaramo“ i prestanemo s trovanjem sopstvene MAJKE ZEMLJE.

Ljiljana Živković

JOŠ JEDAN SUMORAN DAN

Razmišljao je. Obronci planine Suvobor. Zima. Veliki rat. Svitalo je, nije trenuo, nije imao mira. Morao je, mogao je mnogo toga, ali šta mu je to sad vredelo?

Oficirska čast. Nema uzmicanja. Neprijatelj je nadirao nemilosrdno. Ljudi su, bez obzira na teške okolnosti, bili dobrog morala, jakog morala. Rovovi. Bio je ponosan na svoju srpsku vojsku. Ko sme, taj može. Ko ne zna za strah, taj ide napred.

Setio se svog doma, bila je puna kuća dece, živeli su kao i svi ostali. Takva su bila i ostala vremena, odricanja su bila neminovna, isto kao i iskrena radost i uspesi u školi. Kupine, tako rado ih je kao dete brao sa svojom braćom, izboli bi prste, ali bi se uvek vraćali kući srećni.

Majka, namučena od rada i od tolikog davanja, nikad nije gubila nadu da će joj sin uspeti. I uspeo je. Bio je na čelu vojske, na čelu Prve armije, rešen da pobedi. Njegova deca biće jednog dana ponosna, kao i njihova deca.

Srbija se saginjati neće.

Reka Kolubara. Osetio je odjednom ogromno olakšanje. Znao je da će pobediti daleko nadmoćnijeg neprijatelja. Prosto je znao.

II

ИЗ КЊИГА

IZ KNJIGA

Љиљана Милосављевић

СЕДАМ ПАУНИЦА

(„Књижевни клуб 21“, Смедеревска Паланка, 2024)

Разгледница

Нико више не шаље разгледнице. Тешко да и постоје. Мало ко пише и писма. Поштари углавном носе рачуне одређених дана у месецу. Успут, сваког дана, решења, тужбе, жалбе. Ново доба.

Разгледницу добих без поштара, лично уручење уз пољубац. Унучица направила од странице кутије од кокица. На једној страни слика из цртаћа *Мој мали пони лети озвезданим небом*. На другој, каже, нацртала је мене. Видим срце и круну. Написала, волим те

– Откуд ми круна на глави? – питам је.

– Краљица си, летиш као тај коњић и просипаш љубав – осмехнуто одговори.

Божидар Пешев

МРАЧНОМ СТРАНОМ УЛИЦЕ

(„Центар за културу Врачар“, Београд, 2024)

Жица

Неко време сам ходао по жици кад сам приметио да она није разапета, већ лежи на земљи. „Како да ходам по ваздуху између две зграде ако нема жице“, упитао сам се и наставио да газим као да ништа нисам приметио. Али, мучила ме је дилема шта ако се жица која није разапета, а требало је да буде, ипак откачи, а ја паднем у амбис, или ако се не откачи јер не може, будући да лежи на земљи. Нисам о томе дуго размишљао. Морао сам да ходам даље, преко неразапете жице. Затим помислим да нешто није у реду. Сигуран сам да сам у праву, а оно опет, не могу то и да докажем. Потврда да нисам уопште у праву јесте што ходам у ваздуху без жице и морам да пазим да се не оклизнем и суновратим на празно паркиралиште аутомобила. Паркинзи никада нису празни сем кад нема горива, а људи се возе или бивају вожени, као сапутници. Колико знам сада готово нема горива и чудно је што је паркинг испод мене празан. Можда је за то крив мој ослабљен вид као последица преобилног доручка, који нисам појео. Све у свему било је веома непријатно, иако нисам знао зашто би требало да буде. Али, како нисам полетео у небо као камен без крила, забринуо сам се како ћу стићи на други крај када нема жице. Одустао сам и од бриге наставио да звиждућем мелодију за коју ни сам нисам знао одакле се појавила.

Било ми је важно да нешто радим кад већ нема жице, макар то било новокомпонован сопствени звиждук. „И то је нешто“, рекох себи и задовољно се насмеших због властите музичке генијалности. Управо је овај таленат оно што нисам успео да пронађем настојећи да докажем своју генијалну глупост, какву данас има мноштво виђених људи. „То је сада у тренду“, рекли би неки, буди бог с нама, генијалци. Или би то могло бити и без бога, којем ту свакако није место.

Ходање по жици се одужило. Имао сам прилике и да седнем да се одморим пазећи на корак који је сваког тренутка могао да назгази празнину. Вероватно сам био веома спретан иако сам подигао ноге да мало одморим стопала на првом непостојећем одморишту изграђеном из градског буџета, а никада није грађанима показано. А и зашто би? Као да грађани морају да знају где се одлива њихов новац. Не морају, слажем се. Не треба људи да се оптерећују глупостима. Једино је важно да нема ничега, тако да сви буду сити и задовољни. Што мање имамо живот нам постаје бољи, што нам се и догађа.

После кратког одмора подигнутих ногу изнад непостојеће жице, устао сам и наставио пут до суседне зграде, која је тек требало да буде саграђена. Ако изградња по договору почне са кашњењем од неколико година, зграда ће бити завршена кад стигнем на други крај жице и завршим јутарњу шетњу из свог стана који ће тек бити изграђен. Једино је важно што сам ипак успео да разапнем жицу између моје и суседне зграде, ради шетње. То што је жица на тлу ништа не смета. Важно је да ја сигурно ходам и грабим у будућност.

А онда сам залутао. Замислите, преко разапете жице која је лежала на тлу између две зграде. Да човек не поверује. То се паметнима увек догађа. Глупи су довољно глупи и без грешке нађу прави пут. Разапета жица је она по којој се хода

и кад је нема. Глупави о томе не размишљају, већ газе право и увек стигну на своје одредиште.

Ех, кад бих и ја могао да будем генијално глуп, где би ми био крај!

Милко Стојковић

БУДИБОГСНАМА

(Народна библиотека „Десанка Максимовић“ – Општинска библиотека „Сестре Стојановић“, Власотинце – Црна Трава, 2024)

Књига

Једва смо нашли ону књигу што смо дуговали библиотеци. Онај мој је подметнуо под ногу стола да се не клима. Не зна то колико је то корисна ствар. Књига чува здравље – подметнеш је под себе да не седнеш на хладан бетон и да ти се не прехлади задњица. Може да послужи као поклопац за шерпу да не упада прашина. Поклониш је за неку годишњицу кад немаш паметнију идеју. Сликаш се са њом па се правиш важан. Оне старије могу да служе и за потпалу ватре. Новије и неиспрљане сам својевремено стављала као украс док се нису појавили кинези са кудикамо јефтинијом украсном робом. Једном сам чак и оног мог гађала књигом кад се у поноћ вратио кући пијан, али је та била од неког нобеловца и имала тврде корице. Кажем, изузетно корисна ствар та књига. Додуше, чујем да их неки и читају.

Taradi Gorkić

PAKAO VJEČNI DARUJ IM GOSPODINE

(„Udruga Mlada pera Čakovec“, Čakovec, 2024)

Pakao vječni daruj im Gospodine

Vrijeme je bilo oblačno, spremala se kiša, a debeli sivi oblaci nadvili su se, sasvim simbolično, nad oba groblja, iako su bila jedno dvadesetak kilometara udaljena jedno od drugog.

Na prvom groblju, pod hladnim kapima kiše, pripremao se sprovod mlađića migranta. Iako u lijesu, zatvorenih kapaka, osjećalo se da njegove oči gledaju u daljinu, tragajući za nekim boljim svijetom.

S druge strane, na drugom groblju, ležala je djevojka, kršćanka iz vrlo konzervativne obitelji. Neupućeni bi pomislili kako se radi o dva potpuno nepovezana sprovoda dviju osoba koje se nisu poznavale i osim mladosti povezalo ih je vrijeme pogreba, isto vrijeme na dva različita groblja no istina je bila drugačija, tužnija, gorča. Kao Romeo i Julija sami su si oduzeli život jer nisu vidjeli drugi izlaz.

Na obalama Gangesa, gdje je zvuk svakodnevnog života isprepleten s dahom vjetrom i zvukom udaraca valova, odrastao je mlađić imenom Sourabh.

Njegov pogled bio je uprt prema širem horizontu, prema obećavajućem svijetu izvan granica njegovog malog sela. Oduvijek je sanjao o životu obasjanom mogućnostima, o boljem životu na nepoznatim obalama.

Sa završenom srednjom školom u rukama, Sourabh je spremio svoje snove u jednu iznošenu torbu i odlučio krenuti prema zapadu, prema zemlji prilika i neograničenih mogućnosti.

Njegova očekivanja bila su visoka, ispunjena nadom za novim početkom. Sanjao je o poslu koji će mu omogućiti da školuje svoju mlađu sestru i pomaže svojim roditeljima u Indiji. No, stvarnost je bila drugačija. Prvi dani u nepoznatom gradu bili su izazovni. Jezik, kultura, i tempo života – sve je to bilo novo i nepoznato.

Sourabh je tražio posao i susretao se s izazovima koje nije mogao predvidjeti. Dok je tražio bolje sutra, suočavao se s predrasudama i izazovima koji su bili dio njegove migracijske priče. Nekoliko puta je bio odbijen zbog svojeg izgleda ili akcenta.

Unatoč tim izazovima, Sourabh je uspio pronaći posao kao pomoćnik u malom restoranu gdje je upoznao Mariju.

Marija, kršćanska djevojka iz vrlo konzervativne obitelji, živjela je u mirnom gradiću gdje su tradicija i vjera čvrsto kročile stazama života. Bila je ljubazna, skromna, i uvijek posvećena obitelji. No, njezin život se preokrenuo kad je dobila posao kao konobarica u malom restoranu na rubu gradića.

U tom restoranu susrela je Sourabh, mladića iz Indije koji je došao tražiti bolju budućnost, daleko od svoje domovine. Marija je bila otvorena umu, imala je toplinu u srcu koja ju je vodila izvan okvira njezine konzervativne obitelji. Sourabh je postao njezin prijatelj, a ona je prepoznala u njemu tragača za srećom, poput sebe. Razvila se ljubav što i nije bilo čudno jer oboje su težili nečem bez okova i predrasuda.

Marijina veza sa Sourabhom nije naišla na odobravanje, da-
pače spominjalo se istjerivanje đavola. Grijeh koji su počinili u
očima obitelji bio je neoprostiv. Marija se našla pred teškom od-
lukom – slijediti svoje srce i zadržati svoju ljubav prema Sourab-
hu ili podlegnuti pritisku obitelji i zajednice koja je osuđivala nji-
hov odnos.

Njihova ljubav bila je zabranjena, osuđena od strane dru-
štva koje je gledalo s visine na njihovu vezu, ocjenjujući je nepri-
hvatljivom. Djevojčina obitelj nije mogla prihvatiti mladića mi-
granta, dok je njegova obitelj na drugom kraju svijeta bila nedo-
stižna. Njihova ljubav rasla je unatoč preprekama, a tada se desilo
nešto što bi moralo biti radost života no zapravo je otvorilo pravi
pakao. Marija je ostala trudna.

Kao da je pala u bezdan doslovce bez dna. Njeno i njegovo
nerođeno dijete predstavljalo je most između dvaju svjetova, no
nisu imali pravo na taj dar. Za nju i njega, pa i njeno nerođeno di-
jete nije bila mjesta za život na ovom svijetu gdje je pripadnost
vjeri važnija od ljubavi, gdje su svaki migrant i drugačija vjera
označeni kao prijetnja, njihova sudbina bila je unaprijed zapeča-
ćena.

Oba sprovoda imala su zajedničku crtu: nije bilo nikoga u
pogrebnoj povorci. Njihovi životi bili su odvajani i u smrti, a dru-
štvo ih nije željelo pustiti ni u isti grob. Obećanje koje su si dali u
ljubavi, da će biti zajedno do kraja, prekinuto je oštrim rubovima
predrasuda.

Dok su oblaci lijevali svoje suze nad oba groblja, tiha moli-
tva za ljubav bez granica ostala je neizgovorena. Njihova priča
postala je kap u oceanu nesreće i netrpeljivosti, ali možda, negdje
između oblaka, gdje se granice gube, njihova duša i dalje traži put
prema vječnosti, zajedno, bez obzira na sve što ih je razdvajalo za
života i što im ni u smrti nisu dozvolili da budu zajedno, u istom
grobu.

Dragica Ilić

KUĆA NA PESKU

(„Presing“, Mladenaac, 2024)

Tajanstveno pismo

Poštar Kosta je žurno raznosio poštu. Tek dve nedelje kako je počeo da radi reon koji su mu odredili. U zgradi pored pošte postepeno je upoznao stanare. Zgrada je bila stare gradnje i oronula. Drvena vrata su vodila u hodnik, gde je bilo samo nekoliko sandučića za poštu. Ostalo je trebalo odneti do vrata stanova.

U toj zgradi stanovala je i gospođa Olga. Ljupka starica, sama koja je retko izlazila iz stana. Ona je bila jedna od tih bez sandučeta, te je Kosta morao da nosi do vrata stana. Nekako mu je draga bila ta eklanemoćna i ljubopitljiva starica. Kada bi otvorila vrata, osmehnula bi se nekim umilnim osmehom.

„Gospođu Olga, kako ste danas? Evo pošta za Vas.”

Pogledala bi kovertu i nekako setno rekla:

„Opet nema pisma!”

Nekada bi otvorila mlađa žena Mira, koja je brinula o Olgi.

Tada bi se začulo iz stana:

„A je l’ ima pismo?”

Kostu je počelo zanimati, kakvo to pismo ova draga žena stalno očekuje? Jednom prilikom kada je vrata otvorila Mira, Kosta je diskretno upitao:

„Ne bih da budem nametljiv, ali kakvo to pismo gospođa Olga očekuje?”

„Od sina, on odavno živi u Kanadi. Od kada sam ja ovde nikada ga nije dobila. Mada, prikazivala mi je neka pisma od sina koja su od pre dve godine. Često ih drži u rukama i čita.”

„Jadna žena”, sažaljivo je prokomentarisao.

Sledeći put kada je doneo poštu, izašla je baš Olga.

„E, gospođo Olga, da Vas obradujem. Danas ima pismo za Vas!”

Kosti je zatreperelo srce kada je ugledao taj ozaren i presrećan izraz lica.

„O, tako sam srećna!” Ostalu poštu nije ni pogledala već je drhtavi rukama otvarala pismo.

I tako je „važno” pismo počelo redovno stizati, svaki put sa ostalom poštom. Prošlo je nekoliko meseci od prvog pisma, kojim je Kosta obradovao Olgu.

Pozvonio je na vrata Olginog stana. Niko se nije pojavio. Pokušao je još jednom ali niko nije izlazio. Kosti je bilo čudno, a nije znao ni gde da ostavi poštu. Na izlazu iz zgrade pogled mu pade na tablu obaveštenja. Sledio se u momentu i obuze ga čudan osećaj jeze. Umrlica gospođe Olge sa njenom slikom je Kosti iza-zvala tugu. Krenuše mu suze.

Učinio sam dobro delo, što sam joj pisao pisma. Bar je umrla srećna, pomisli Kosta.

Snežana Marko-Musinov

ČAR RAZLIČITOSTI

(„Nova Poetika“, Beograd, 2024)

Kuc-kuc

Retko se kome već prva vrata na koje zakuca širom otvore. Obično smo, tim povodom, u problemu. Većina nas mnoga „obija“, naravno simbolično. Treba se samo na to navići i ne odustajati kod prvih poraza, prvih odmahivanja glavom i rukom u reč tako krupnu, velikim slovima NE. Negacija je porazna, zaslužuje vreme za zaborav. Vreme, kao dragocenu kategoriju. Nepovratnu. Gubitnički nenadoknadivu.

Možeš povremeno da kroz zastakljena zatvorena vrata malo proviriš, da u njihovoj blizini oslušneš. Sve simbolično, kakvo je staklo, kakav je razgovor, kakva je daljina, i konačno razrešenje problema. Može se pretvoriti u zabavu po dobro poznatom sistemu „Udri brigu na veselje.“

I onda jednom, možda baš kad se najmanje nadaš i kad te nada polako napušta pa je nemaš u vidokrugu, bingo, eureka, pobjeda, razrešenje, dobitak, kakogod. I gle čuda, umesto da se punim plućima raduješ, ti ozbiljan do bola, iako svetan šta se dešava, ne uspevaš da se iskreno obraduješ. Davno je prošlo to vreme kada bi slavio. Sada samo konstatuješ i okrećeš list. Novi. Potpuno beo.

Vrata ti više nisu potrebna. Odavno si razlabavio brave.

Sanja Milenković

CRVENA RUŽA

(„Alma“, Beograd, 2024)

Đavolje seme

Oduvek je opsesivno voleo da zaradi novce. Još u studentskim danima početkom devedesetih godina prošlog veka dosetio se da kupi jedan poker aparat i postavi ga u neki kafić u nekom selu kraj Negotina. Zabava za meštane se primila jer drugih sadržaja nije bilo po tim zabačenim mestima. Onda on odluči da kupi više poker aparata i postavi ih u lokalnim selima, a vikendom bi išao po pazar.

Đavolje seme beše posejano...

Sredinom dvadesetih godina ovoga veka nikoše kockarnice kao pečurke posle kiše, po gradovima i selima širom zemlje. Upravo će posle skoro trideset godina njegov sin na tim poker aparatima izgubiti auto, stan i potrošiti ogromne svote njegovog novca...

Kada se to dogodilo, glasno je pitao: „Kocka, kakva je to bolest?!“

Pošto to nije saznao iz života, prouči svu naučnu literaturu. Isključivo je verovao nauci, te Boga nije priznavao jer nauka njegovo postojanje nije dokazala. Posle par godina znao je sve o kocki, ali beše prekasno...

Sanja Milenković

CRVENA RUŽA

U osami svoje sobe kada noću legne i ne može da zaspi, dok mu se suze kotrljaju niz lice, pored uzglavlja mu se cereka nevidljivi đavo. I da ga je lično video, nikada ne bi priznao...

Milan Nedić

SIRO TINJA PARA NIKAD IMALA NIJE

(„Rende“, Beograd, 2024)

Siro tinja para nikad imala nije

– Siro tinja para nikad imala nije – reče jedan aforističar.

Često se govori o dobrim starim vremenima. O pravim vrednostima koje su nekad postojale. Kako treba da se ugledamo na naše stare. Da se vratimo tradicionalnim vrednostima itd. Sećanja su, čini mi se, često romantizovana. Eh, ta letovanja u Makarskoj. Kako je stvarno bilo, teško je utvrditi.

Jednom prilikom, kada su za neki praznik došli kod mene u posetu povedoh o tome razgovor sa ostarelim roditeljima.

– Uvijek je isto bilo – reče moja majka.

– Kako misliš isto? – upitah.

– Za siro tinju je uvijek bilo isto, to mislim. Siro tinja je uvijek kraj sa krajem spajala. Možda je jedino malo bolje bilo pred rat – reče.

– Ali, bilo je neke sigurnosti, svi su imali posao, zdravstveno osiguranje, imali su pravo na stan – rekoh.

– Ma bijedno je to bilo sve, mizerna plata, samo za ljeba. Eto moj otac, šta god da je radio plata mu je bila sto dinara. Da nije rovio zemlju ne bi se moglo živjeti.

– Pa kako su onda živeli u gradu?

– Bijedno, po radničkim barakama. Ko je imao neku školu malo bolje. Ali ni to nije bilo nešto. Eto, otac ti je bio učitelj. Plata mu je bila uvijek koliko je koštalo jedno tele.

– Ti ga zacrni baš – rekoh.

– Nisam, tako ti je bilo. Niko nije imao da detetu kupi neku bolju jaknu ni kožne čizme. Svi su nosili gumenjače.

– A to što pričaju da je plata za vreme Ante Markovića bila dve hiljade maraka? – upitah.

– Ma lažu, nikad toga nije bilo. Možda dvije-tri plate, ali se ja ne sjećam da ti je otac imao ikad veću platu nego što je vredilo jedno tele. Četirsto maraka.

Otac je ćutao.

– Što ćutiš, reci nešto – obratih mu se.

– Ja se ne sjećam ničega – reče otac. – Samo mislim da je ovo za sirotinju tačno.

Tako mi je majka ispričala. A otac kô otac, nikad se nije mnogo zadubljivao. A ja, šta ja mogu reći na sve to? Ništa kreditilno. Živeo sam manje od šesnaest godina u bivšoj Jugoslaviji. Jedino, možda nešto o tim gumenim čizmama. Većina dece koja je sa mnom išla u školu ih je nosila.

III

О КЊИГАМА ПРИЧА

О KNJIGAMA PRIČA

Сања Радуловић

ПОРАСТИ ДО ДЈЕЧЈЕГ ПОГЛЕДА НА СВИЈЕТ

(Љиљана Милосављевић, *Паунице*, Смедеревска Паланка:
Књижевни клуб 21, 2024)

У времену у којем је нормализовано да се родитељи старају да дјечи купе стан чим их донесу из породицишта, на књижевном небу, у једном паралелном времену, рађају се овакве књиге које ће обезбједити вјечно (под)сјећање да је улог у успомене неприкосновена драгоценост. Сазнање о тој важности, уз неизоставну љубав, подарили су труд да се ријечи брижљиво запишу, обједине, сачувају и на крају укориче.

Не желим потцијенити важност егзистенцијалних питања; уз стан, храну и још понеку нужност, додајући све наметнуте потребе, тренд времена и понеки луксуз, али имати овакву књигу биће привилегија а тек ће њих седам моћи да се похвале да је ово њихова књига. И биће с правом поносне, истинске *Паунице*.

Књигу отвара поднаслов *Мале мисли о великом*, што би слободно могло да се преведе у Велике мисли о малом. Треба порастити до дјетета и сјетити се неправедно скрајнуте радости, могао би бити наук нама одраслима. Може та радост бити због кише или из било којег другог разлога јер дјечи није тешко наћи повод за добар провод. „Највише ме грде а најлепше се проводим.“

Можемо ли покушати, упркос киши, да се проведемо и заборавимо на мокре ноге, кишобран, саобраћајни колапс, отказане летове. Ко ће нас грдити ако смо већ одрасли? Сами себе?! Можемо ли осјетити кишу и дозволити јој право да пада (недавно сам прочитала да је гријех кудити било шта што долази с неба). Мудрост је препознати радост, скочити у барицу и вриснути од радости, као што је и мудрост пустити *оку да ти уђе у сунце* онда кад се киша одмара. Изгледа да су још једино дјеца дорасла тој радости.

„Највише волим воду! Пада и сама. Нико је не зауставља. Смејем се и плескам.

Купили кишобран. Ставили ми мамину мараму на главу. А она опет пада.

Вода може и да се проспе. Јуче сам окренула флашицу. Лепо сам опрала колена док ме је тетка возила колицима.”

(Вода)

Одговорно тврдим да ће вам ове *Мале мисли о великом* уљепшати дане и да ће вас насмијати, можда ће вас подсјетити на неко слично искуство боравка у дјечјем свијету а можда ће вас надахнути да размишљате изван научених оквира и да се запитате о ономе што већ одавно знате, или пак само мислите да знате.

„Трчи трогодишња Мила, плачући. Пчела зуји око њене главе.

Узми ме, баба! Хоће буба да ме изгрицка и да направи мед!

Добро, Мила, да ли си ти цвет? Тешим је у наручју.
Нисам! Али буба то не зна.”

(Медена)

Упознаћемо се у овом дијелу књиге и с озбиљним изјавама које нису само дубокоумне и филозофске него звуче и као посљедица богатог животног искуства. Како све то дјеца знају, питала сам се док сам читала, слушамо ли их пажљиво како бисмо освјежили знање или се умјесто тога бринемо хоће ли пасти. Дјеца умију и да падну. Сазнање да је и пад важан дио процеса науче још код првих корака. Заборављамо колико је све тешко на почетку. „Из далека се мале ствари не виде”, мисао је која потврђује моје ријечи, наизглед али само наизглед мала мисао, као што сам већ нагласила, спремите се за ризницу мудрости уз неизоставан зачин – смијех. Спремите се и за лекцију о предрасудама јер како знамо да нешто не волимо ако му нисмо дали прилику!

„Мама, да нас поведеш у циркус! – моли усхићено.

Тамо је глупо, одговара јој мајка.

Како да знам да је глупо, кад никад нисам била.”

(Циркус)

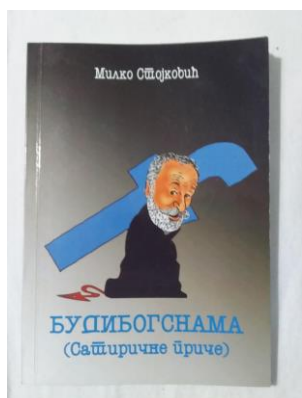
Посебном дирљивошћу се истиче прича *Љубав нам треба* која је свједочанство како је кроз дјечју призму изгледао свијет који је стао, када се све изненада измијенило почевши од уобичајених рутинских ствари до ускраћивања изласка напоље у игру и безбрижност. Тако дјеца сједе код куће умјесто што иду у вртић а школарци уче „преко телевизора”. У години у којој ће бити обављена књига ови догађаји ће још бити свјежи а разговор о њима ће избјегавати свако из својих разлога. У временима која долазе можда ће доћи и одгонетке зашто смо смјели да се крећемо само у одређен час, ко поживи свједочиће зашто је све стало па и игра. Вријеме увијек донесе одговоре. Оно што није упитно и што је увијек било и остало универзална истина, садржано је у наслову ове приче: љубав нам треба.

У овој књизи љубави има на претек. Све је топло, меко и нежно. И дијелови испричани из дјечје перспективе, толико драгоцене живописне разигране и духовите, и дијелови исписани из перспективе баке суперјунакиње сваког дјетињства, свих оних који су имали срећу и част да дио живота проведу окружени таквом врстом љубави. Све врви од љубави! Баке су, по неписаном правилу, увијек блаже у одгоју од мајки, можда би једино могле да стану раме уз раме с теткама, али баке су и ту у предности јер неријетко имају више времена да се посвете дјечи, и опуштеније су јер мање журе на посао. Баке журе једино у кухињу да мијесе колаче, пеку палачинке, журе и у шетњу и да купе сладолед. Понека бака жури да запише и отргне забраву сваки дјелић проживљене драгоцености и учврсти га у времену и простору, учини га увијек доступим за радост сјећања и осмијех, али за то морате имати много среће. Морате бити Пауница!

Драгана Ћатић

ПРОЗОР СА ДОБРИМ ПОГЛЕДОМ

(Милко Стојковић, *Будибогснама*, Власотинце – Црна Трава:
Народна библиотека „Десанка Максимовић“ – Општинска
библиотека „Сестре Стојановић“, 2024)

Кад сам први пут чула за Милка Стојковића, рекоше ми – пише афоризме, и то добре афоризме, али како лично нисам претерано пелцована таквом врстом стваралаштва (осим што се с времена на време насмејем учивши понеки згодан афоризам у новинама), чини ми се да тада нисам довољно обратила пажњу на то име. Сретох потом истог афористичара на ФБ мрежи, и уживо у паланачком КК 21, а онда открих да и као песник има он шта да нам ваљано каже. Открих у том тренутку врсног песника, аутора књиге АРЛАУК, из које се у мом сећању, након промоције одржане у марту 2024. године у паланачкој библиотеци „Милутин Срећковић“, неким чудом издвоји песма у прози под насловом „Реч“. И управо тај наслов искрсну опет преда ме када се латих да кажем коју реч о Милковом новом писанију под насловом БУДИБОГСНАМА. Ево кратког подсећања како је Милко размишљао и писао о Речи: „Реч је мост између два осмеха. Реч је пламен са огњишта кад до срца допре, плетиво за рукавице и џемпер дугиних боја. Чудо је реч.“ И, ваљда управо због тог цитата, своје размишљање о Милковој новој

књизи започињем управо тим подсећањем. Јер, Милкова реч јесте пламен са огњишта, мост између два осмеха, речи његове одзвањају, звече језгровитошћу, врцавошћу, хумором, иронијом.

Једноставне и кратке приче, а овде их је нешто више од педесетак које се тако природно, садржајем, а понекад и насловом наслањају једна на другу, јесу право огледало времена. Нижу се те приче као ниска сатиричних бисера и, како у својој рецензији написа између осталог Бојан Љубеновић, „савршено се уклапају у мозаик стварности“. Речју, БУДИ-БОГСНАМА је књига коју бисмо могли назвати рамом за слику времена у коме живимо, или прозором са добрим погледом. Милко, додуше, тј. јунак једне његове приче, зна врло сочно и да опсује „Бем ти прозор“, али и то је, рекла бих, само потврда више да се кроз ауторов сатирични дурбин подједнако јасно сагледава све од почетка до краја – од прве приче о употреби књиге на сто начина, уз опаску да књиге, додуше, појединци и читају, преко казивања о томе како један клинац, зачудо, воли да чита књиге те су сви због тога забринуте за његово здравље, приче о песничкој сорти, молбама и молбицама, дипломама и реформама, и свакојаким још предностима и „паметаријама“ новог савременог доба: радио и тв пријемницима, друштвеним мрежама и паметним телефонима, да би се у једном моменту, у причи „Србислав по други пут у својој земљи“ искристалисала горка истина да „кад човек довољно искупи своје грехе не мора више да гледа ТВ“. Циља Милко право у мету, рекли бисмо како речима тако и насловном страном – на корицама књиге је управо Милко који попут Сизифа на плећима својим носи терет кобно примамљивог фејсбука. А кад споменусмо већ и телевизор, укажимо овом приликом на причу „ТВ претплата“. Јунак те приче на крају каже „Сад и ја гледам телевизор. Гледам, али не укључујем!“

У причама Милковим су надаље као главне личности и мостови – они спајају људе, али и откривају наше нарави – а у неколико прича (да се човек најежи), враћа нас аутор и у време короне, изолације. Речју, сатиричне приче из Милкове књиге БУДИБОГСНАМА (сва је прилика намерно тако насловљене као једна реч), написане су лако, без непотребног теоретисања и својеврсна су дијагноза времена, оверене печатом свакодневице. Нушићевски и домановићевски баца се Милко на теме као што су: „терање моде“ по сваку цену, пресељење у град, рецимо, а на оштрици његовог пера су на шаллив начин, нећете веровати, и мајмун, све у причи „Ја против Дарвина“.

Језик аутора је лак и непретенциозан, наслови су углавном кратки, баш како насловима кратких и убојитих прича и доликује. И његово перо ће, сигурна сам, тешко да оћути и ућути и убудуће. Тим пре што је живот овај који живимо препун нових изазова и што задатак сатиричара и јесте да ни по коју цену не прећути. А ако су књиге, по завештању Андрићевом, знакови поред пута, БУДИБОГСНАМА је књига која ће то, тај ЗНАК сигурно остати и за будућност.

Најзад, завршила бих парафразом онога што је у рецензији на крају књиге написао Бојан Љубеновић. *Ако Зајечар већ годинама има награду „Зоранов брк“ за најбољег глумца на фестивалу посвећеном Зорану Радмиловићу, нема штете да Смедеревска Паланка или, још боље, Црна Трава, још да нас уведу награду „Милков брк“, коју би добијали најдуховитији међу нама.*

Са поносом бих примио ту награду.

IV

О АУТОРИМА

О AUTORIMA

Азих Славица (1958, Бачка Паланка); пише поезију, прозу, афоризме, сатиру и песме и приче за децу; објавила је збирку поезије „Башта живота“, књигу афоризама „Цвет без мириса“ и песме за децу „Разиграни кишобрани“; заступљена у антологијама и зборницима; живи у Бачкој Паланци.

Алексић Златомир (1958, Шабац), пише приче; награђиван; збирка прича „Неке моје приче“; живи у Шапцу.

Алексић Снежана (Београд), магистар драмских уметности; пише кратке приче; објавила је књиге „Одлазак 5.“ (краћи роман), „Поглед из другог угла“ (збирка прича) и „Мека прича у прашини“; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Алемпијевић Милош (1981, Београд), правни биротехничар; пише приче; збирка прича „Далит“; живи у Београду.

Арсов Ванчо (1961, Штип), пише песме, приче и афоризме; заступљен у више зборника и алманаха; живи у Кочанима (Северна Македонија).

Бандука Јововић Милојка (1951, Сарајево), пише афоризме, песме, епиграме, хаику поезију, приче и дечију поезију. Објавила четири књиге поезије, књигу дечије поезије, две књиге хаikuа и три књиге афоризама и епиграма. Сарађује са часописима. Заступљена у зборницима. Награђивана. Живи у Подгорици.

Башановић Марковић Жељка (1973, Београд), грађевински инжењер; пише кратке и сатиричне приче и афоризме; причама и афоризмима заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана за причу; живи у Београду.

Бељански Јованка (1955), лекар, специјалиста интерне медицине; пише прозу; објавила романе: „Три оца и две мајке“ (2021) и „Заблуда“ (2024); живи у Селевцу.

Блажевски Тодѐ Ристо (1948, Скопље), дипломирани правник; карикатуриста, хумориста, есејиста и аниматор; пише хумористичне приче, кратке приче, афоризме, есеје; објављене књиге: „Нула Вавилонска“ (карикатуре, 1995), „Хомо балканикус ептен занесеникус“ (карикатуре, 1999), „Јас сум виновен за сѐ“ (збирка хуморески и афоризама, 2008, објављена је и на француском језику под насловом „Mea culpa“, 2014), „Аспекти на карикатурата“ (2014), „Воинственото перце“ (карикатуре, 2015), „Јас не сум виновен за ништо“ (збирка хумористичких прича, афоризма и карикатура, 2018, објављена је и на руском језику под насловом „Я ни в чем не виноват“, 2019); сарађује са бројним штампаним и електронским часописима; превођен на енглески, бугарски, српски, турски и руски језик; живи у Скопљу.

Бојовић Ивана (1972, Зајечар), дипломирани филолог (српски језик и књижевност); пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Земуну.

Бранислава Бранковић (1986, Београд), медицинска сестра; пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Букоња Живко (1940, Метовница код Бора), пише песме, афоризме, приче и хаику поезију; објављене књиге: „Коњаник таме и светле песме“ (2017) и „Капије бола“ (2019); заступљен у зборницима; живи у Бору.

Васић Ивана (1945, Београд), дипломирани археолог; објавила је четири збирке песама: „Виловити шестоперац“ (1997), „Дрво живота“ (2003); „Извориште“ (2022); „Бршљан у дуборезу“ (2024); заступљена у зборницима и алманасима; живи у Београду

Везмар Божица, пише кратке приче.

Влајковић Милан (1949, Појате – Ћићевац), социјални радник у пензији; пише кратке приче и монодраме; објавио књиге: „Балкански вигвам“ (сатиричне приче), „Не, зовем се Павле“ (аутобиографске приче), „Пас“ (монодрама), „Избори у балканском вигвamu“ (сатирични игроказ), „Време поздера“ (аутобиографске приче); заступљен у зборницима кратких прича; живи у Параћину.

Гавран Љубинка, дипломирани филолог (општа књижевност са теоријом књижевности) и дипломирани библиотекар; објавила је збирку кратких, сатиричних прича „Моји универзитети“; преводи на српски.

Гужвић Зоран (1962, Крагујевац), наставник књижевности; објавио збирке песама „Препознавање“, „Максима из Арена“ и „Куда, радости моја“; сарађује са часописима; награђиван; живи у Београду.

Дамњановић Саша Славица Д. (1952, Стапар), фармацеутски техничар; књига песама „Кроз трепавице Неба“.

Драгишић Драгиња Мија (Сисак), дипломирани технолог и туризмолог; пише кратке приче и романе; објавила је роман „Хроника њене младости“; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; преводљена на шведски; награђивана; живи у Бањалуци и Београду.

Буза Живко (1954, Подрашница код Мркоњић Града), пише кратке приче, прозу и афоризме; објавио збирке афоризама: „Прогнозе из воде“ (2008), „Истрага је у току“ (2010), „Буква ливадарка“ (2011), „Шта су писцу хтјели да кажу“ (2012), „Ово и оно“ (2015), „Писање у вјетар“ (2019) као и књигу прозних текстова „Мркоњић Град на узбрдицама и низбрдицама“ (2017); сарађује са бројним часописима; заступљен у више антологија хумора и сатире; живи у Подрашници.

Букановић Османчевић Маја (1977, Чачак), дипломирани правник; пише афоризме, сатиричне песме, поезију, хаику, кратку прозу; заступљена је у многобројним зборницима, антологијским збиркама, књижевним новинама, дневним листовима и часописима у Србији и региону, као и на интернет порталима; вишеструко похваљивана и награђивана; збирке поезије „Са покошених ливада“ (2000) и „Кроз прозор вагона“ (2025); живи на релацији Бањалука – Чачак.

Бурић Живота (1950, Загорје, Вучитрн), пензионер; пише кратке приче, прозу, поезију, есеје; објавио једанаест књига; заступљен у многим зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Ераковић Драгиша (1951, Ниш), пише кратке приче, песме и афоризме; објавио је књиге песама: „Задужбине“, „Перивој љувезни (Врт љубави)“, „Пијана времена“, „Азбучник православних манастира на тлу Србије“, заједничку књигу „Дружење са вековима“ (заједно са Ј. Ђурић и М. Митковић), „Азбучник српских православних манастира ван Србије“, „Графити живота“, „Душа светлости“, „Записи“; заступљен у више од сто педесет зборника поезије и кратке приче и неколико антологија; радови су му објављени у Србији и иностранству; превођен; живи у Нишу.

Живковић Љиљана (1978, Грац), магистар немачког језика; пише приче, песме и романе на српском и немачком језику; објавила је романе „Артемије тврди да...“ (2009) и „Ако је веровати Артемију“ (2011); заступљена у више од седамдесет антологија на немачком и српском језику; награђивана у Србији и у Немачкој; живи у Београду.

Животић Ангелина (1997), апсолвент на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима; пише поезију и прозу, књижевну и позоришну критику; сарађује са часописима; преводи с руског; живи у Београду.

Здравковић Матеја (2000, Крагујевац), мастер математике и теоријске физике; пише приче; тренутно је на докторским студијама у САД.

Јаковљевић Биљана (1973, Београд), професор историје; пише кратке приче; објављена прозна књига „Мица Мафија“ (2017); живи у Београду.

Јањић Дејан (1972, Врање), дипломирани филолог (српска књижевност); пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљен у зборницима.

Кљајић Горан (1955, Чапљина), пише афоризме и кратке приче; оснивач сатиричника „Носорог“; објавио око четрдесет и пет књига; приредио више зборника сатире; заступљен у зборницима; живи у Бањалуци.

Крајиновић Предраг, дипломирани инжењер електротехнике; објављене књиге: „Деветнаест прича и песма“ (2020), „Незавршена путовања“ (2022), „Дебло“ (2023) и „Алеја (2024)“.

Лагунџин Немања (1987, Кикинда), дипломирани правник; пише кратке приче и поезију; објавио збирку поезије „Вешала сунцокрета“ (поезија, 2007); заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Лисић Драгана (1998, Нови Сад), мастер филологије (српска књижевност); пише поезију, прозу, драме, есеје и критику; објавила је поетске збирке: „Траговима...“ (2022) и „Memento vitae“ (2024).

Љубичић Гордана, магистар лингвистичких наука (енглески језик); пише кратке приче, песме за децу и путописе; објављени путописи: „Шака пуна бисера“ (2021) и „Ходочашће у Јерусалим“ (2022); живи у Ужицу.

Максић Славица (1957), доктор психолошких наука; пише кратке приче, путописе, афоризме и песме; објавила књигу афоризама „Од лука до стреле“ (2020), књигу прича „Моја прича“ (2022) и књигу афоризама и прича „(Х)уморан свет“ (2024); заступљена у зборницима и часописима у земљи и окружењу; живи у Београду.

Марин Б. Данко (1965, Сремска Митровица), пише афоризме, песме, хаику и пратеће хаибуне, сатиру, кратке приче и политичке текстове; објавио три књиге: „Модрило неба“ (2000, хаику збирка), „Тело ми је борбена машина“ (2000, поетски триптих) и „Песме, пјесма и кафански зен“ (2001, триптих песме и приче); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; превођен (хаику); живи у Новом Саду и Мартинцима.

Марковић Тамјана пише приче.

Мијајловић Душан Адски (1953, Суви До, Блаце), пише кратке приче, прозу, поезију, приче и песме за децу, хаику, сатиру, књижевне приказе и новинске текстове; објавио збирке песама „Несаницом до истине“, „Једино признајем своје распеће“, „ОЧИГЛЕДНО“, збирке прича и приповедака „Калигула на кестеновом листу“, „Трошење сна“, „Трошење страха“, „Трошење (не)моћи“, „Рам за црно-беле слике“, збирке хаику поезије „Крчаг за росу“, „Стварност“, неколико жанровских новела и преко хиљаду и осамсто жанровских прича; заступљен у антологијама и зборницима;

награђиван преко сто деведесет пута, највише за кратку причу и приповетку; живи у Нишу.

Миленковић Драгица (Књажевац), лекар; пише приче, песме и афоризме; објавила књиге песама „Шапутања душе“ (2002), „Завет“ (2018) и „Крај мене“ (2025), књиге прича „Домишљарци“ (на дијалекту, 2018), „Читанка“ (2020), „Корона“ (2021), „Ако ти кажу“ (2023) и „Загрљај бола“ (2025) и приредила позоришни комад „На прелу се вода замутила“ Светислава В. Илића (2019); заступљена у многим зборницима прозе и поезије (електронским и штампаним); сарађује са часописима; вишеструко награђивана; живи у Минићеву.

Миленковић Сања (1966, Београд), доктор медицинских наука; пише прозу и поезију; објављене књиге: „Обилићев венац“ (2017, роман), „Глава од петла“ (2019, роман), „Моја амбасада“ (2021, приче) и „Црвена ружа“ (2024, приче и песме); живи у Београду.

Милић Наташа (Београд), пише приче; заступљена у часописима; збирка прича „Зауостављени сат“; живи у Београду.

Милосављевић Љиљана (1952, Београд), архитектонски техничар; пише кратке приче и поезију; објавила књиге љубавне поезије „Постојбина срца“ (2007), „Небо у реци“ (2013) и „Окрени се где сунце греје“ (2020); сарађује са часописима у земљи и иностранству; заступљена у бројним зборницима и антологијама, како домаћим тако и страним; превођена на енглески, француски, немачки, бугарски и пољски; вишеструко награђивана; живи у Смедеревској Паланци.

Митровић Н. Жељко (1970, Београд), мастер економиста; пише кратке приче, афоризме и есеје; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; вишеструко награђиван; живи у Умци.

Мишић Бранислав (1968, Београд), инжењер; пише приче; заступљен у зборницима прича; живи у Београду.

Недељковић Јелена (1983, Кладово), дипломирани економиста; пише поезију, кратку прозу и осврте на књижевна дела аутора савремене домаће прозе; заступљена у зборницима и анто-

логијама; сарађује са часописима; добитница неколико књижевних награда; живи у Кладову.

Недимовић Драган (1950, Београд), атлетичар; пише кратке приче и поезију; објавио књигу ангажоване поезије „Ако желиш бити жив, не смеш бити мртав“ (2020); песмама и причама заступљен у преко сто зборника; сарађује са часописима; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Николетић Бојана (1956, Београд), преводилац; пише кратке приче, афоризме, цртице, есеје, приче за децу; објавила: „Појмови – псеудонаучно дело“ (16 псеудонаучних текстова из области психосоциологије са илустрацијама, 2002), „Градске приче“ (кратка проза, 2015), „Минти, Ноло и остали (мале приче о псима и мачкама, књига за децу, 2015), „Јесен/зима 2015/16“ (афоризми и слично, 2016), „Поза, пресек и став“, (кратке приче, 2016, електронско издање 2017, 2018), „Сањај, Марело“ (кратке приче, 2018, електронско издање 2018), „Шесторна штација“ (кратке приче, електронско издање, 2019); сарађује са часописима (афоризми); „Иупике не важи“ (афоризми и друго електронско издање 2020); заступљена у зборницима прича и афоризама; живи у Београду.

Николић Зоран Мали (1957, Ђакус код Прокупља), пише кратке приче, афоризме, поезију, поезију за децу и хаику; хаику објављивао у иностранству; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Нишу и Ђакусу.

Османчевић Динко (1971, Бањалука), пише сатиричне, (научно) фантастичне, крими приче, афоризме, колумне; објавио збирке афоризама „Велики прасак“ (2019), „Златне резерве“ (2021) и „Афористична артиљерија“ (2023); сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; вишеструко награђиван; живи у Бањалуци.

Петрески Христо (1957, Крушево, Северна Македонија), доктор дидактичко-методичких наука; пише поезију, прозу, критику и есеје; објавио више од педесет књига (поезије, прозе, критике и есеја); преведен је на више од двадесет страних језика; добитник бројних националних и међународних награда; живи у Скопљу.

Пешев Божидар (1946, Скопље), магистар антропологије; пише кратке приче, афоризме, песме, романе, драме, уметничке бајке, сатиру, позоришне комаде за децу и младе, књижевне критике; објавио је двадесет и четири књиге прича, песма и романа за децу и за одрасле, афоризама: „Мала башта песама” (1991, поезија за децу), „Зу-легенде или сањарприче” (1993, приче за децу), „Испод свиленог плашта” (1994, поезија за децу), „Најлепше речи” (1994, поезија за децу), „Стаклена лопта” (1996, роман за децу), „Одрастање до смрти” (1997, роман), „Чуварприча и његово благо” (2000, приче за децу), „Сећања” (2000, поезија), „Легенда о Водгори” (2000, роман за младе), „Враголије и чаролије” (2003, поезија за децу), „Књигочувар у контејнеру” (2003, сатира, под псеудонимом Стефан Ј. Божић), „Чуваре планете Акраш” (2006, роман за децу), „С неба” (2008, басне), „Бисер приче и легенде” (2009), „Премрежавања” (2010, поезија), „Пчела на шљивином цвету” (2011, хаику поезија, „Кашика и дуга” (2013, поезија), „Необичан дан” (2013, недовршена прича за децу), „Магарећа симфонија” (2015, афоризми, 2015), „Зима у Прованси” (2015, роман), „Кад је гуска била крушка” (2016, мешовита књига за децу), „Приче из чаробне земље” (2017, приче за децу), „Путевима сновиђења” (2017, поезија), „Звездане птице” (2018, поезија за децу); заступљен у многим зборницима, панорамама и антологијама; сарађује са часописима; живи у Београду.

Поп Драган Драган (1959), пише, поезију, приче, књижевну критику и афоризме; објављене књиге: „Загубљене адресе“ (поезија, 1987), „Пут у ништа“ (поезија, 1990), „Душа у кутији шибица“ (хаику, 1997), „Мачке“ (хаику, двојезично на српском и енглеском језику, 1998), „Доручак са Фројдом“ (поезија, 1999), „Утопија ентропија дагеротипија“ (поезија, 2009), „Кукурику хаику“ (хаику, 2013), „Могло је и горе“ (кратке приче, 2015), „Речи о мислима, мисли о речима“ (поезија, 202; песме су му превођене на енглески, бугарски, мађарски, румунски и јапански језик; живи у Кикинди.

Поповић-Пановић Зора (1943, Гољак), дипломирани филолог; пише кратке приче и романе; објавила романе „Град низ брдо“ (2015), „Град низ брдо 2“ (2018) и „Крилат човек“ (2020); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Радак Предраг (1959, Београд), студирао право; пише песме, романе и приче; објавио роман „Путем заспалог ветра“; сарађује са часописима; живи на Новом Зеланду.

Радуловић Сања (1975, Добој), пише поезију, прозу и књижевне рецензије; објавила је збирке поезије „Лепет крила мајке птице“ (2015), „Прстохват маслачка“ (2017), „За(ш)то“ (2025), збирку кратких прича „Номад на штиклама“ (2018), роман „Поезија није у моди“ (2023); сарађује са часописима и порталима за културу и уметност.

Ристић Ј. Драган (1948, Ниш), професор немачког језика и књижевности; пише кратке приче, афоризме, поезију и хаику; објавио осам књига хаику поезије „Из живота једног хаиђина“ (1995), „Бубице у глави“ (2000), „Пчела у целофану“ (2001), „Цврчак у саксији“ (2002) и друге, две књиге афоризама „Мисли – и не мисли“ (2008) и „Испод црте“ (2012), књиге кратких прича „Каљаче и катедрале“ (2003), „Вреди се помучити“ (2004), „Инсerti“ (коауторски, 2004), „ПрезЕНт Анегдоте“ (коауторски, 2006), „Ковачи своје среће“ (2010); превео, између осталог, и „Антологију најкраће немачке приче“; од 1996. године је главни уредник „Хаику новина“ из Ниша; хаику му је превођен на четрнаест језика; награђен са шездесет и три награде; живи у Нишу.

Русјаков Иван (1947, Скопље), електроинжењер и програмер у пензији; пише кратке приче; објавио књигу „Зрнца“ (2014); сарађује са часописима; заступљен у алманасима у Македонији и на Балкану; живи у Скопљу.

Стаменковић Слободанка (1944, Заклопачка код Гроцке), грађевински техничар; пише поезију и прозу; заступљена у зборницима.

Сте Лазовић Соња (1966, Прокупље), дипломирани хемичар; пише приповетке, кратке приче, песме, афоризме, романе и драмске текстове; објавила збирку приповедака „Како победити кризу“ (2014); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Стојковић Милко (1959), пише афоризме, приче и песме.

Сумрах Татјана (1978, Београд), дипломирани историчар уметности; пише приче и романе; заступљена у зборницима.

Тасић Биљана (1963, Ниш), дипломирани правник; објављене збирке песама: „Пловидба“ (2010), „На змајевом ветру“ (2011), „Осврт и врт“ (2015) и „Плов ветроплав“ (2020); члан је Удружења књижевника Србије.

Теодор Стефан (1961, Колашин), пише кратке приче, романе, приповетке и сценарија; сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; живи у Никшићу.

Патић Драгана (1960, Топола), новинар; збирке песама: „На зрну душе“ (1995), „Рам за песму“ (2000), „Плаветни сневач“ (2016), „Род смо“ (2021), „Тачка и круг“ (2023) и Певати = бити“; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Београду.

Атанасковић Ана, diplomirani filolog (anglistika) i master marketinga u izdavaštvu; zbirke priča „Beogradske majske priče“ i „Beograd je ljubav“, romani „Duet duša“, „Moja ljubav Nikola Tesla“, „Kraljica jorgovana“ (proširena verzija „Jelene Anžuske“), „Davorjanka Paunović“ i „Zmajeva žena“; награђивана за приче i prikaze knjiga; objavlјivala na engleskom; roman „Moja ljubav Nikola Tesla“ je preveden na engleski (SAD) i makedonski jezik.

Balog-Parazajda Mariјana (1981, Koprivnica), награђивана na književnim konkursima; sарађује sa časopisima; zastupljena u zbornicima; живи u Križevcima.

Barišić Gabrijel (1975, Slavonski Brod), diplomirani biolog i hemičar; objavljene knjige: Prvi glas naše nove opsјene“ (poezija, 2006), „Nadomjestak za nevinost (2011, poezija), „Zaumni Canto“ (2019, roman) i „Hermesov trik“ (poezija, 2022); награђиван; живи u Slavanskom Brodu.

Batin Borislav (1954, Beograd), inženjer mašinstva; piše pesme, prozu i eseje; objavljene knjige: „Zbornik svesnovidosti“ (2001, zbirka poezije, eseja i kratkih priča), „Tri dana novembra“ (2004, ro-

man), „Logonauti“ (2004, roman), sarađuje sa časopisima; zastupljen u zbornicima; živi u Beogradu.

Bukarić Ensar (1968, Bugojno), objavljene knjige: „Poetiziranje svemira“ (2018, koautorska zbirka poezije); „Svaštarnica“ (2020, zbirka poezije za djecu); „Moj Svijet“ (2021, zbirka poezije), „Jednog ću velikog jutra“ (2023, zbirka poezije), „Inverzija“ (2024, zbirka poezije), „Da nije bilo kiše“ (2025, zbirka priča); živi u Gornjem Vakufu – Uskoplju.

Cvijanović Svetlana (1976, Sremska Mitrovica), lekar; piše priče; živi u Sremskoj Mitrovici.

Čorbić Maid, piše kratke priče i poeziju; zastupljen u antologijama; sarađuje sa brojnim domaćim i stranim časopisima; višestruko nagrađivan; živi u Tuzli.

Dumičić Donata (1971, Zenica), diplomirani pravnik; piše kratke priče; objavila knjige: „Rejhana koja to nije“ (2007), „Tragovi smisla“ (2016) i „I blizu i daleko“ (2023); zastupljena u zbornicima; živi u Rabu.

Duraković Miroslav (1950 u Petrovac na Mlavi), fotograf; piše pesme i priče; zbirka pesama „Upakovane duše“ (2025); živi u Austriji.

Đukanović Vesna, učiteljica; piše poeziju i prozu; objavila dve knjige kratkih priča: „Radost žute lubenice“ (2016) i „Odsjaj svilenih niti“ (2018) ; zastupljena u zbornicima; višestruko nagrađivana; živi u Kikindi.

Đurin Margit (1949), diplomirani inženjer elektrotehnike u penziji; piše kratke priče, pesme, pripovetke, romane, eseje, putopise; objavila: „Vreme čuđenja“ (1994), „Minijature“ (pesme, 1999), „Stereotipi i maske“ (2000), „Kopile i druge priče“ (autobiografski roman u vidu zbirke kratkih priča, 2002) i „Unutrašnje ravnanje (zbirka priča, 2023); višestruko nagrađivana; živi u Zrenjaninu.

El Hindaoui Amir (1979, Kruševac), piše priče i romane; roman „Trag sudbine“ (2022); živi u Trsteniku.

Golubović Petar, piše priče.

Gorkić Taradi, piše priče, pesme i aforizme; sarađuje sa časopisima; zastupljen u zbornicima; objavljene knjige: „Konobari,

kurve i političari“ (2014), „Kako je Sabor ostao bez konobara“ (2015), „Konobar s olovkom“ (2019), „Svakodnevne priče, ubojstvo i seks“ (2022, zbirka priča, zajedno s Goranom Radikovićem) i „Pakao vječni daruj im Gospodine“ (2024).

Hinić Mladen (1971, Beograd), diplomirani sociolog; piše priče; zastupljen u zbornicima; zbirka priča „Bosonog, putevima makadamskim...” (2020); živi u Beogradu.

Ilić Dragica (1966, Obrenovac), diplomirani vaspitač; piše poeziju i prozu; objavila je dve zbirke poezije: „Na platnu života” i „Dorogo”, zbirku kratkih priča „Kuća na pesku”, kraći roman za decu „Bežični svet” i roman „Medaljon večne istine”; zastupljena je u mnogobrojnim zbornicima poezije i proze.

Ivanović Dragan (1989, Banjaluka), diplomirani filozof; piše priče i eseje; živi u Ljuboviji.

Janičić Čedomir (1967, Zadar), diplomirani istoričar umetnosti; piše kratke priče, poeziju, prozu i drame; objavio knjigu priča „Et in Arcadia Ego“ (2018); sarađuje sa časopisima; zastupljen u nekoliko regionalnih zbornika proze i poezije; nagrađivan; živi u Somboru.

Jovanović Branko M. (1960, Novi Sad), diplomirani inženjer elektronike i telekomunikacije; sarađuje sa časopisima; zbirka priča „U dva pera“ (2022, u koautorstvu sa suprugom); živi u Novom Sadu.

Jovanović Dragana (Pančevo), magistar ekonomskih nauka; piše poeziju i kratku prozu; sarađuje sa časopisima.

Jovanović Marijana Lj. (1960, Novi Sad), diplomirani inženjer elektrotehnike; sarađuje sa časopisima; zbirke priča „Ogledala“ (2019) „U dva pera“ (2022, u koautorstvu sa suprugom); nagrađivana za priče; živi u Novom Sadu.

Jovičić Eks Saša (1969, Osijek), diplomirani filolog (engleski jezik i književnost); objavio dve knjige aforizama: „Ništa nije dobro“ (1995) i „Misli iz zavetrine“ (1997); zastupljen na mnogim portalima i u zbornicima, leksikonima i antologijama u Srbiji, Crnoj Gori, Hrvatskoj, BiH, Makedoniji, Rumuniji i Rusiji; preveden na engleski, nemački, makedonski, rumunski i ruski jezik; sarađuje s brojnim izdavačkim i

novinskim redakcijama i portalima; dobitnik nekoliko nagrada; živi u Irskoj.

Kontić Duška (1958, Zenica), diplomirani filolog (srpskohrvatski jezik i jugoslovenska književnost); piše poeziju i prozu; sarađuje sa časopisima; zastupljena u zbornicima objavljenim u Tunisu, Rusiji, Italiji, Brazilu, Filipinima, Japanu, Indiji, Peruu, SAD, Albaniji, Španiji; zbirka poezije „Nemirni smiraj“; nagrađivana; živi u Nikšiću.

Malešević Jasmina (1962, Beograd), veterinar; piše kratke priče; objavljene knjige: „Rođeni iz iste smrti“ (koautor, poetski dijalog o ljubavi, 1990), „Skarabeg“ (poezija u prozi, 1992), „Adame ne ljuti se“ (proza, 2001), „Jadi mladog anđela“ (poezija, 2010), „Dnevnik urbane sirene“ (poetski roman, 2013), „Čarna šuma“ (poezija u prozi, 2014), „Mačkaste priče“ (knjiga za decu, 2015); zastupljena u preko sto zbornika, almanaha, književnih časopisa i antologija; višestruko nagrađivana; živi u Beogradu.

Marić Miljana, piše priče; živi u Beogradu.

Marko-Musinov Snežana (1958, Padina), studirala engleski jezik i književnost, administrativni tehničar – kompjuterski operater; piše kratke priče, pesme za decu i odrasle, aforizme, haiku, eseje, kritičke osvrtne; objavila zbirku pesama „Zaustavljen tok“ (2018) i zbirku priča „Čar različitosti“ (2024); zastupljena u brojnim antologijama i u preko šezdeset zbornika; sarađuje sa brojnim časopisima (štampanim i elektronskim); prevođena na engleski, arapski, slovački; višestruko nagrađivana; živi u Zemunu.

Milenković Dejan (1968, Beograd), piše priče; zastupljen u zbornicima; živi u Beogradu.

Nedić Milan (1976, Olovo, BiH), diplomirani inženjer šumarstva; piše kratke priče i pesme; objavio zbirke pesama „Čekajući da prođe“ (2005), „Hronika jednog proljeća“ (2020) i „Hronika jednog ljeta“ (2020), kao i zbirke kratkih priča „Trinaest godina“ (2020) i „Sirotinja para nikad imala nije“ (2024); pesmama i pričama zastupljen u zbornicima; živi u Beogradu.

Nenadić Vida (1964, Užice), diplomirani agronom; piše kratke priče, pesme i romane; objavila zbirke pesama „Prašina od zaborava“ (2007), „U izmaglici sećanja“ (2007), „Kopča“ (2009), „Ako sam samo

misao – If I am just a thought“ (2010), „Šaka peska u vremenu“ (2012), roman „Zoo Called London“ (2008), „Apoteka pesnika“ (knjiga pesama, 2016), „Credit Crunch“ (roman, 2016); piše na srpskom i engleskom; sarađuje s mnogim časopisima; zastupljena u zbornicima i antologijama; nagrađivana; prevođena na bugarski, makedonski i nemački; živi u Londonu.

Nikolić Vedrana (1975, Sarajevo), novinar; piše kratke priče, aforizme i haiku poeziju; zastupljena u zbornicima; živi u Beogradu.

Palić Mihajlo, inženjer hrane; piše kratke priče; zastupljen u zbornicima kratkih priča; živi u Novom Sadu.

Palkovljević Bojan (1993, Sremska Mitrovica), piše pesme i priče; živi u Novom Sadu.

Paunović Nedeljko, piše kratke priče.

Pejović Damjan, piše kratke priče.

Pivaš Kristina (1998, Beograd), apsolvent; piše priče i pesme; zastupljena u zbornicima; sarađuje sa časopisima; živi u Beogradu.

Radovančević Dragan (1979, Sremska Mitrovica), master psihologije; objavio je četiri pesničke knjige; sarađuje sa časopisima, domaćim i stranim; zastupljen u domaćim i stranim zbornicima; dobitnik značajnih književnih nagrada,

Rapačić Petra, piše priče; s Nešom Popovićem objavila je knjigu „Univerzum u nevolji“; sarađuje sa časopisima; živi u Novom Sadu.

Ristić Stojanović Sanda (1974, Beograd), diplomirani filozof; piše kratke priče, poeziju, eseje i prikaze; objavila je šesnaest knjiga poezije, a neke od njih su: „Noć je praštanje svoje“ (2000), „Svitanje je let boje“ (2007), „Noći naše, usluga“ (2008), „Tišina razlikuje svetlosti“ (2010), „Oblačna ptica“ (2011), „Godišnja doba reči“ (2012), „Izmišljotina vatre“ (2013), „Osmatračnica dvadeset prvog veka“ (2019); jedna od četiri autora u zajedničkoj zbirci poezije „Iz senke stiha“ (2012); priredila je zbornike „Avangarde će uvek postojati“ (2018) i „Art rebel 21 (ljubav, revolucija i revolucionarno 2000 – 2020)“ (2020); zastupljena u brojnim zbornicima i nekoliko antologija; sarađuje sa časopisima; prevodi poeziju sa engleskog; pesme su joj prevedene na engleski i francuski jezik; živi u Zemunu.

Sepe Dragana (1971, Beograd), novinar; piše kratke priče, književnu i pozorišnu kritiku; priredila hrestomatiju „Zlatna knjiga svetske književnosti“ (1999); knjige kratkih priča: „Ukus života“ (1999), „Novi ukus života“ (2007), „Tragovima istine“ (2007), „Ukrštenim stazama istine“ (2008), „Senke“ (2008, trilogija zbirki kratkih priča) i „Moj život“ (2025, zbirka kratkih priča); zastupljena u preko četrdeset zbornika kratkih priča; živi u Beogradu.

Stojadinović Radmila (1970, Požarevac), piše poeziju i prozu; objavila je dva autobiografska romana – „Hoću svoj život nazad“ (2023) i „Sve se to desilo“ (2024); sarađuje sa časopisima; zastupljena u zbornicima; dobitnica je više značajnih nagrada u zemlji i inostranstvu; živi u Požarevcu.

Šolkotović Snežana (1962, Kladovo), profesor razredne nastave; piše poeziju i prozu; objavila je dvadeset i pet knjiga za decu i odrasle: „Pesma je moj život“, „Od srca srcu“, „U znaku ljubavi – Surove sudbine“, „Izvor života“, „Kad progovori duša“, „Šapat vetra“, „Dečja zavrzlama“, „Zvrčka“, „Smicalice“ (dvojezična zbirka, srpsko-engleska), „Horizonti ljubavi/ Horizons of love“; zastupljena u mnogobrojnim zbornicima i antologijama; pesme su joj prevedene na bugarski, engleski, arapski, makedonski, italijanski, rumunski i rusinski jezik; nagrađivana u zemlji i inostranstvu; sarađuje sa brojnim časopisima; živi u Korbovu.

Tasić Jelena (1990, Zadar), diplomirani filozof, master preduzetništva; objavljene knjige: „Zovem se Vera“, „Oštri zubi“ (zbirka poezije), „Sevale su munje“ (roman) i „Kapuljača bez lica“ (zbirka priča).

Tomić Maja (1961, Beograd), grafički dizajner; piše kratke priče; zastupljena u zbornicima kratkih priča; živi u Beogradu.

Urekar Marjan (1975, Novi Sad), doktor tehničkih nauka, piše kratke priče; zastupljen u zbornicima; živi u Novom Sadu.

Veljić Veronika (1942, Ljubljana), penzioner; piše kratke priče; zastupljena u zbornicima kratkih priča; živi u Smederevskoj Palanci.

Vlajković Angelina, socijalni radnik u penziji; piše kratke priče i pesme; živi u Paraćinu.

САДРЖАЈ

SADRŽAJ

I Приче / Priče	5
II Iz knjiga / Из књига	155
III О књигама прича / О knjigama priča	173
IV О ауторима / О autorima	183

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2024
(Приредио Ђорђе Оташевић)

1. издање

Издавач:
„Алма“, Београд

Корице:
Дејана Јовановић

Штампа:
„Алма“, Београд

Тираж:
200

ISBN:
978-86-6122-288-7

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије

821.163.41-36(082.2)
821.163.41.09-36

НАЈКРАЋЕ приче 2024 / (приредио Ђорђе Оташевић). – 1. изд. –
Београд : Алма, 2025 (Београд : Алма). – 201 стр. : илустр. ; 21 см. – (Би-
блиотека Савремена књижевност / [Алма] ; књ. 517)

Текст ћир. и лат. – Тираж 200. – О ауторима: стр. 185–199

ISBN 978-86-6122-288-7

1. Оташевић, Ђорђе, 1959– [приређивач, сакупљач]

а) Српска књижевност – Приповетке

COBISS.SR-ID 174204425